Henri Troyat

gestul evei

Henri
Troyat

Gestul
Evei

Coperta : Ana Maria Smighelschi

Henri Troyat : LE GESTE D'ÈVE

© Flammarion, 1964

HENRI TROYAT

Gestul Evei

În românește de RAUL JOIL

BUCUREȘTI • 1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Mîinile

Ginette Parpain intrase, la vîrsta de douăzeci şi trei de ani, manichiuristă într-un salon de coafură de pe Champs-Elysées, dar nu din vocaţie, ci numai în speranţa de a-şi găsi un bărbat printre clienţii, exclusiv masculini, ai salonului. Timp de nouăsprezece ani, dintre toţi bărbaţii care-i încredinţaseră mîinile spre îngrijire, nici unul nu-i ceruse mîna.

Adevărul e că dacă n-avea pereche la mînuirea pensei, a pilei şi la lustruirea unghiilor, îi lipsea însă acel nu ştiu ce din fizionomie, care aţîţă pofta bărbaţilor şi-i determină să-şi întemeieze un cămin. Înaltă, blondă, umblînd uşor aplecată, semăna — din cauză că avea ochii depărtaţi unul de altul, obrazul prelung, buza superioară moale şi atîrnîndă, şi o blîndeţe de ierbivoră în privire — cu oaia. Se mişca stîngaci, avea vocea piţigăiată, roşea pentru o nimica toată şi niciodată nu lua parte la discuţiile tinerelor ei colege, în timpul pauzelor. Singurele

concesii pe care le făcea moravurilor libere de astăzi era că-şi dădea o urmă de pudră pe obraz şi se ungea cu două, trei picături de parfum de violete în dosul urechilor.

Pînă la patruzeci de ani a suferit din cauza virginităţii, căreia îi spunea de preferinţă „singurătatea" ei. Dar acum se resemnase, şi nu se mai gîndea să se apropie de vreun bărbat, decît doar pentru a-i tăia unghiile. Avea clienţii ei obişnuiţi care ar fi preferat să aştepte oricît la rînd, în loc să le facă altcineva manichiura. Şi toţi clienţii de la *King-George-Coiffure* erau numai şi numai persoane importante : oameni de afaceri, cineaşti, vedete ale sportului, politicieni cu renume. Cel mai neînsemnat dintre ei cunoscuse, desigur, pînă atunci, alte sute de manichiuriste. Şi faptul că toţi aceştia veneau la ea, şi numai la ea, constituia fericirea şi gloria ei. Cînd suna telefonul şi cînd o auzea pe doamna Arthur, casieriţa, adresîndu-i-se cu glasul suav : „Domnişoară Ginette, domnul Malvoisin-Dubouchard ar dori să vină la ora trei şi zece minute, îţi convine ?" simţea o împunsătură delicioasă în inimă, parcă ar fi fost vorba de o întrevedere amoroasă.

Meseria, pe care cele mai multe din colege o găseau monotonă, ei i se părea plină de neprevăzut şi de poezie. Cu cîtă grabă alerga în întîmpinarea noului sosit ; se aşeza îndată lîngă el pe un taburet, fixînd de braţul fotoliului castronelul cu apă caldă în care clientul îşi muia degetele. Aplecată peste măsuţa joasă, trebăluia

fără să scoată un cuvînt, în timp ce undeva sus, deasupra ei, frizerul, în halat alb, stînd în picioare, își zăngănea foarfecele și discuta, ca între bărbați, cu cel pe care-l tundea. Știri de la cursele de cai, noutăți politice, considerații anoste cu privire la ploaie, soare, greutăți de circulație, calitățile diferitelor mărci de mașini. Cuvintele cădeau parcă jos, o dată cu firele de păr tăiate, amestecîndu-se unele cu altele. Din cînd în cînd, o anecdotă fără perdea, pe care n-o înțelegea decît pe jumătate, făcea să-i roșească obrajii. Rîsete groase, bărbătești, o sileau să-și lase și mai mult capul în jos. Purta, ca toți salariații de la *King-George-Coiffure* un halat de lucru, mov, cu inițiale. Dar, pe cînd unora dintre colegele ei le făcea plăcere să-și aplece bustul pentru a lăsa privirile bărbaților să ajungă pînă la comorile lor aflătoare, ea făcea în așa fel ca nici un ochi indiscret să nu poată pătrunde pînă la pieptul ei. O broșă cu strasuri îngusta deschizătura rochiei la locul cuvenit. Dacă ar fi fost, poate, mai puțin pudică, ar fi pus mîna pe un bărbat. Așa își spunea de multe ori, dar se consola repede, recunoscînd că niciodată nu-ți poți cîștiga fericirea, silindu-te să fii altfel decît ești.

Trăind zilnic în preajma bărbaților simțea mereu o ușoară excitație, care nu putea deveni periculoasă ; nu spera nimic precis de la ei, dar prezența lor îi era necesară, ca un drog. Îi plăcea atmosfera din salonul de coafură, în care parfumul dulceag al cosmeticelor se amesteca

cu mirosul acru al ţigărilor stinse, strălucirea verticală a oglinzilor deasupra chiuvetelor, toate la fel, capetele trandafirii ale clienţilor, aliniate, asemenea salamurilor într-o cîrnăţărie, pe soclurile albe ale cearşafurilor, acel du-te-vino al băieţilor grăbiţi, susurul apei de la robinetele-duş, toată această agitaţie higienică şi comercială întreruptă uneori de soneria telefonului sau de uşa care se deschidea şi se închidea înspre bulevardul străbătut de autobuze zgomotoase.

Seara, după ce venea acasă, în cămăruţa ei de pe bulevardul Gouvion-Saint-Cyr, se simţea obosită şi uşor ameţită. Toţi bărbaţii pe care-i văzuse îi reveneau în memorie. Nu obrazul lor o urmărea, ci mîinile. Moi şi umede, sau uscate şi osoase, sau irigate de vine albastre, sau presărate cu pistrui cafenii, sau avînd falangele invadate de păr. Ar fi putut să dea fiecărei mîini un nume. Tăiate de la încheietură, mîinile pluteau în aer ca nişte meduze. Unele îi apăreau pînă şi în vis. Dimineaţa, însă, cînd sărea din pat, era din nou limpede la minte.

•

Într-o sîmbătă — era în luna mai — se odihnea între două programări, cînd zări intrînd în salonul de coafură un omuleţ cu picioare scurte, cu burta proeminentă, cu obrazul rotund, neted şi palid, cu un moţ cenuşiu în creştet. Costumul său negru, gulerul tare şi cravata mov, în care era înfiptă o perlă, întăreau şi mai mult impre-

sia de bunăvoință și cumpătare care se degaja din fizionomia lui. „Un înalt funcționar" își spuse Ginette. În orice caz, era sigură că venea pentru întîia oară la *King-George*.

Cu glasul blajin, ceru un frizer și o manichiuristă. Domnul Charles, care tocmai se eliberase, îl invită să se așeze în fotoliul său, aproape de fereastră și, la un semn al doamnei Arthur, Ginette alergă sprintenă spre el, cu uneltele frumos rînduite într-un paneraș. Luînd mîna necunoscutului, fu mirată cînd îi simți căldura ; s-ar fi zis că omul are febră. Degetele lui nu se potriveau cu restul persoanei : erau uscate, noduroase, înarmate cu niște unghii lungi, gălbui și încovoiate la vîrf.

— Cum să le tai ? îl întrebă.

— Foarte scurt, răspunse el, cît se poate de **scurt !**

Ghicise încă de la început că unghiile acestea fac parte dintr-o speță rebelă. Dar avea încredere în talentul ei și în calitatea ustensilelor. Atacă policarul cu un clește tăios. Spre marea ei surpriză, fălcile de oțel nu putură mușca nici vîrful unghiei. O luă de la început. Degeaba.

— Da ! sînt foarte tari, spuse domnul.

— Ei ! nu face nimic ! murmură ea. O scoatem noi la capăt ! E de-ajuns un pic de răbdare...

Primul clește se știrbi, al doilea se toci, al treilea, în sfîrșit, după vreo zece încercări, mușcă din marginile cornoase. Domnul Charles îl tunsese de mult, dar Ginette, încordată toată, se mai lupta cu mîinile clientului. Pentru a nu-l întîrzia pe frizer, căci venise rîndul altui client,

ea se retrase împreună cu necunoscutul în fundul sălii. Niciodată nu se chinuise atîta ca să taie unghiile unui bărbat. Ceea ce cu alţii constituia o muncă artistică, cu acesta devenise o muncă silnică. În orice caz, gîndea ea, era în joc onoarea ei profesională. Trebuia cu orice preţ să reuşească. Una după alta, pilele de glaspapir se rupseră, dar cea de oţel rezistă. Ginette manipula pila de oţel cu atîta vigoare încît o pulbere diamantină se ridica de pe unghiile cornoase de parcă s-ar fi şlefuit o agată. După ce puse totul la punct, aduse un castronel pe jumătate plin cu apă clocotită. Se pregătea să toarne apă rece, cînd el îşi afundă mîna în castron.

— Atenţie ! strigă ea, e prea fierbinte !

— A ! nu, răspunse el, fără să clipească măcar.

Îşi plimba degetele în apa aburindă şi zîmbea de plăcere. Ochii săi mici, cuibăriţi între pleoapele unsuroase, aveau culoarea şi luciul castanelor. Ea se tulbură. Şi, într-o stare de oboseală plăcută, îi împingea pieliţa în susul unghiilor cu o spatulă.

— Niciodată n-am fost atît de bine servit ! spuse necunoscutul la plecare.

Îi strecură un bacşiş atît de mare, încît fu cît pe ce să-i facă o reverenţă.

*

Marţea următoare, pe cînd lucra la mîna stîngă a domnului de Crécy (ce plăcere să pui în valoare extremităţile unui nobil !) se deschise uşa

salonului de coafură, lăsînd să treacă bărbatul rotofei şi zîmbitor de acum cîteva zile. Uitase ceva ? Nicidecum, se duse întins la doamna Arthur şi ceru ca domnişoara Ginette „să-l ia" după clientul pe care-l servea atunci. Ea aruncă o privire la degetele noului-venit şi constată că unghiile erau tot aşa de mari ca data trecută. Numai după trei zile ! E posibil ? Se apucă din nou de lucru cu atîta nervozitate, încît domnul de Crécy, înţepat de cîteva ori din cauza unor mişcări greşite ale manichiuristei, trebui să-i atragă atenţia. Umilită pentru prima oară în lunga sa carieră, şterse cu vată picăturile de sînge care se prelingeau ca nişte rubine una după alta din degetul cel mic al clientului. Clientul plecă supărat dar ea rămase liniştită, pe de-a-ntregul absorbită de necunoscutul care, la rîndul său, se aşezase în faţa ei.

— Au crescut foarte repede ! spuse ea uitîndu-se la mîna pe care acesta o punea pe pernuţa de sprijin.

— Timpul este o noţiune cu totul relativă, răspunse el cu un rîs care-i adînci cîteva riduri concentrice de pe obraz.

Ea nu înţelese ce-a vrut să spună şi îşi alese cleştele cel mai solid din paneraş. Îmbogăţită cu experienţa anterioară, încercă acum mai puţine greutăţi ca să-i taie unghiile. Într-o oră, fură din nou prezentabile. Tăiate în semicerc, scoase în relief de piatra trandafirie, lustruite cu piele de cămilă, reflectau lumina ca tot atîtea mici oglinjoare.

— Pe poimîine, îi spuse el ridicîndu-se.

Ea crezu că-i o glumă, dar a treia zi se înfiinţă acolo, cu un surîs şiret în colţul buzelor, şi în vîrful degetelor cu nişte unghii de doi centimetri.

— Nemaipomenit ! murmură ea. N-am văzut aşa ceva de cînd sînt manichiuristă. Aţi întrebat un medic ?

— Cum să nu, am întrebat douăzeci de medici, exclamă el.

— Şi ce v-au spus ?

— Că e un semn de sănătate robustă.

Glumea ? Era serios ? Ginette se simţea tulburată, dar în acelaşi timp gusta o plăcere foarte vie că ţine pe genunchii ei această mînă cu gheare, atît de fierbinte. La casă spuse că-l cheamă Dubreuil (un nume cu totul liniştitor, se gîndea fata bătrînă) şi rugă ca la fiecare două zile domnişoara Ginette să-i rezerve ora şase şi jumătate.

De n-ar fi fost unghiile acestui client care creşteau atît de repede, s-ar fi putut gîndi la o aventură galantă. Dar, de fiecare dată cînd venea, avea într-adevăr nevoie de manichiuristă. Constatarea aceasta o calma şi o supăra în acelaşi timp. Îşi spunea că trebuie să cheltuiască o avere cu unghiile. Deşi venea foarte des, ea nu îndrăznea să-l întrebe nimic în legătură cu viaţa lui particulară, cu afacerile sale. Cum, pe de altă parte, nici el nu era o fire vorbăreaţă, timpul cît îşi făcea unghiile trecea mai mult în tăcere. Ginette, din această cauză, era şi mai neliniştită.

Colegele ei o tachinau. Ziceau că domnul Dubreuil e „clientul său nr. 1", „adoratorul" ei şi, ceea ce era o prostie şi o răutate, „unghia sa încarnată". Ea roşea, dădea din umeri, dar, în fond, nimic n-o măgulea mai mult decît faptul că stîrnise, pentru prima oară în viaţa ei, această agitaţie în salonul de coafură.

Gîndul la domnul Dubreuil n-o părăsea zi şi noapte. Ar fi vrut să se poată devota exclusiv unghiilor sale, în loc să-şi mai piardă timpul, îngrijindu-le şi pe ale altora. Cînd apărea el în salon, Ginette simţea cum îi saltă inima în piept de bucurie. Şi cînd îi dădea bacşiş, ar fi vrut să-l refuze, căci ea era aceea care se simţea obligată faţă de el.

Din prima zi observase că nu purta verighetă. Dar, cum tradiţiile se cam pierd, nu se putea deduce că era celibatar. De altminteri, se întreba de ce se interesează de situaţia familială a acestui domn. Îşi închipuia, bunăoară, că ar fi onorat-o, dîndu-i atenţie, dacă nu ar fi fost o bună manichiuristă ? Desigur că-l atrăgea profesionista, şi nu femeia din ea.

Într-o seară, cam pe la şapte şi zece minute, tocmai cînd termina să-i lustruiască unghiile, intră să-l caute un băieţel de vreo zece ani, modest îmbrăcat. Abia ieşiseră pe uşă, că ea îşi lipi nasul de geamul vitrinei ca să-i urmărească cu privirea. Siluetele lor se pierdură în mulţime. Să fie băiatul domnului Dubreuil ? Niciodată n-ar îndrăzni să-l întrebe !

După o săptămînă, copilul veni iar. Sosise prea devreme. Domnul Dubreuil îi spuse să aştepte,

şi să se uite la nişte reviste ilustrate. La ora şapte şi jumătate plecară împreună. Deoarece era tocmai ora închiderii, Ginette, aţîţată de curiozitate, se luă pe urmele lor. Coborau pe Champs-Elysées, oprindu-se în faţa fiecărui cinematograf. Deodată, îi văzu dispărînd într-o sală unde rula un film suedez, de care toată lumea vorbea ca de o capodoperă : *Dulcile chinuri ale dragostei.* Ciudat spectacol pentru un copil ! se gîndi ea. Domnul Dubreuil e desigur un tată de modă nouă ! Fără simţ moral, afişînd o suspectă camaraderie în locul oricărui fel de autoritate : e abdicarea educatorilor obosiţi de gălăgia generaţiilor care se ridică. Ginette se hotărî să se întoarcă, dar în aceeaşi clipă se răzgîndi şi luă şi ea un bilet. Cu tot întunericul din sală, după puţin timp, reuşi să-l descopere pe domnul Dubreuil. Şedea în mijlocul unui rînd de scaune şi fiul său în rîndul anterior, pe scaunul din faţa lui. Pe ecran se desfăşurau scene de o lubricitate care te făcea să roşeşti. Sărutări în prim plan, dezbrăcări cu încetiniri savante, amestec de membre goale. Ginette, indignată, plecă înainte de terminarea filmului.

*

În săptămîna următoare, băiatul veni la salonul de coafură de două ori, una după alta ; de două ori, una după alta, domnul Dubreuil ieşi împreună cu el ; de două ori, una după alta, Ginette îi însoţi, fără să fie văzută, la cinemato-

grafele unde se dădeau filme inspirate de un amor fizic deşănţat, şi constată că de fiecare dată se aşezau în acelaşi fel : copilul în faţă, tatăl în spatele lui ; dezamăgită, ieşea tiptil din sală înaintea antractului. A treia oară, din cauza unei defecţiuni tehnice, proiecţia se întrerupse în mijlocul filmului ; s-au aprins luminile şi domnul Dubreuil, întorcîndu-se pe neaşteptate, o zări, în partea stîngă, nu departe de el, pe manichiuristă. Ea crezu că moare de ruşine. N-are să-şi închipuie oare că-l spionează sau, şi mai rău, că şi ea gusta aceleaşi filme scabroase ? Cînd se făcu din nou întuneric o zbughi afară.

Timp de două zile a aşteptat cu nelinişte vizita clientului. Dar, îndată ce-l văzu din nou în faţa ei, cu privirea lui amabilă şi unghiile crescute la loc, se linişti. O întrebă cum i-a plăcut filmul.

— Puţin cam îndrăzneţ, răspunse ea, lăsînd pleoapele în jos.

Şi, deodată, adunîndu-şi tot curajul, îi puse întrebarea care o rodea :

— Băiatul acela e fiul dumneavoastră, domnule ?

— Nu, răspunse el, e fiul portarului meu.

Ea nu-şi dădu seama dacă era mulţumită sau dezamăgită de această revelaţie.

— E drăguţ că-l luaţi cu dumneavoastră la cinema, începu ea din nou discuţia după cîteva clipe.

— E drăguţ şi e comod, răspunse el cu un zîmbet jovial.

— De ce comod ?

— După cum ați putut vedea, sînt cam scund. Iar mie îmi place prea mult să fiu la largul meu, ca să suport să mi se așeze în față vreun vlăjgan și să-mi acopere ecranul. Cumpăr deci un bilet pentru băiat și-l așez drept în fața mea. În felul acesta, sînt sigur că am să văd filmul, pînă la capăt, în bune condițiuni.

Atîta egoism o lăsă uluită. Omul acesta era cinic sau inconștient ?

— V-ați gîndit oare că-l siliți pe bietul băiat să stea la spectacole care nu sînt pentru vîrsta lui ? îl întrebă ea.

— Niciodată nu-i prea de vreme să începi ucenicia vieții.

— Dar nu asta-i viața !

— Ba da, spuse el, încrețindu-și pleoapele și privind-o drept în ochi. Asta e ! Nu-i decît asta ! Și e foarte amuzant, credeți-mă.

Neavînd ce răspunde, ea se plecă peste mîna domnului Dubreuil și manipulă pila cu atîta iuțeală că metalul fluiera frecîndu-se de unghie. Mai stătură așa multă vreme fără să vorbească. Apoi el întrebă :

— Vă plac copiii, domnișoară ?

— Da, șopti ea.

Și simți că-i curgeau lacrimi din ochi. Continuă să pilească cu o sîrguință de maniacă. Un ușor parfum de corn ars se ridica pînă la nările ei. Și în timp ce se lupta, nevoind să se lase copleșită de încîntarea care o cuprindea, vocea gravă a domnului Dubreuil ajunse pînă la ea, parcă ar fi trecut prin nori :

— Vreți să fiți soția mea ?

Ea tresări. Groaza şi bucuria se amestecau fierbînd în inima ei. Neputînd să ia o hotărîre în mijlocul acestui cutremur de pămînt, bîigui :

— Ce tot spuneţi, domnule !... Nu e posibil !... Nu ! Nu !

Domnul Dubreuil, foarte rotofei, foarte blînd, stătea în faţa ei, şi-i zîmbeau ochii, buzele, inima.

— Mai gîndiţi-vă, spuse el. Mîine vin iar.

În seara aceea, nu i-a mai dat bacşiş. Ea a petrecut o noapte albă, tot cîntărind argumentele pentru şi contra propunerii. După ce sperase, timp de douăzeci de ani, ca un client s-o ceară în căsătorie, avea oare dreptul să refuze ocazia care i se prezenta de a-şi realiza visul ? Nu ştia, firește, nimic despre domnul Dubreuil. O cam nelinişteа zona obscură pe care o ghicea în el. Dar îşi spunea că orice femeie are în sînge vocaţia de reformatoare şi, aşa cum a ştiut să-i pileacă unghiile, va şti să-i pileacă şi instinctele rele. A doua zi, cu recea hotărîre a unui paraşutist care se aruncă în gol, i-a răspuns : da !

*

El s-ar fi mulţumit cu o ceremonie civilă foarte simplă ; dar ea primise o educaţie religioasă şi ţinea morţiş să se mărite la biserică. Băiatul portarului le folosi drept cavaler de onoare. Invitaseră puţină lume. Din partea ei, întregul salon de coafură ; din partea lui : nimeni.

În timpul oficiului, deodată s-au stins lumînările, orga a avut o pană, iar copilul care ajuta pe preot a fost cuprins de niște sughițuri, imposibil de stăpînit. Aceste incidente fără importanță n-au împiedicat pe noii căsătoriți să primească, la sacristie, cu fruntea radioasă, felicitări de la prietenii lor.

Curînd după aceea, au plecat în călătorie de nuntă. Domnul Dubreuil refuzase să spună Ginettei încotro o pornesc. Ea se trezi într-un hotel luxos din Veneția, fără să știe cum de a ajuns acolo. Ferestrele camerei dădeau spre Canalul Mare. Un pat enorm din lemn aurit trona pe o platformă. În vaze de alabastru, îmboboceau flori albe. Uluită, Ginette se întreba dacă nu cumva citește unul din romanele ei preferate.

Se întoarse spre domnul Dubreuil și, topită de recunoștință, îi întinse ambele mîini. Simțea o vibrație încîntătoare în sinea ei ; se aștepta s-o ia în brațe și s-o ducă pînă la patul nupțial, acoperit cu piei de leopard. Dar el stătea nemișcat, cu brațele atîrnînd în jos, cu o expresie de mîhnire grea pe față. În cele din urmă îi ceru îngăduința să-și scoată pantofii.

— Scoate-ți-i, dragul meu, răspunse ea.

El se descălță și Ginette observă că în loc de labele picioarelor avea copite de capră. Îngrozită, se dădu înapoi pînă la perete, fără a reuși să scoată un singur cuvînt.

*

A doua zi dimineaţa, se trezi, încîntată, fericită, în braţele domnului Dubreuil, care purta o pijama de mătase roşie. A fi soţia diavolului nu era un lucru chiar atît de groaznic, cum îşi închipuise. Florile albe din jurul ei deveniseră roşii. Pe fotoliu, în locul capotului de bumbac cu care venise, se lăfăia un *deshabillé* din dantelă de aur. În dulapurile de perete cu uşile deschise, atîrnau cincizeci de rochii noi, una mai frumoasă ca cealaltă. Intră un valet în livrea, care împinse spre pat o măsuţă încărcată cu tacîmuri de argint, pe care se aflau fructe şi prăjituri. Cît să muşte dintr-o portocală şi se trezi la Florenţa. Domnul Dubreuil pocni apoi din degete şi se văzură rînd pe rînd la Pisa, la Neapole, la Roma. Tablourile admirate de Ginette prin muzee, noaptea le găsea în camera ei. În zori, se întorceau pe pereţii de unde plecaseră. Ea nu pricepea ce se petrece.

După o lună de călătorie, se întoarseră la Paris, şi se instalară într-un imobil particular de pe liziera pădurii Boulogne. Ginette nu se mai duse la salonul de coafură, dar asta nu însemna că renunţase la meserie, căci bărbatul ei ţinea loc de zece clienţi. În fiecare seară, îşi petrecea ore întregi îngrijindu-i unghiile, cu o înverşunare în care conştiinţa profesională era dublată de tandreţe conjugală.

În fiecare zi, la ora nouă, Dubreuil se ducea la treburile lui ; se întorcea acasă fix la orele optsprezece şi treizeci de minute. Duminica,

cînd avea vreo întîlnire în oraş, făcea în aşa fel ca la prînz să fie acasă. Niciodată nu se plîngea că-i merg prost afacerile, niciodată nu refuza să-i dea bani nevesti-si.

În acest climat de ordine şi siguranţă, ea simţea cum i se dezvoltă serioase virtuţi burgheze. Au trăit fericiţi şi au avut mulţi copii cu unghii groase şi copite la picioare.

Carnetul verde

Ca în fiecare duminică, către orele unsprezece dimineaţa, Marcel Lobligeois se opri în luminiş să privească la copiii care se jucau. Mingea se rostogoli pînă la dînsul şi el — glumeţ şi sportiv totodată — o trimise înapoi cu o lovitură de picior. În timp ce partida începea din nou, se întreba ce-or fi gîndind despre dînsul toate aceste mame aşezate la umbra copacilor, pe scăunele de fier vopsite în galben. Îi plăcea să-şi închipuie că una sau alta dintre ele îl lua drept un fost campion de fotbal care urmăreşte cu melancolie ascensiunea tinerelor speranţe, sau drept un mare savant, rămas foarte simplu, care, hoinărind prin Bois de Boulogne, îşi frămînta creierul cum să apropie pămîntul de lună, sau drept un bancher preocupat, pe care automobilul său american îl urma la o mică distanţă... Ideea că ar putea fi confundat cu unul din aceste personaje îl mai consola deocamdată că nu era, la cei patruzeci şi cinci

de ani ai săi, decît ajutor-contabil la întreprinderea Ploch şi Ducloarec, articole de ceaprazărie de tot felul. Cîştiga puţin, trăia prost şi nimic nu lăsa să se întrevadă că situaţia i se va ameliora în anii care vin. Dacă nu voia ca soţia, fiica şi fiul să-l însoţească în această plimbare duminicală, era fiindcă simpla lor prezenţă i-ar fi amintit în fiecare clipă că era un individ etichetat, pironit locului, înşurubat pentru totdeauna în slujba lui — şi ce slujbă umilă ! De altminteri, observase că oamenii îi dădeau mai puţină atenţie cînd îl vedeau cu toată familia. Nu-ncape îndoială că un bărbat, flancat de consoarta şi progenitura sa, pierde în ochii străinilor acel nimb de misterioase posibilităţi — care îl înconjoară în alte împrejurări — cu razele vibrînd ca cilii protozoarelor.

Umflîndu-şi pieptul, îi lăsă în urmă pe jucătorii cu mingea, şi se îndreptă spre oamenii care se plimbau şi ale căror siluete le distingea limpede pe marginea lacului.

Se pregătea tocmai să treacă aleea călăreţilor, cînd zări în nisipul adînc răscolit un obiect mic, de culoare închisă, şi de formă dreptunghiulară. Îl ridică şi îl şterse de praf : era un carnet frumos, legat în piele de căprioară verde-închis. Abia îl deschise şi bătăile inimii porniră în galop. Vîrîte neglijent într-o despărţitură, nişte bilete de bancă îşi arătau vîrful urechilor. Bilete de valoare mare ! Le numără. Opt bucăţi a cinci sute de franci. În total patru mii de

franci. Patru sute de mii de franci, ar fi spus soţia lui, refractară la orice inovaţie în materie financiară.

Marcel Lobligeois îşi aruncă repede ochii de jur împrejur. Locul părea pustiu. Nimeni nu-l văzuse. De altfel n-avea nici o importanţă, căci mîine chiar se va duce să restituie banii. Numai dacă, nu cumva, proprietarul carnetului a uitat să-şi noteze adresa. Marcel Lobligeois controlă febril carnetul. Adresa sărea în ochi pe prima pagină : Jean de Bize, bulevardul Foch nr. 50. Telefon : Passy 00.34. De altminteri, chiar dacă n-ar fi găsit adresa, tot n-ar fi păstrat carnetul, l-ar fi depus la comisariat. Visa la acest Jean de Bize, care locuia pe bulevardul Foch (se ştie cît de mari sînt chiriile acolo) şi care-şi permitea să semene patru mii de franci pe o alee a călăreţilor. Pe semne că-şi băgase carnetul în buzunarul de la spate al pantalonilor, înainte de a se urca pe cal. Dar sărise nasturele buzunarului şi carnetul în cele din urmă căzuse afară din ascunzătoarea lui. Ce idee năstruşnică să ţii atîţia bani la tine ! Şi încă într-un carneţel ! Asta dovedea că pentru domnul Jean de Bize patru mii de franci era o nimica toată. Poate că nici nu mai ştie suma exactă pe care o avea la dînsul. Poate că nu-i pare rău decît de un singur lucru : carneţelul. Dar carnetul în sine nu avea nici o valoare. Nu era nici agendă, nici repertoar. Cea mai mare parte a paginilor erau albe. Ici colo, numai, cîteva fraze incoherente, cifre, numere de telefon, nişte mici figuri geometrice. Cu cît se gîndea mai mult la treaba

asta, cu atît mai mult se convingea Marcel Lobligeois că Jean de Bize nu s-ar bucura atîta găsindu-şi banii cît el dacă i-ar păstra. „La nevoie, îşi spunea, voi trimite carnetul prin poştă, anonim, ceva mai tîrziu". Pipăi biletele, le mirosi (aveau un parfum suav şi nedefinit de ceară, de vopsea, de hîrtie fină), le pături şi le vîrî în portofel. Cu această compresă la inimă, se simţea mai bine. Echivalentul a trei luni de salariu ! Şi asta tocmai înainte de concediu ! Într-adevăr, providenţa îl copleşea în clipa în care era mai înclinat ca oricînd să se îndoiască de ea. Desigur, din cînd în cînd, o uşoară remuşcare îi umbrea veselia, dar îşi găsi fără mare greutate o scuză, argumentîndu-şi că dacă banii aceştia ar fi fost ai unui sărac (de fapt, cine a văzut vreodată un om sărac cu patru mii de franci în buzunar ?), i-ar fi restituit imediat. Era contabil şi cine spune contabil spune cinste. Mai mult decît toate raţionamentele, noţiunea aceasta de inocenţă profesională îl apăra împotriva oricărui scrupul. Totuşi, se grăbi s-o ia la picior. În sinea lui, se temea să nu se întoarcă în galop cavalerul milionar. „N-aţi văzut un carneţel legat în piele verde ?" va întreba Jean de Bize cu un glas asurzitor. Ce-o să-i răspundă ? La fiecare zece paşi, Marcel Lobligeois se întorcea. Umerii i se aplecau ca sub apăsarea unor mîini de plumb, avea senzaţia că spatele-i este ţinta unor urmăritori ; pierzîndu-se în mişcarea şi zarva de la Porte Maillot, se mai linişti. Dispărînd orice pistă, putea considera că cei patru mii de franci îi aparţin definitiv. Restul

drumului se plimbă fluierînd. Cine ar putea vreodată preciza ce cîntăreşte mai mult într-un suflet virtuos, remuşcarea sau frica de jandarm ?

Marcel Lobligeois locuia la etajul şase al unei clădiri mari şi moderne de pe bulevardul Berthier, construită în formă de potcoavă, cu douăsprezece intrări numerotate ce dădeau într-un scuar mizerabil. Cînd trecu pragul casei, îşi ticluise un plan. Nici nu se gîndea să-i destăinuiască imediat Simonei ce-a găsit. Timp de douăzeci şi patru de ore se va bucura numai el de secretul lui, ca un avar. Apoi va născoci o poveste cu un bilet de loterie cumpărat într-o doară, fără să se fi uitat măcar pînă acum la număr, atît de puţin credea în steaua lui. Prudent, se hotărî să vorbească de un cîştig de două mii de franci. Dacă spune mai mult — li se va urca la cap ; soţia şi fiică-sa au să facă nişte cheltuieli exorbitante. Pentru prima oară în viaţa lui, Marcel Lobligeois avea impresia, cînd luă ascensorul, că se urcă, nu printre etaje, ci spre culmile victoriei.

Familia îl aştepta la masă. Cînd zări chipurile lor de fiecare zi, se bucură, cu atît mai mult cu cît el se simţea o fiinţă excepţională. Şi se pomeni uitîndu-se la ei cu îngăduinţa celor bogaţi. Soţia lui, Simone, care trebăluia prin bucătărie, semăna — blondă, molatică şi anostă cum era — cu ciulamaua de vacă pe care o gătea. (Dar avea o inimă de aur, era ascultătoare — putea fi dată de exemplu — şi îngrijea de casă cu pasiune.) Fiul lui, André, un şcolar leneş, cu

fața lividă și ochii bovini — gimnazist încă la șaptesprezece ani — tolănit în cel mai bun fotoliu, citea *Tintin* cu aceeași patimă cu care tînărul Bonaparte devora *Contractul social*. Fiică-sa, Gigi, o prăjină de fată, de douăzeci și una de primăveri — șamponeză de meserie — punea masa cu o mutră dispreţuitoare și, la fiecare mișcare, întregul eșafodaj de păr blond se legăna pe capul ei ovoidal. Parfumul stăruitor al salonului de coafură o învăluia într-o „aură" de lux, lipsită de personalitate. Îmbrățișînd-o pe ea, îmbrățișai toată prăvălia. Întinse tatălui său obrazul catifelat și-l întrebă :

— A fost frumoasă plimbarea ?

— Minunată, răspunse el. Mi-e o foame de lup.

Instinctiv, își pipăi portofelul cu gestul crispat al unui cardiac.

— La masă, strigă Simone din fundul bucătăriei.

Așezîndu-se pe scaun, Marcel Lobligeois își spuse că era fericitul tată al unei familii obișnuite și, la gîndul că mîine sau poimîine va copleși de bucurie această mică lume, găsi ciulamaua din farfurie mai gustoasă și vinișorul, din care sorbea la fiecare îmbucătură, mai tare.

*

Explozia de veselie fu întocmai așa cum și-o dorise Marcel Lobligeois. Fu acuzat că face pe misteriosul, de soția lui, care se uita la el cu ochi de îndrăgostită, ocoli întrebările fiului său,

doritor să ştie exact numărul biletului cîştigător, se supuse cu plăcere mîngîierilor fiicei sale care, după ce-i aranjase freza cu pieptenele cel fin ca să-i dea o înfăţişare de bărbat modern, decretă că, acum, cînd erau bogaţi, nu mai putea fi vorba să-şi petreacă concediul din iulie într-o pensiune de familie, la zece kilometri de o plajă bretonă, ci că se impunea să plece pe Coasta de Azur. Susţinută de mamă-sa şi fratele ei, Gigi gînguri atîta pînă ce Marcel Lobligeois, în aparenţă învins, dar triumfător în realitate, consimţi la această nebunie. Nici nu terminaseră bine vorba că se şi apucară să scrie la cîteva hoteluri modeste dar confortabile din Cannes, Lavandou şi Saint-Tropez, ca să întrebe de preţuri.

Răspunsurile sosiră în cel mai scurt timp ; preţurile erau foarte sărate. După cercetarea prospectelor, toate voturile se opriră asupra unui mic hotel din Cannes *Les Friselis*. Pregătirile de plecare se desfăşurară într-o atmosferă de veselie, mai ales că doamnele trebuiau să-şi înnoiască toaletele deoarece nu te puteai îmbrăca la fel în sud ca în nord-vest. Domnii aveau marea şansă, spuneau ele, că-şi pot lua costumele de baie şi celelalte lucruri mărunte pe care le aveau şi care se potrivesc oriunde ar fi. Cum perioadele de concediu plătit ale tatălui şi fiicei coincideau la zi, toată familia a plecat în 10 iulie cu trenul de seară.

A doua zi dimineaţă, cum puseră piciorul pe peronul gării, se simţiră în hainele lor pariziene de parcă ar fi fost deghizaţi.

Pentru prima oară în viaţa lor coborîseră atît de mult înspre sud. Soarele torid, vorba tărăgănată a hamalilor, praful fierbinte stîrnit de vînt, huruitul motocicletelor, nenumăratele vile de carton presat, pitite în verdele şters, totul îi făcea pe călători să se simtă scoşi din bîrlogul lor, totul îi încînta. Hotelul *Les Friselis,* aşezat într-o străduţă dindărătul portului, era vechi, dar curat. Parfumul de usturoi din bucătărie pătrundea pînă pe coridoare. Diferitele „avize pentru onor clientela" ajunseseră pînă şi în W.C.-uri. Camera părinţilor era alături de aceea a copiilor şi uşa de comunicare dintre ele era deschisă. Îndată ce „garsonul" etajului se retrase, Simone îşi goli valizele. Se grăbea să se îmbrace în ţinută de vară. Marcel Lobligeois îşi găsi espadrilele învelite într-un jurnal şi le încălţă cu mare plăcere. Un pantalon albastru şi o cămaşă cu mîneci scurte terminară prin a-i da o înfăţişare de pescar mediteranian. În aşteptarea soţiei şi a copiilor, se aşeză pe marginea patului şi se uită pe fereastră la zidul din faţă, zid gol, orb, avînd drept orice decor un stîlp încărcat cu fire telefonice. Apoi ridică bucata de ziar care servise la învelitul espadrilelor şi-şi plimbă ochii în mod mecanic peste coloane. Era pagina anunţurilor. În mijlocul unui furnicar de notificări cenuşii şi banale, cîteva rînduri cu caractere groase îi atraseră atenţia :

Persoana care a găsit în ziua de 22 iunie un carnet legat în piele verde, conţinînd patru mii

de franci, este rugată să aducă totul proprietarului său, a cărui adresă îi este cunoscută. Recompensă : zece mii de franci.

Sub violenţa şocului, Marcel Lobligeois avu impresia că patul tremura. Citi din nou anunţul. Nici un fel de îndoială nu încăpea. I se ofereau într-adevăr zece mii de franci (un milion !) dacă consimte să restituie patru mii. Primul sentiment pe care l-a încercat a fost sentimentul recunoştinţei. Se va arunca în primul tren, se va prezenta în faţa lui Jean de Bize, îi va înmîna carnetul cu cei patru mii de franci şi va pleca cu şase mii de franci beneficiu — ce poate fi mai tentant ? Dar, în plin elan, se răzgîndi. O clipă ! Ce înseamnă oare capcana asta ? Jean de Bize îşi închipuie că posesorul carnetului poate fi atît de naiv încît să-i ducă înapoi banii găsiţi în schimbul unei promisiuni a cărei sinceritate nu era garantată de nimic ? Dacă el, Marcel Lobligeois, se lasă ispitit de această ofertă, nu se va trezi cumva în apartamentul din bulevardul Foch nr. 50 în faţa unor poliţişti îmbrăcaţi în civil, şi nu în faţa lui Jean de Bize ? Domnii aceştia îl vor acuza îndată că s-a făcut vinovat de însuşirea criminală a unui bun străin şi-l vor băga la închisoare. Hotărît lucru, Jean de Bize, cu toată particula sa nobiliară, e un mare pişicher. Asemenea indivizi n-ar merita să aibă avere. Presupunînd că Marcel Lobligeois ar fi fost nevoit să-şi găsească o scuză pentru ce-a făcut, scuza exista, şi încă era din cele care nu se pot respinge cu una, cu două. Căută data

ziarului : 4 iulie. A şi trecut o săptămînă ! poate că au mai apărut şi alte anunţuri de acest fel ?

Împături ziarul, îl strecură în buzunar şi, pierdut încă în gîndurile sale, zări deodată, ca prin ceaţă, o arătare, un fel de sălbăticiune ; era o femeie de vreo patruzeci de ani, palidă, într-un costum de baie portocaliu, cu buline albe, care-l privea ştrengăreşte de sub o sprînceană. Trebui să se forţeze ca s-o felicite pe Simone pentru metamorfoza ei. Gigi era şi ea pe jumătate goală. Cît despre André, în şort, sandale şi „polo" părea retrogradat cu trei clase.

Toată familia, astfel costumată, se îndreptă, mergînd pe cea mai înclinată pantă, spre ţărmul mării. Pe drum, Marcel Lobligeois cumpără un *France-Soir*, pe care uitase să-l ia cu o seară înainte, cîteva ziare de dimineaţă şi reviste ilustrate pentru partea feminină. Deodată, la capul străzii, le sări în ochi marea, albastră, cu sclipiri de oţel. Apropiindu-se, descoperiră, de-a lungul curburii golfului, o îngrămădire de corpuri, parcă ar fi fost un depozit de coji multicolore de legume şi fructe. Oamenii îşi petreceau concediul, asudînd umăr la umăr. Trebuiră să închirieze doi metri pătraţi de nisip, patru saltele şi o umbrelă. Pe cînd tineretul — inclusiv Simone — alerga să se ude în apa Mediteranei, Marcel Lobligeois, stînd la umbră, răsfoia febril ziarele. Descoperi în *France-Soir* acelaşi anunţ, dar de astă dată Jean de Bize oferea treisprezece mii de franci, şi nu zece mii ca înainte, aceluia care-i va aduce obiectul pierdut.

Adăugase două cuvinte textului anterior : „Discreția asigurată". Marcel Lobligeois fu cuprins mai întîi de indignare, dar apoi deodată își pierdu cumpătul. I se păru prea puțin probabil ca Jean de Bize să persiste, din simplă duplicitate, într-o manevră atît de grosolană. Ceea ce-l interesa desigur pe omul acela nu erau biletele de bancă strecurate în despărțitura carnetului, ci carnetul însuși ! Lucrul acesta se putea explica numai dacă-l avea de la o iubită (în cercurile bogătașilor se fac adesea asemenea gesturi delicate !) sau dacă în paginile carnetului s-ar afla vreo însemnare de o valoare extraordinară. Marcel Lobligeois, luminat pînă în adîncul cugetului, simți că de astădată o nimerise. Era convins acum că deținea un secret pentru care Jean de Bize ar fi în stare să plătească oricît.

Dacă ar reuși să descopere el însuși secretul, n-ar mai fi vorba de un cîștig de cîteva mii de franci, ci de o avere. Pofta de înavuțire îl trecu ca un fior din cap pînă în picioare. Căută carnetul în buzunarul pantalonului, unde-l vîrîse, ca să-l aibă la îndemînă.

— Nu te bagi în apă ? întrebă Simone. E minunată !

Stătea în picioare, lîngă el, privindu-l de sus ; părul îi era lipit, o picătură se balansa în vîrful nasului, apa i se prelingea pe coapse.

— Nu, bolborosi el. N-am chef.

Ea ridică din umeri și se întoarse să zburde mai departe cu copiii. Marcel Lobligeois deschise îndată carnețelul și începu să-l răsfoiască,

stînd cu spatele la mare. La pagina a treia dădu peste niște formule chimice, care-i stîrniră curiozitatea. Dar cunoștințele sale în domeniul acesta datau de prea multă vreme ca să-l mai ajute să tragă vreo concluzie. Pe de altă parte n-ar fi vrut să introducă pe un al treilea în secretul său. Cu cît se uita mai mult la semnele acelea încîlcite, cu atît era mai convins că-i vorba de o formulă a unui produs nou, destinat să revoluționeze lumea comerțului și a industriei : un remediu miraculos, un amestec exploziv, o materie sintetică care nu se uzează... Aplecat prin fîrea sa spre visare, nu mai vedea plaja, cerul albastru, pe înotători, ci își imagina niște uzine instalate în plin șes, în afara orașului, care valorificau invenția „lui". Devenise milionar, avea o casă luxoasă la Paris, un castel în Touraine, o vilă la Cap d'Antibes, cai de curse, o metresă, o mulțime de contabili — cînd deodată soția și copiii veniră în fugă rîzînd și se aruncară cu burta pe saltelele închiriate. Ca să nu le trezească vreo bănuială, trebui să-și ascundă carnetul, să se arunce în apă, și să facă și el cîteva mișcări de bras. Dar nu renunță, pentru atîta lucru la ideea lui fixă. Trupul înota în apa verde, iar spiritul lui în bogăție. După ce-a sacrificat zece minute exigențelor sportului, întors la mal, s-a uscat, s-a îmbrăcat și a anunțat, ca în treacăt, că vrea să facă o plimbare în oraș. Slabe proteste se ridicară din mijlocul familiei, care se prăjea la soare, cu ochii închiși, cuprinsă de moleșeală. Îl acuzară că nu știe să se bucure de natură. El promise că se va întoarce

la dejun, un dejun frugal care urma să se ia la barul de pe plajă, şi o şterse.

Cinci minute mai tîrziu, intră într-o farmacie, găsi un preparator în halat alb, cu o frunte de savant şi privirea plictisită, îl luă deoparte şi-i arătă carnetul deschis la pagina a treia.

— Nu mi-aţi putea spune la ce se referă formula asta ? întrebă el pe şoptite.

Preparatorul îşi apropie carneţelul de nas şi răspunse :

— La nimic.

— Cum asta, la nimic ?

— Da, la nimic... Sînt nişte simboluri chimice puse cap la cap... Evident, pe ici colo, se recunosc nişte compuşi de uz curent... Dar ce incoherenţă ! Un medic v-a dat asta ?

— Nu, nu...

— Nu-i vorba de un preparat, pe care vreţi să vi-l facem ?

— De loc !

— Mai bine aşa ! spuse farmacistul rîzînd.

Evident, tipul era un bou. Marcel Lobligeois îi mulţumi şi ieşi indignat. Trecu pe la toate farmaciile din oraş fără să obţină cea mai măruntă precizare. O laborantă crezu că-i o glumă de prost-gust şi-i răspunse că n-avea timp de pierdut. Unde se mai găsea azi un farmacist ca pe vremuri, obişnuit să execute nişte reţete adevărate şi care să nu dea înapoi în faţa unei probleme atît de simple. Domnii aceştia n-au păstrat decît numele „preparatorilor" de altădată. Îşi vînd produsele, ca băcanii, în cutii... Plecînd de la principiul că nimeni nu te poate

ajuta mai bine ca tine însuţi, Marcel Lobligeois intră într-o librărie şcolară şi cumpără un manual de chimie. La liceu fusese totdeauna printre primii cinci la materia asta. Cum n-avea chef să se întoarcă pe malul mării, intră într-o bodegă, comandă un lichior şi se puse pe lucru. Abia la unu şi jumătate îşi aminti că avea şi el o familie.

Cînd sosi pe plajă, îşi găsi copiii înfometaţi şi soţia neliniştită. Gigi îşi făcuse cîteva relaţii masculine prin vecini. De cîte ori mamă-sa o ruga să nu-şi mai joace atîta ochii în cap şi să mai înceteze cu hohotele de rîs, ea îi răspundea plictisită : „Mamă, te rog, sînt majoră !" André mîrîia pentru că părinţii refuzau să-i dea bani pentru lecţii de schi nautic. „Frumos îmi stă, la vîrsta mea, să nu ştiu nici măcar atît ?" întreba el. Cuvintele lui îi zbîrnîiau lui Marcel Lobligeois pe la urechi, fără să-l impresioneze. Abia înfulecă la repezeală un sandviş şi părăsi iarăşi cuibul, pretextînd că-l doare stomacul. Simone se văita :

— Nu-i priește de loc clima asta ! Sînt sigură că s-ar fi simţit mai bine în Bretania.

În timpul acesta, el, zăvorît în camera sa de la hotelul *Les Friselis,* se cufunda cu pasiune în ştiinţă. Compara formulele din carte cu acelea din carneţel, învăţa din nou, de bine de rău, legile lui Lavoisier, ale lui Richter şi ale lui Avogadro ; totul se învălmăşea în capul lui, nu înţelegea nimic şi termină prin a-şi spune că preţiosul secret n-are nici în clin, nici în mînecă

cu chimia. Mai erau încă o mulțime de alte notații ciudate în carnet. De exemplu asta: „Latitudine 2°2'3" sud, longitudine 92°24'17" vest. *Femeia care se roagă*. Golful vînturilor. 37 trepte. $3^D + 7^S + 2^D$. A! A!"

Aceste indicații geografice sugerau într-o oarecare măsură calea spre o comoară, lucru care nu-l putea înșela pe Marcel Lobligeois. Toată seara a visat la asta. Și a doua zi, lăsîndu-și soția și copiii să se ducă la plajă, alergă la biblioteca municipală să consulte atlasurile. În drum cumpără ziare. Stupoare! Cota a fost din nou urcată. De astă dată Jean de Bize oferea cincisprezece mii de franci pentru restituirea carnetului.

Pus pe jar, Marcel Lobligeois se aruncă asupra hărților pe care un bibliotecar serviabil i le pusese în față. America de sud îl fascină numaidecît. Se plimba cu privirile pe întregul Ocean Pacific, albastru, pur, fără nici o cută. După indicațiile de longitudine și latitudine, punctul căutat se găsea undeva la sud de arhipelagul Galapagos. O insuliță necunoscută de geografi, fără îndoială creasta unei stînci vulcanice, bătută de jur împrejur de valuri spumoase, cu trei palmieri, un izvor, și o liniște deplină. Numele? *Femeia care se roagă*. Cine a botezat-o astfel? Vreun navigator singuratic, poate chiar Jean de Bize. Mai întîi trebuie reperat golful vînturilor. Acolo se coboară 37 trepte într-o galerie subterană. Se fac trei pași la D (adică la dreapta), șapte pași la S (adică la stînga), din nou doi

pași la dreapta, și „A ! A !" se dă peste ladă ! Marcel Lobligeois simți cum i se prelinge sudoarea pe șira spinării. Totul era atît de precis în capul său, încît ridicînd ochii de pe hartă, se miră că vede în jurul lui, în locul spațiului infinit, ziduri de cărți. E foarte probabil că Jean de Bize se temea că acela care a găsit carnetul să n-aibă cumva ideea de a pune la cale o expediție și de a se înființa pe insula *Femeia care se roagă* înaintea lui. Dar Marcel Lobligeois știa foarte bine că nu va putea strînge niciodată capitalul necesar organizării unei asemenea expediții. De altminteri, nu avea temperament de aventurier, nu știa să manevreze pistolul automat și, de cîte ori s-a urcat în vapor — și asta foarte rar — a avut rău de mare. Nu, nu se va duce pe insula *Femeia care se roagă*, dar făcîndu-l pe Jean de Bize să creadă că nu se va da îndărăt în fața unei astfel de călătorii, îl va determina să-i propună o sumă mai mare. Ar fi de ajuns să-i adreseze o scrisoare anonimă cu următorul conținut : „Știu tot, plec, voi fi acolo înaintea dumneavoastră", și cifra recompensei oferite prin presă se va împătri de la o zi la alta. Desigur, spiritele timorate ar putea vorbi de un șantaj. Dar Jean de Bize era un pirat și, cu oameni de teapa lui, cine se încurcă în considerațiuni morale este dinainte învins.

Eșind din bibliotecă, Marcel Lobligeois avea capul înfierbîntat și pumnii îi atîrnau greu ca pietrele. Se contemplă în oglinda unui magazin de jucării și fu uimit descoperind, în locul unui obraz de om pornit pe harță, care ar fi cores-

puns cu starea lui sufletească, o figură palidă şi prelungă de citadin, cu părul rar, cu gura moale sub mustăţi ciufulite şi, ceea ce era mai grav, o privire de o cinste iremediabilă. Decepţionat, încruntă din sprîncene spre a-şi da mai mult caracter. În acelaşi timp, îşi plimba distrat ochii prin vitrina plină de păpuşi, panoplii şi vaporaşe. Deodată îl izbi o inscripţie roşie pe o cutie de carton alb : *Femeia care se roagă — jocul care pasionează pe cei mici şi pe cei mari.* După ce i se mai potoliră palpitaţiile, intră în magazin. O vînzătoare zeloasă îi arătă o cutie care conţinea un mapamond, cornete, zaruri, vaporaşe, lăzi în miniatură, fise.

— E un joc de zaruri, e asemănător jocului cu gîşte, îi explică ea, dar e combinat cu domino şi *monopoli*. Să presupunem că dumneavoastră cumpăraţi insula *Femeia care se roagă*, cea mai importantă dintre toate, şi că, din prima lovitură, vă iese un dublu de şase...

Dar el n-o mai asculta, cu atenţia îndreptată înlăuntrul lui la tăcuta destrămare a unui eşafodaj. Nu cumva Jean de Bize notase rezultatele unei partide jucate cu copiii săi ? Nu era mai curînd o mîzgălitură menită să tragă pe sfoară ?

În culmea tulburării, Marcel Lobligeois se duse de se aşeză pe o bancă, în scuarul La Croisette, şi începu să răsfoiască din nou carneţelul. Supunea fiecare pagină unui examen atît de încordat, încît îl apucă durerea de cap. Nume proprii, adrese, titluri de ziare cu datele corespunzătoare... Toate aceste numere — stranie

coincidență — erau din martie trecut. Se hotărî să-și procure ziarele și făcu o comandă unui depozitar. Apoi, tîrîș grăpiș, o porni spre plajă. Nu-i adresă soției și copiilor decît cuvinte de o banalitate dezolantă. Ei nici nu dădură vreun semn de surprindere, atît de mult îi copleșea bucuria de a trăi în aer liber. André legase prietenie cu un grup de tineri care jucau volei. Un adolescent cu mușchii pectorali proeminenți, pe nume Patrick Migrecoule, îi făcea alene curte lui Gigi. Simone pălăvrăgea cu vecinii de sub umbrela cea mai apropiată, între care trona un domn cam încărunțit și pîntecos, sud-american după accent. Astfel încît Marcel Lobligeois avea toată libertatea de gîndire și acțiune.

A doua zi, cota carnetului se urcă din nou vertiginos : douăzeci de mii de franci, după ultimul anunț din *France-Soir*. Marcel Lobligeois strînse din dinți și se hotărî să se țină tare. Timp de trei zile nu mai apăru nici un anunț în ziare. Deodată, cursul începu să se prăbușească : cincisprezece mii. După două zile scăzu la paisprezece. Îl amenința un dezastru ? După oarecare gîndire, Marcel Lobligeois conchise că indicațiile din carnet se refereau la o marfă perisabilă. Dar s-ar mai putea, tot așa de bine, să fie vorba de o manevră destinată să semene teroarea în sufletul deținătorului carnețelului. Dar cum s-ar putea afla ? A ! avea de-a face cu un adversar puternic ! Tocmai în ziua aceea Simone îi vorbi de fiică-sa, care a lipsit toată noaptea de-acasă. Îi intră pe o ureche și-i ieși pe cealaltă.

El, care odinioară considera castitatea fetei sale ca cea mai scumpă podoabă din patrimoniul familiei, nu fu de loc afectat, aflînd că şi-a pierdut-o în braţele unui sud-american de cincizeci de ani. Nici nu înţelegea măcar de ce soţia sa, cu ochii plini de lacrimi, cu umerii tresărind, cu mîinile împreunate ca un coşuleţ, îl soma să facă uz de autoritatea sa paternă :

— E de datoria ta, Marcel ! Numai tu poţi împiedica fata noastră s-o ia razna. Omul acesta nu caută decît o plăcere trecătoare. E însurat. Tată de familie. Bunic, poate !...

— E majoră, răspunse Marcel Lobligeois plictisit.

— Dar nu se cade, o ştii prea bine ! Vorbeşte-i ! Pe mine nu mă ascultă, dar pe tine... pe tine...

El se supără, pretinzînd că are destule pe cap şi fără să se ocupe de Gigi şi de amanţii ei, că el e pentru amorul liber, pentru eliberarea popoarelor oprimate, pentru desfiinţarea drepturilor vamale şi că, dacă are să-l mai piseze mult cu asemenea poveşti, se urcă în primul tren spre Paris. Uluită de această declaraţie atît de puţin potrivită cu ideile obişnuite ale soţului ei, Simone îl privi îngrozită şi şopti :

— Ţi-o faci cu mîna ta, Marcel, cu mîna ta !...

Puţin mai tîrziu, îi atrase atenţia că băiatul lor şi-a oxigenat părul şi poartă o cămaşă de mătase trandafirie, pantaloni de şantung alb şi o brăţară de aur la mînă.

— Dacă aşa-i place lui, răspunse Marcel Lobligeois, întorcînd capul.

— Nu te întrebi cine plăteşte extravaganţele astea ? strigă Simone.

— El, fără îndoială !

— Cu cei cinci franci pe care-i dai pe zi ? Nu, Marcel, închizi ochii fiindcă aşa-ţi convine ! Dar trebuie să ştii...

Şi-i aduse la cunoştinţă cîteva amănunte stranii cu privire la relaţiile lui André cu nişte domni de o anumită vîrstă. El refuză s-o creadă. Totuşi, în aceeaşi seară, uitîndu-se mai îndeaproape la fiul său, se simţi silit a recunoaşte că nu era nimic comun între liceanul brunet şi molîu, pe care-l cunoscuse pînă atunci, şi adolescentul mlădios, blond şi pîrlit de soare, care-i înfrunta privirea cu o blîndă insolenţă. În acelaşi timp însă instinctul îl avertiza că nu trebuia să adîncească misterul acesta, dacă voia să-şi păstreze liniştea personală. Dedicîndu-se urmăririi unui scop înalt — nu putea, cu riscul eşecului, să acorde nici cea mai mică atenţie măruntelor probleme ale vieţii cotidiene. Ca să poată merge înainte, avea nevoie să se simtă uşurat de povara familiei. Nu mai avea acum alt orizont decît carneţelul verde. Zi şi noapte, se întorceau paginile în capul său, parcă ar fi fost răscolite de o briză uşoară. Cunoştea pe dinafară toate hieroglifele. Dar descifrarea lor se dovedea din ce în ce mai amăgitoare.

Recompensa oferită continua să scadă în loturi de cîte cinci sute de franci. Această reducere progresivă supunea nervii lui Marcel Lobligeois

la o cruntă încercare. După două săptămîni de concediu, devenise atît de posomorît, că Simone nici nu mai încerca să stea de vorbă cu el. Între timp, Gigi îşi părăsise părinţii ca să se instaleze într-o garsonieră pe care, după spusele ei, i-o pusese la dispoziţie o prietenă ; în ce-l priveşte pe André, el nu dormea noaptea acasă, făcea schi nautic pe gratis şi din cînd în cînd apărea pe plajă cu nasul în vînt, mişcîndu-şi şoldurile în mod provocător.

Pe neaşteptate, Marcel Lobligeois, conchise că-şi pierde timpul de pomană la Cannes, că adevărata pistă este probabil la Paris, şi că trebuia să plece toţi cu opt zile mai devreme. Cînd anunţă intenţia sa familiei, toată lumea protestă. Era aşa de frumos, tocmai reuşiseră să lege prietenii agreabile !... În mijlocul copiilor şi al soţiei cu pielea de culoarea turtei dulci, Marcel Lobligeois îşi păstrase tenul palid şi mintea rece. Ca să le explice hotărîrea sa, invocă proasta situaţie financiară. (De fapt nu-i mai rămăsese decît două mii de franci din cele patru mii pe care-i găsise.) La argumentul acesta Simone cedă, dar fiica şi fiul rămaseră nepăsători. Pretindeau că, mulţumită noilor relaţii, ar putea să-şi prelungească şederea la Cannes fără să cheltuiască un ban. Simone se indignă în numele convenienţelor, dar Marcel Lobligeois arătă o largă înţelegere. După dînsul, tineretul trebuie să meargă la pas cu timpul şi să calce în picioare prejudecăţile generaţiilor anterioare. Pe măsură ce va arăta din ce în ce mai multă încredere tinerilor sub douăzeci de ani, Franţa îşi va re-

găsi locul în concertul european. Datoria părinţilor este să renunţe la a mai fi părinţi. Marcel Lobligeois afirma acest lucru cu atît mai bucuros, cu cît orice ocazie de a se eschiva de la responsabilitatea sa de tată de familie era acum o mană cerească pentru el. Numai din dorinţa de a fi cu conştiinţa împăcată, o rugă pe Gigi să-i promită că-şi va supraveghea fratele şi că o să le scrie des. Copiii, uimiţi de spiritul său generos, îl îmbrăţişară, în timp ce nevastă-sa, alarmată, îi aruncă o căutătură pe sub sprîncene.

*

Cînd Marcel Lobligeois se întoarse la Paris, nu-i mai rămăseseră decît patru zile de concediu. Se folosi de ele ca să alerge prin oraş şi să consulte fel de fel de cărţi. Dar, de fiecare dată cînd mai descoperea semnificaţia vreunei cifre sau a unui nume propriu, trebuia să recunoască că nu era mult mai avansat ca înainte. Data bătăliei de la Trafalgar, adăugată la numele unui renumit restaurant, la care se supraadăuga denumirea unei loţiuni capilare nu ducea la nimic precis. Cum să-ţi închipui că ai să afli bogăţia tocmai la coada unui şir de regi capeţieni ? Şi reţeta asta de bline *à la russe* e posibil să valoreze aproape un milion de franci vechi ? De altfel, cifra aceasta fusese de mult depăşită. Preţul carneţelului oscila acum în jurul a cinci mii de franci. Dar poate că se va mări cota ? Uneori, Marcel Lobligeois avea impresia că e asemenea unui peşte pe care un

pescar iscusit îl oboseşte după ce s-a prins în cîrligul undiţei, dînd drumul firului de pe mosor, apoi înfăşurîndu-l puţin, dîndu-i din nou drumul, şi iar înfăşurîndu-l, şi la urmă trăgîndu-l spre el, cu scuturături bine calculate, pentru a-şi aduce victima la capătul puterilor, şi a-l prinde în minciog. Ah ! dacă ar putea să se desprindă de cîrlig ! Dar cîrligul era prea adînc înfipt în carnea lui.

De cîteva ori dădu tîrcoale casei cu numărul 50 de pe bulevardul Foch, unde locuia călăul său. O clădire albă de tot, nouă de tot, cu ferestrele înalte, luminoase, cu uşi de cristal, care se deschideau singure la apropierea vizitatorilor, un vestibul de marmură, un portar cu galoane !... Şi, cu toată bogăţia asta, Jean de Bize ţinea atît de mult la carnetul său încît întreba la fiecare două zile de soarta lui prin gazete. Avea de ce să înnebunească şi cel mai echilibrat dintre contabili !

Cînd Marcel Lobligeois îşi reluă lucrul la întreprinderile Ploch şi Ducloarec, colegii săi găsiră că arată prost. Venea tîrziu la birou, se încurca la socoteli şi nu mai ridea la glumele şefilor. Dactilografele susţineau că are o aventură amoroasă, cei de la expediţie spuneau că joacă la curse. El, în timpul acesta, nu se gîndea decît la ticălosul acela de Jean de Bize. Fiică-sa îi scrisese că nu se va întoarce la Paris pentru că pleacă în Chile, cu „domnul" întîlnit la Cannes, care-i va „înjgheba o afacere acolo". Deoarece Simone era dezolată şi spunea că trebuie intervenit „cu cea mai mare energie",

el îi răspunse că fata lor avea toate şansele să fie fericită lîngă un bărbat mai în vîrstă ca ea şi că, dacă se va întoarce decepţionată, peste cîţiva ani, va fi făcut, cel puţin, o călătorie frumoasă. Dădu dovadă de aceeaşi seninătate cînd primi scrisoarea de la André care-i anunţa în modul cel mai hotărît că nu mai avea poftă de învăţătură. I se propunea scumpului lor copil să intre ca vînzător de stand la un anticar din Monte-Carlo. Va cîştiga de la început o sumă de două ori mai mare decît cîştiga tatăl său. În afară de asta i se dă locuinţă, hrană ; spălatul rufelor îl priveşte pe patron. În culmea bucuriei, spera că părinţii nu se vor opune şi vor fi de acord să-şi facă în felul acesta o situaţie de viitor. Cu toate reticenţele soţiei sale, Marcel Lobligeois îi răspunse fiului său că-şi dă consimţămîntul.

După un timp oarecare, venind într-o seară de la birou mai devreme decît de obicei, o găsi pe Simone luînd ceaiul în tovărăşia unui tînăr cu umeri de atlet şi privire de sugaci. Ea purta rochia de duminică, albastru-pastel, decoltată în formă de as de cupă şi era învăluită de un parfum ameţitor. Cu un zîmbet atrăgător pe buze, îi reaminti soţului că-l cunoaşte pe domnul Patrick Migrecoule, că l-a întîlnit adesea pe plajă.

— Aşa e ! aşa e ! răspunse Marcel Lobligeois distrat.

După cît îşi amintea, băiatul acesta îi făcea curte lui Gigi, pe cînd chilianul de cincizeci de ani se interesa de Simone. Îşi schimbaseră între ele adoratorii ? Pe vremuri îşi schimbau rochiile. Oricum ar fi fost, prezenţa lui Patrick Migrecoule

nu-l afecta de loc pe stăpînul casei. Important pentru el era ca soţia să-i fie fericită şi să-l lase în pace. Trecea prin momente grave : citise în *France-Soir* că proprietarul carnetului nu mai oferea decît o recompensă de patru mii de franci, adică exact suma pe care o pierduse. Or, Marcel Lobligeois cheltuise toţi banii. Nu va putea nici măcar să restituie carneţelul cu cele opt bilete de cîte cinci sute de franci pentru plăcerea de a face cunoştinţă cu domnul Jean de Bize ! Fără a pierde şi fără a cîştiga nimic, i-ar fi plăcut totuşi să ceară explicaţii acestui om straniu, ale cărui anunţuri îl duseseră pînă la marginea nebuniei. La un moment dat, se gîndi chiar să susţină că, atunci cînd l-a găsit, carneţelul era gol. Dar Jean de Bize nu se va lăsa înşelat de o asemenea minciună, va depune o plîngere, şi poliţia va putea foarte uşor dovedi că cheltuielile făcute de familia Lobligeois la Cannes nu puteau proveni decît dintr-o sursă suspectă. Incontestabil, ar fi mult mai bine să se prezinte ca un cetăţean onest, cu cei patru mii de franci. E destul să-i împrumute pentru cîteva ore. Dar la cine ? Lăsîndu-şi soţia şi pe Patrick Migrecoule să se fandosească mai departe, Marcel Lobligeois intră în bucătărie, bău un pahar de vin aşa cum beau lucrătorii de la munci grele, şi simţi deodată că i se face lumină în creier. Va lua banii din casa mică „pentru cheltuieli curente" a Întreprinderii Ploch şi Ducloarec şi-i va pune la loc îndată ce se va întoarce de la Jean de Bize. Cum el avea cheia de la safe şi contabilul principal nu făcea verifi-

carea decît în ultima zi a săptămînii, nimeni nu va şti că i-a luat de acolo. Entuziasmat de această idee, se întoarse în camera unde soţia sa şi Patrick Migreooule stăteau alături pe canapea şi se ţineau de mînă. Atitudinea lor i se păru atît de firească, încît nu protestă cînd Simone propuse tînărului să rămînă la cină.

*

Un valet în livrea îl introduse pe Marcel Lobligeois în salon şi-l rugă s-aştepte. Se părea că această casă luxoasă nu era locuită de oameni, ci de mobile foarte vechi, foarte maniace şi foarte inteligente. Era vădit că se simţeau deranjate de cei ce păşeau pragul uşii. Abia îndrăzni să se aşeze pe marginea unui fotoliu Louis XV, îmbrăcat în mătase fină ; Marcel Lobligeois privea cu respect la măsuţele inutile, la bergerele visătoare, la tablourile cu nuduri mitologice, la tapiseriile grele, care se ofileau de plictiseală, şi se gîndea că proprietarul unor asemenea minuni nu se uită la patru mii de franci aduşi de dînsul. Scosese banii din safe chiar în dimineaţa aceea şi-l rugase la telefon pe Jean de Bize să-l primească. Acum, încremenit de teamă, îşi spunea pentru a suta oară că Jean de Bize, a cărui cinste nu fusese dovedită cu nimic, putea contrar promisiunii sale, să refuze de a-i lăsa lui banii găsiţi în carneţel. În cazul acesta, cum va pune la loc suma luată din casa întreprinderii ? N-ar fi mai bine să-şi ia tălpă-

şiţa ? Şi cît mai repede ! Astfel, cel puţin, operaţiunea s-ar solda printr-o lovitură nulă. Se ridică. Dar curiozitatea fu mai tare. Între el şi omul acesta exista un raport de la cauză la efect tot atît de precis, tot atît de dureros ca o legătură fizică. Uşa se deschise din nou, valetul reapăru şi Marcel Lobligeois pătrunse în urma lui într-o vastă bibliotecă. Mii de cărţi stăteau strînse una lîngă alta în rafturi ca mişte păsările cocoţate pe stinghii. Îndărătul unei mese lungi lustruită, severă, fără o hîrtie pe ea, şedea un domn mărunţel, între două vîrste. Avea obrajii trandafirii şi părul argintat ; un surîs flutura deasupra unei cravate cu buline albe. Toată fizionomia exprima o politeţe chinezească. La prima aruncătură de ochi, Marcel Lobligeois găsi că persoana aceasta n-avea nimic de aventurier.

— Am citit anunţul dumneavoastră în ziarul de ieri, spuse, el, depunînd carnetul pe masă.

— Numai în ziarul de ieri ? întrebă Jean de Bize, încreţindu-şi ochii cu răutate.

Deschise carnetul şi numără biletele de bancă, pocnind hîrtiile între degete. Descumpănit, Marcel Lobligeois socoti că era inutil să se mai prefacă.

— Nu, răspunse el. Am citit şi celelalte anunţuri...

— De ce-aţi aşteptat deci pînă acum ca să luaţi o hotărîre ? Dacă aţi fi venit mai devreme, aţi fi primit mai mult.

În loc să răspundă, Marcel Lobligeois îi întoarse întrebarea :

— Şi dumneavoastră, domnule, de ce oferiţi acum mai puţin ca la început ? Carnetul dumneavoastră s-a depreciat atît de mult în cîteva zile ?

— Dumneavoastră, domnule, v-aţi depreciat ! răspunse Jean de Bize.

— Cum asta ?

— Ei, da ! Gestul dumneavoastră ar fi avut o mult mai mare valoare morală dacă l-aţi fi făcut îndată după ce-aţi găsit carnetul. E, prin urmare, just ca răsplata să fi fost şi ea mai mare. În timp ce vorbea, împingea cele patru mii de franci spre vizitator. Marcel Lobligeois le băgă în buzunar şi dădu nedumerit din cap :

— Nu vă înţeleg ! Există totuşi nişte însemnări importante pentru dumneavoastră în carnetul acesta.

— Nu.

— La ce se referă atunci toate acele formule, toate cifrele acelea, toate numele proprii ?

— La nimic... Mîzgăleam ce-mi trecea prin cap... Mă distram... Să spunem, dacă vreţi, că-mi făcea plăcere să stîrnesc curiozitatea aceluia care eventual le-ar fi descoperit...

Marcel Lobligeois îşi aminti de nopţile sale de insomnie şi ideea că s-a lăsat păcălit îl mîhni amarnic.

— Nu-i posibil ! bolborosi el. Sînt sigur că-mi ascundeţi ceva. Aţi regretat mult că v-aţi pierdut carnetul ?

— Nu l-am pierdut ! răspunse Jean de Bize.

— Poftim ?

— L-am lăsat să cadă dinadins.

Urmă o tăcere. Marcel Lobligeois simți că se scufundă sub el parchetul. Corpul îi rămase nemișcat, dar mintea lui își pierdu echilibrul. Cu senzația sufocantă că se leagănă în vid, bolborosi :

— Dinadins ?... Cum așa, dinadins ?...

— A ! e foarte simplu, răspunse Jean de Bize lăsîndu-se pe speteaza scaunului. Aveți în fața dumneavoastră un filantrop. Vreau să-i ajut pe oameni să descopere plăcerile onestității. Atunci, le ușurez sarcina, oferindu-le recompensă pentru întîiul lor gest de om cinstit. Dresorii de animale sălbatice nu fac altceva atunci cînd dau niște hălci de carne pensionarilor lor, după ce și-au executat numărul. Deci, din cînd în cînd — în principiu de patru ori pe an — depun un carnet cu bani în el într-un loc public și promit, pe calea presei, o gratificație disproporționată aceluia care-mi va restitui obiectul pierdut. Se întîmplă, după caz, ca restituirea să se facă în aceeași zi, sau o săptămînă mai tîrziu, sau, în cazul dumneavoastră, după o lună și jumătate, două luni... Pentru a grăbi hotărîrea, măresc, apoi scad în mod progresiv cifra recompensei. Sînteți cel dintîi care nu realizează nici un beneficiu din această operație. Dar nu mă îndoiesc că și pentru dumneavoastră întîlnirea noastră va fi fost salutară. Începi prin a aduce un obiect în speranța de a obține o retribuție substanțială, apoi problemele de interes personal trec pe al doilea plan, și, chiar fără

să-şi dea seama, omul capătă o înclinare de a acţiona în orice împrejurare după cum îi dictează inima...

În timp ce asculta desfăşurîndu-se acest discurs dulce ca mierea, Marcel Lobligeois se gîndea la concediul său ratat, la copiii săi care au luat-o razna, la nevastă-sa care se consola cu un altul. Nimic din toate acestea nu s-ar fi întîmplat dacă nu şi-ar fi pierdut timpul să descifreze carnetul în loc să-şi supravegheze familia ! Şi autorul acestei catastrofe stă în faţa lui, surîzător, mulţumit de sine, gata să plesnească de bogat ce este ! Rareori un om a făcut atîta rău, crezînd că face bine ! Să-l pălmuiască, să-l scuipe în obraz, să-l doboare cu cîteva lovituri de presse-papier ? Impins de o ură nestăpînită, Marcel Lobligeois se şi vedea masacrîndu-l pe infam, cînd acesta cu faţa scăldată în bunătate, îi spuse :

— În orice caz, deoarece n-aş dori să plecaţi dezamăgit după întrevederea noastră, vă rog să primiţi această mică despăgubire.

Îi întinse cinci bilete a o sută de franci. Mai bine decît nimic. Mînia lui Marcel Lobligeois se potoli, tăiată de la rădăcină.

— Vă mulţumesc, spuse el.

Şi după o clipă de gîndire, adăugă :

— Veţi mai continua să semănaţi bani, aşa cum aţi făcut şi pînă acum ?

— A ! da, răspunse Jean de Bize, rezultatele sînt prea încurajatoare ! Aşa încît carnetul pe care mi l-aţi adus îl voi „pierde" iar într-una din zile.

— Unde, în ce parte ? îl întrebă Marcel Lobligeois pe un ton de falsă indiferență.

Jean de Bize îl amenință cu degetul și, fără să-i răspundă, îl conduse pînă la ușă.

*

A doua zi, la prima oră, Marcel Lobligeois puse la loc cele patru mii de franci în safe-ul întreprinderilor Ploch și Ducloarec, fără ca cineva să fi observat. Apoi, se făcu că-i bolnav, părăsi biroul și se duse să-și cumpere o barbă falsă, un nas de cauciuc și ochelari albaștri. Astfel deghizat, se așeză la vreo douăzeci de metri de casa cu numărul 50 de pe bulevardul Foch și pîndi ieșirea lui Jean de Bize. Timp de trei ore, umblă încolo și încoace prin ceață. În sfîrșit, Jean de Bize trecu pragul casei. Dar îl aștepta o mașină lungă și neagră. Dispăru în mașină. După o clipă, automobilul o porni calm și maiestuos. Marcel Lobligeois, luat pe nepregătite, o rupse la fugă după el, cu coatele lipite de corp, cu picioarele tremurînde. Nu trecu mult și se văzu la o mare distanță de mașină ; se opri, abia ținîndu-și răsuflarea. Totuși, după zece minute de odihnă, își reluă mersul. Și, pînă la căderea nopții, hoinări prin Bois de Boulogne, cu ochii în jos, cu mîinile la spate. Dar ia carnetul de unde nu-i !

— Ticălosule ! Bolborosi Marcel Lobligeois. Mîrșavule ! Unde l-ai băgat ?

În zilele următoare, începu să se învîrtă din nou, inspectînd terenul, metru cu metru. Cînd

se rostogolea vreo minge pînă la el, nu se obosea s-o trimită înapoi. Neras, taciturn, mîrîind înjurături, îi înspăimînta pe copii prin gesturile lui dezordonate. Îl strigau : „Zdrenţărosul". Soţia îl părăsi. Puţin după aceea fu concediat de la întreprinderile Ploch şi Ducloarec pentru absenţele sale nejustificate. În loc să-şi caute altă slujbă, s-a înscris pe lista şomerilor. Şi astăzi încă poate fi văzut, în fiecare seară, pe nesfîrşitele alei ale călăreţilor, un om încovoiat, în haine rupte, cu ochii rătăciţi, umblînd cu genunchii îndoiţi, şi vorbind de unul singur ; din cînd în cînd, se opreşte, aruncă priviri bănuitoare în jur şi, cu vîrful bastonului, răscoleşte prin grămada de frunze moarte.

Cel mai bun client

Prăvălia soților Euterpe era avantajos situată, în apropierea unui cimitir burghez. Lemnăria fațadei era vopsită cu un verde-închis, plăcut la vedere. Deasupra vitrinei din dreapta, se citea următoarea inscripție, gravată în litere de aur :

La coroana gata pregătită : cu perle, celuloid, redoid și metal galvanizat împodobită.

Deasupra vitrinei din stînga :

O coroană ieftină și bună
Mortului de vreți să-i oferiți
De ce să alergați prin tot Parisul
Cînd la Euterpe gata o găsiți ?

Nu era vorba de una din acele promisiuni făcute în vînt, de care mușteriul își dă imediat seama pe propriile sale speze că nu-i decît o vorbă goală. De douăzeci și cinci de ani de cînd soții Euterpe conduceau magazinul, concurenții din cartier au fost siliți, unul după altul, să renunțe a le mai sta în cale. Această reușită

era răsplata cuvenită remarcabilului lor geniu comercial şi artistic. Totdeauna grijulii ca să-l mulţumească pe client atît în ce priveşte preţul cît şi calitatea modelelor expuse, soţii Euterpe nu dădeau înapoi în faţa nici unei inovaţii în materie de regrete eterne. În realitate, sufletul întreprinderii era doamna Euterpe. Această femeie înaltă şi uscată, musculoasă şi vorbăreaţă, îl antrena în vîrtejul activităţii pe bărbatul său, un om scund, de şaizeci de ani, din speţa bărbaţilor veştejiţi, care clipesc mereu din ochi. Cînd spunea o dată : Victor ! el tresărea, ca şi cum i-ar fi pus cineva revolverul în piept. Şi, cînd îl mîngîia pe păr, îşi băga capul între umeri ca o broască ţestoasă, de parcă ar fi săvîrşit vreo greşeală. Deoarece n-aveau vînzător în prăvălie şi Victor era de o constituţie cam debilă, doamna Euterpe îşi rezervase pentru ea muncile grele : astfel, ea trăgea jos şi ridica oblonul greu de fier, desfăcea lăzile, muta dintr-un loc într-altul, gîfîind ca un gladiator, articolele de bronz, de marmură sau de piatră cioplită. În schimb, Victor n-avea pereche la înşiratul perlelor de sticlă pe fire de alamă. Ştia să îmbine, cu voioşie, culorile cele mai triste. Doamna Euterpe spunea vecinilor că Victor al ei are degete de zînă.

Într-o seară, aproape de ora închiderii, cînd doamna Euterpe îşi făcea casa, un necunoscut, un bărbat foarte slab, de vreo şaptezeci de ani, intră în magazin. Înfăţişarea lui de om preocupat dovedea că era un client serios. Ca să

spargă gheaţa, doamna Euterpe îl întrebă cu glasul ei mieros :

— Domnul ce doreşte ?

Şi el răspunse :

— Aş vrea să văd ce coroane aveţi.

— Dar vă rog, domnule, murmură doamna Euterpe cu un surîs încurajator. De asta le şi ţinem aici. Cam la ce preţ v-aţi gîndit ?

— Nu importă preţul.

Încurajată de acest preambul, doamna Euterpe îşi duse clientul în faţa mărfii expuse. De pereţii prăvăliei se sprijineau munţi de podoabe mortuare. Coroane din lauri de metal, trandafiri incasabili, mizotişi inoxidabili, liane care nu putrezeau proclamau trăinicia durerilor umane. Erau pentru toate pungile şi pentru toate inimile. Ici, colo, banderole de un violet aprins înveseleau grămada sumbră a coroanelor : „Dulcei mele mame", „Fratelui meu mult iubit", „Scumpului meu tată", „Celui mai bun văr al meu", „Nepotului meu preferat", „Surorii mele de lapte", „Ginerelui meu de neînlocuit"... Toate durerile particulare încăpeau lesne în aceste formule generale. Foarte rar se întîmpla ca un cumpărător să pretindă o inscripţie specială pentru a exprima doliul său personal.

— Vedeţi şi dumneavoastră, spuse doamna Euterpe, că aveţi de unde alege ! Nimic nu ne lipseşte !

Cu gîndul totodată să nu-şi jignească clientul printr-o insistenţă deplasată şi să-i atragă atenţia şi asupra calităţii mărfurilor, vorbea cu însufleţire reţinută, cu o curtoazie nuanţată de tristeţe. Ea

ştia, din experienţă, cît e de greu să-l faci pe cumpărătorul unei coroane să uite că norocul furnizorului se bazează pe nenorocul clientului. Simulînd, din politeţe, că-i împărtăşeşte durerea, îi spuse cu prudenţă :

— Adesea, domni ca dumneavoastră, copleşiţi de durere, şovăie în alegere şi iau apoi primul articol ce le cade sub ochi. Dacă-mi este îngăduit să vă dau un sfat...

— Nu-mi daţi nici un sfat, răspunse omul.

— Miozotisul se vede de departe, continuă doamna Euterpe, imperturbabilă, dar violeta, aşa cum o facem noi, atrage privirile chiar prin discreţia ei. Cît despre trandafirul de porţelan, vi-l recomand mai ales pentru răposaţi de vîrstă fragedă sau pentru sexul feminin. Aş fi indiscretă dacă v-aş întreba ce legătură de rudenie aveţi cu defunctul ?

La aceste cuvinte, obrazul necunoscutului se contractă, căpătînd o expresie de dezolare fizică. Ochii îi deveniră ficşi. Buzele îi rămaseră înţepenite între două riduri adînci. Respiră profund şi murmură :

— Legătură de rudenie ?

— Da, spuse doamna Euterpe. E vorba de un bărbat, de o femeie ?

— De un bărbat.

— Ce rudă vă este ?

Cumpărătorul ridică bărbia şi privirile sale o izbiră pe doamna Euterpe drept în frunte, ca nişte ţîşnituri de apă rece :

— Sînt foarte surprins de curiozitatea dumneavoastră, doamnă.

— Nu-i curiozitate, bolborosi doamna Euterpe. Sînt obligată să vă cer aceste informaţii ca să ştiu dacă doriţi o coroană dedicată unui văr, unui tată, unui frate...

Bărbatul făcu un semn cu mîna ca să oprească această enumerare şi spuse :

— Aş vrea cîte una pentru fiecare categorie.

— Poftim ? şopti doamna Euterpe, sufocîndu-se.

— Una din fiecare, repetă el iritat. Dar numai de genul masculin. E limpede, mi se pare!

Doamna Euterpe îşi înghiţi saliva şi replică :

— Bine, domnule. Să spunem deci : scumpului meu tată, scumpului meu frate, scumpului meu fiu, scumpului meu nepot...

— Şi scumpului meu unchi, reluă el cu o vioiciune care o nelinişti, şi scumpului meu văr, şi scumpului meu amic, şi scumpului meu coleg, şi scumpului meu chiriaş, şi scumpului meu socru, şi scumpului meu ginere ! Toată gama, ce mai încolo încoace !

Ochii îi străluceau de satisfacţie răutăcioasă. Sîngele îi colora pometii. Era vorba fără îndoială de un nebun, de un maniac, de un fetişist... Doamna Euterpe, puţin înspăimîntată, bătu în retragere spre tejghea şi strigă :

— Victor !... Victor !...

Dar Victor, care era în odaia din dosul prăvăliei, nu putea s-o audă.

— Ei, întrebă ciudatul personaj, v-aţi hotărît să mă serviţi ? Da sau nu ?

— Nu puteţi aştepta pînă mîine ? riscă doamna Euterpe să-l întrebe.

— Nu, sînt grăbit. Foarte grăbit. Am venit cu un taxi ca să le ridic pe toate deodată. Dacă mă refuzați, mă voi adresa în altă parte !

În timp ce vorbea, o dezbatere patetică avea loc în mintea doamnei Euterpe. Avea oare dreptul să renunțe la beneficiile unei cumpărături masive, numai sub pretextul că clientul ei avea o comportare bizară ? Un individ atît de excentric n-ar fi în stare s-o maltrateze, dacă se încăpățîna să-i țină piept ?

— Ei bine, aștept, spuse vizitatorul.

— Fie, spuse doamna Euterpe, am să vă servesc.

Transpirînd de groază, luă coroanele una cîte una și le duse în taxi. O întreagă familie se înghesui pe bancheta din fundul mașinii. Tatăl îl acoperea pe ginere, fiul îl strivea pe nepot. Cu toate că era atît de obișnuită cu onorurile postume, doliul acesta colectiv nu putea să n-o impresioneze pe doamna Euterpe. Străfulgerată de o idee, exclamă :

— Acum îmi dau seama ce s-a întîmplat ! Toți membrii de parte bărbătească din familia dumneavoastră au pierit într-un accident !

— Întocmai, răspunse necunoscutul. Dar grăbiți-vă. Așezați mai bine coroana unchiului. Acolo ! Voi sta lîngă șofer...

Se mai gîndi o clipă și-i spuse :

— Dați-mi și un bunic.

— L-ați pierdut și pe bunicul dumneavoastră ?

— Dacă vă spun !

— Trebuie să fi fost foarte bătrîn !

— Avea aproape o sută de ani.

Uşurată, doamna Euterpe aduse o coroană pentru bunic şi o factură pentru client. Acesta plăti totul fără să discute preţul, urcă în maşină, trînti portiera şi-şi duse un deget la borul pălăriei. Taxiul porni. Încremenită pe marginea trotuarului, doamna Euterpe privea cum fug spre o destinaţie necunoscută toate aceste simboluri ale unei excepţionale dureri.

Întorcîndu-se în magazin, îl văzu pe Victor, care ieşea pe uşa odăii din spatele prăvăliei, încheindu-se la pantaloni cu un deget nehotărît.

— Victor ! ţipă ea.

El tresări, clipi de cîteva ori şi-i răspunse :

— Te ascult, draga mea.

Atunci ea îi povesti totul. După ce termină, Victor încruntă sprîncenele şi bolborosi :

— Monstruos !

— De ce ? Bietul om a pierdut pe toţi membrii familiei de parte bărbătească într-un accident şi...

— Tu crezi în povestea asta cu accidentul ? i-o tăie scurt Victor cu nervozitate.

— Nu, răspunse doamna Euterpe. Cînd mă gîndesc bine, nu cred. Dar găseşte-mi tu o altă explicaţie, dacă eşti aşa de grozav ! Poate că-i vorba de un coleg de-al nostru, care a venit să-şi reaprovizioneze magazinul ?

— Şi care plăteşte preţuri atît de mari ? o întrebă Victor. Glumeşti ! Nu ţi-a cerut cel mai mic rabat, nici măcar treisprezece la duzină.

Adevărul este altul. Nu trebuia să te las singură în magazin. Omul acesta e un sadic.

— Un sadic ?

— Un individ care cumpără coroane pentru toți membrii de parte bărbătească din familia lui nu poate fi decît un sadic. Cu siguranță că are intenția să-i extermine zilele astea unul după altul, sau în bloc. Și mărfurile noastre au să figureze la înmormîntarea victimelor... E înspăimîntător ! Trebuie cu orice preț să împiedicăm măcelul acesta. Să trecem la ce-i mai urgent. I-ai cerut numele, adresa ?

— Nu m-am gîndit.

— Ai luat numărul taxiului ?

— Zău, nu.

Victor plescăi din limbă în semn de nemulțumire :

— Păcat ! Trebuie să vorbim cu Simon. El are să ne dea un sfat.

Simon, nepotul soților Euterpe, era agent de poliție. În aceeași seară, Victor îl chemă ca să-i povestească întîmplarea. Ședeau toți trei în sufrageria din spatele prăvăliei, înaintea unei sticle de malaga și a uneia de rom vechi. Simon bea rom și soții Euterpe malaga. După ce ascultă relatările unchiului său, agentul de poliție, care avea spiritul cartezian, se izolă în meditare. După un timp, dădu din cap, și decretă că nu era un caz obișnuit, dar că, după cîte știe, nici un articol de lege nu interzice cumpărarea mai multor coroane mortuare de către o singură persoană. Această operație neprezentînd nici un caracter delictuos, era imposibil să fie pus sub

urmărire, fie chiar şi un oarecare necunoscut.

— Dar, strigă doamna Euterpe, noi sîntem siguri că turbatul ăsta a cumpărat coroanele fiindcă pregăteşte o execuţie colectivă.

— Îl vom aresta după ce crima va fi comisă şi constatată, termină Simon, cu un suspin, plin de importanţă. Asta este.

Degeaba îi demonstra nenorocita că o duzină de vieţi omeneşti se aflau în pericol de moarte din cauza neputinţei autorităţilor, Simon se ascunse în dosul dispoziţiilor legale, goli sticla, îşi şterse mustaţa şi îşi luă rămas bun de la soţii Euterpe, după ce lăudă calitatea romului.

Calmul imperturbabil al agentului de poliţie sfîrşi prin a-l linişti şi pe Victor, care se declară degajat de orice răspundere, de vreme ce un reprezentant al ordinii, în uniformă, îi recomandase să uite incidentul. Doamna Euterpe, în schimb, insensibilă, ca cea mai mare parte a persoanelor de acelaşi sex cu ea, la argumente juridice, petrecu o noapte agitată. În timp ce Victor se odihnea alături de ea, lăsînd să-i scape dintre buzele întredeschise şi tremurînde o discretă sforăitură conjugală, ea îşi pironea privirile în bezna nopţii, cu ochii dilataţi de neliniştea vizionarilor. Trăsăturile clientului i se întipăriseră pe retină cu o precizie dureroasă. Îşi amintea cele mai mărunte detalii ale fizionomiei şi ale costumului său. Şi pe faţa lui, ca şi în îmbrăcăminte, recunoştea stigmatele perversiunii. Bezna şi tăcerea o ajutară să-şi imagineze un adevărat măcel de familie. Poate, chiar în clipa asta, omul cu coroanele se furişa dintr-o cameră

într-alta în vîrful degetelor, şi sugruma copiii în leagăn, scotea maţele venerabililor bunici cu bărbi mătăsoase, mutila unchii şi nepoţii cu briciul, spărgea craniul unui frate aţipit, strangula un tată fără apărare, ciopîrţea un văr în bucăţi-bucăţele, castra un ginere, şi se bălăcea în sîngele şi creierii răspîndiţi pe jos, rînjind cu gura pînă la urechi.

A doua zi dimineaţă, cumpără o grămadă de ziare, sigură că va găsi în prima pagină ştirea despre omorurile pe care le prevăzuse. Dar degeaba a căutat în toate gazetele, de la articolul editorial pînă la anunţuri ; nu erau menţionate decît nişte sinucideri fără importanţă şi mici asasinate comise de amatori. Se vede că infamul nu se hotărîse încă să se răzbune ! Aşteaptă, desigur, momentul prielnic. Îşi pregăteşte toate şansele de reuşită. Doamna Euterpe se jură să nu-l slăbească o clipă din ochi şi, într-adevăr, timp de cîteva luni, cotidianele apărute în zorii zilei, ca şi cele de seară, n-au avut o cititoare mai fidelă şi mai pasionată.

S-a scurs aproape un an fără ca misteriosul cumpărător să-şi fi manifestat activitatea sa de ucigaş. De multă vreme, doamna Euterpe nu-i mai împărtăşea soţului ei neliniştea ce-o stăpînea. De faţă cu Victor se făcea chiar că rîde cînd îşi amintea de frica prin care trecuse. Dar, în adîncul sufletului, păstra convingerea că, în clipa cînd lumea se va aştepta mai puţin, drama va izbucni la lumina zilei.

Într-o vineri seara, Victor fiind ocupat cu executarea unei comenzi urgente, ea îşi băgă o

bomboană acrişoară în gură, îşi aruncă un batic dantelat pe cap şi se aşeză la uşa prăvăliei ca să respire puţin aer curat. Nu trecură nici cinci minute şi îl zări deodată pe monstrul îmbrăcat în negru, umblînd lipit de zid, pe trotuarul de peste drum. Doamna Euterpe simţi ca o puternică lovitură care-i zdruncină stomacul. Fără să stea pe gînduri, se sculă în picioare, trecu strada şi se luă pe urmele necunoscutului. Omul, care nu bănuia nimic, înainta cu pasul lui şovăielnic. Cu umerii încovoiaţi, cu braţele legănîndu-i-se pe lîngă trup, se uita la stînga, se uita la dreapta, aşa cum ar fi făcut orice cetăţean inofensiv. Dar doamna Euterpe nu se lăsă înşelată de comedia asta. Era mîndră că a găsit urma mizerabilului, în ciuda unui bărbat fricos şi a unui nepot lipsit de imaginaţie. Chiar dacă urmărirea avea să se prelungească, nu-l va scăpa din ochi nici o clipă pe individul ăsta. Îl va sili, orice s-ar întîmpla, să mărturisească groaznicul său plan. Tocmai cînd se gîndea să-l acosteze, iată că se opreşte în faţa unui hotel de mîna a doua şi, după ce-şi scoate pălăria, intră înăuntru. Doamna Euterpe după el. Bărbatul urcă scara, răsuflînd din greu la fiecare treaptă. Ea se ţine pas cu pas după el, la oarecare depărtare. El o porneşte pe culoar. Ea se ascunde într-un colţ ca să-l supravegheze de la distanţă. Cînd îl vede deschizînd o uşă, sare din ascunzătoare şi ţipă :

— Stai !

Omul rămase încremenit pe prag, cu ochi de tîmp şi gura căscată.

— Lasă-mă să intru, strigă ea pe un ton care nu admitea replică.

Şi, fără să aştepte răspunsul, se repezi în cameră. O odăiţă banală : pereţii tapisaţi cu hîrtie mov, pe care se vedeau desenate ramuri ; un pat de aramă şi un lavabo ascuns de un paravan de bambus. Deodată zări sprijinite de pereţi şi aliniate într-o ordine sinistră coroanele destinate ascendenţilor, descendenţilor şi colateralilor. După o rapidă numărătoare, Doamna Euterpe se convinse că nu lipsea nici o piesă din această macabră colecţie. Sosise tocmai la timp. Răsuflă, triumfătoare, prin nările dilatate.

— Ce doriţi, doamnă ? bolborosi bătrînul, închizînd uşa. Nici nu vă cunosc.

— Dar eu te cunosc, răspunse doamna Euterpe, pe un ton inchizitorial. Cum te cheamă ?

— Mă numesc Maurice Ballotin.

— Situaţia familiară ?

— Celibatar.

— Vîrsta ?

— Şaptezeci de ani... Dar cu ce drept îmi puneţi astfel de întrebări ?

Maurice Ballotin stătea în picioare în faţa nepoftitului musafir. De o parte şi de alta a nasului — asemănător unei lame de cuţit — îi atîrna pielea obrazului, cenuşie şi flască. Ochii trişti i se umpleau încet de lacrimi. Mîna stîngă îi tremura pe reverul hainei. Doamna Euterpe ştia însă — citise asta în cei mai buni autori — că unii bătrîni, prăpădiţi în aparenţă, ascund o forţă şi o supleţă de tigru. Conştientă de pericol,

nu părăsea din ochi mîinile interlocutorului ei. Cînd îl văzu făcînd un pas spre uşă, doamna Euterpe strigă :

— Nu te mişca !

— Dar bine, doamnă, sînt la mine acasă, am dreptul...

— N-ai nici un drept. Eşti în mîinile mele. Eu ţi-am vîndut coroanele !

Auzind aceste cuvinte, Maurice Ballotin îşi duse amîndouă mîinile la faţă ; genunchii i se încovoiară. Convinsă că a nimerit în plin, continuă :

— Da. Pe moment, n-am înţeles motivele acestei achiziţii globale. Dar foarte repede mi-am dat seama de adevăr. Eşti un pervers. Te gîndeşti la nu ştiu ce răfuială cu rudele dumitale apropiate. Poliţia a fost prevenită...

— Poliţia a fost prevenită ? şopti Maurice Ballotin.

Se lăsă pe un scaun. Ea nu-i vedea obrazul. Dar îl auzea plîngînd. Şi şopotul acesta uşor îi era pe plac.

— Nu trebuia să preveniţi poliţia, spuse el între două sughiţuri. Nu nutresc nici un proiect criminal. Vă jur...

— Aş vrea să te cred, replică ea cu ironie, dar explică-mi atunci ce rost au toate aceste coroane funerare pe care ţi le-am furnizat.

Omul înălţă capul, arătîndu-şi obrazul bătrînesc, zbîrcit, muiat ca o cîrpă sub ploaie. Buzele îi tremurau pe dinţii îngălbeniţi. Bîlbîi :

— E... e un secret... Dar am să vă spun tot... Da... Sînt bătrîn... Am o boală de inimă... Me-

dicii m-au condamnat... Mai am cîteva luni, poate cîteva zile... Pe scurt, mă gîndesc mereu la moarte, la înmormîntarea mea. Dar sînt singur pe lume. N-am nici o rudă. Nici un prieten. Pe nimeni. Asta e... Închipuiți-vă un car mortuar care ar străbate orașul, fără să fie însoțit de nimeni, fără o jerbă de flori, anonim, singur, străin. Pentru a-mi evita sfîrșitul acesta deprimant, m-am gîndit să-mi alcătuiesc o întreagă familie. Am cumpărat coroane, cu banderole care exprimă durerea de a fi pierdut în persoana mea un tată, un bunic, un frate, un fiu, un unchi, un văr, un ginere, un bărbat, un prieten... M-am înconjurat, dinainte, de toate aceste simpatii închipuite. M-am înfășurat în aceste nenumărate legături de rudenie și prietenie. De atunci, mă simt mai liniștit. Sînt anturat, iubit. Simt o căldură la inimă. Am impresia că voi fi într-adevăr regretat...

Gîtuită de emoție, doamna Euterpe îl privește pe omul acesta pe care-l bănuise a fi criminal și care în realitate este un poet al familiei. El mai adaugă, din vîrful buzelor :

— Trebuie să vă par absurd... Iertați-mă...

— Eu vă rog să mă iertați, suspină doamna Euterpe.

Apucă mîna lui Maurice Ballotin, și i-o strînse, strivind-o între degetele sale puternice. Desprinzîndu-și apoi mîinile, se priviră unul pe altul, stăruitor, drept în ochi, și doamna Euterpe zise :

— Veniți să cinați cu noi mîine seara. Ne vom cunoaște mai deaproape.

Astfel Maurice Ballotin deveni cel mai tandru prieten al soţilor Euterpe. Muri după cîteva luni, aşa cum presimţise, de altminteri. Înmormîntarea îi ului pe toţi gură-cască.

În urma carului funebru înaintau, unul lîngă altul, soţii Euterpe, şi numai ei. Carul însă dispăruse sub un munte de omagii : perle de sticlă, frunziş de aramă, petale din material plastic.

Grămezi de panglici violete anunţau durerea unei întregi seminţii prolifice şi fidele. Şi, dominînd această carapace de disperări, trona o coroană enormă oferită de soţii Euterpe — însoţită de aceste simple cuvinte înscrise cu litere de aur pe banderolă : „Celui mai bun client al nostru".

Întoarcerea de la Versailles

Văzînd mulţimea adunată în marea sală de expoziţie a „obiectelor de artă şi a mobilierului provenind din succesiunea doamnei L." — Georges înţelese îndată că vînzarea la licitaţia de duminică nu va fi lipsită de importanţă. O privire piezişă aruncată soţiei descoperi în ochii ei un licăr de lăcomie — ceea ce nu-i făcu plăcere. Nici el, nici ea nu aveau obişnuinţa participării la adjudecări publice, dar prietenul lor Bergame le repetase de atîtea ori că se putea, cu puţin fler, „pune mîna pe nişte minunăţii pentru o nimica toată" la Versailles, încît se hotărîseră să-şi încerce norocul. Momentul era bine ales deoarece tocmai îşi zugrăviseră apartamentul şi descoperiseră cu acest prilej nişte lipsuri serioase în decorarea camerelor. Georges socotea că trebuie neapărat un tablou între cele două ferestre din salon ; Caroline suferea că n-aveau un scrin Louis XVI în camera ei. Totuşi suma la care se opriseră cînd au plecat de acasă le

părea neînsemnată acuma, cînd aveau sub ochi extraordinara colecţie de comode şi mesuţe din placaj preţios, birouri din lemnărie divers colorată, mese revopsite după metoda italiană, fotolii din lemn atins de carii, picturi ale unor mari maeştri, sumbre şi lucitoare în ramele lor de aur. Întorcîndu-se spre Caroline, Georges murmură :

— Am impresia că-s prea scumpe pentru noi ! Nu se găsesc aici decît piese pentru colecţionari !

Ea îl mustră că-i pesimist — ca întotdeauna ! — şi urmă mişcarea de rotaţie a publicului, cu capul uşor înclinat, cu mersul legănat. După expresia ei blazată, ar fi luat-o oricine drept anticar — în afară de bărbatul său. De jur împrejur mulţimea, elegant îmbrăcată. Cunoscătorii îşi notau nişte numere în catalog. Din cînd în cînd, Caroline spunea :

— E fermecător scrinul ăsta mic !

Sau :

— Priveşte măsuţa asta de joc, ce drăguţă e !

— Da, da, bolborosea el. Dar n-avem nevoie !

În ce-l priveşte, el se interesa mai ales de tablouri. Deşi inginer electrotehnician, avea pretenţia că se pricepe la pictură. În general, prefera clasicii, chiar cînd era vorba de maniera puţin convenţională în care erau lucrate tablourile expuse acolo. Voi să atragă Carolinei atenţia asupra unui peisaj de munte în acuarelă, cînd deodată o văzu ca izbită de o revelaţie, îndreptîndu-se grăbită spre un grup care se formase la zece paşi de ea, aproape de estradă. Intrigat, se duse lîngă ea şi zări, peste umerii

cîtorva vizitatori, un scrin de acaju Louis XVI. Ridicînd ochii spre el, Caroline îi şopti :

— Ai văzut, Georges, scrinul *meu ?* Obrazul ei iradia atîta bucurie, încît se înduioşă.

— Se prezintă minunat ! răspunse Georges.

— E tocmai mărimea care ne trebuie ! Şi ce linie ! Ce sobrietate ! Ce graţie !

— Ar trebui văzut mai deaproape ! Se strecurară printre curioşi, dar doi inşi, un bărbat şi o femeie, stînd în faţa mobilei, sprijiniţi de ea, păreau s-o apere împotriva oricui ar vrea să se apropie. După un timp, văzînd că cei doi necunoscuţi nu se mişcă de acolo, Georges şi Caroline îi ocoliră. Scrinul le apăru în toată frumuseţea. Avea patru picioare, lustruite şi fixate jos în nişte ornamente de aramă, trei sertare şi o tăblie de marmură cenuşie, cu vinişoare albe, subţiri. Georges se aplecă să examineze în amănunţime lemnul cînd Caroline îl strînse deodată de mînă cu putere şi murmură :

— Ia uită-te ! Uită-te repede !

— Unde ?

— Acolo... La dreapta...

El se îndreptă din şale, urmări privirile Carolinei şi descoperi feţele perechii care se oprise în faţa mobilei. Îl trecu un fior prin piept. Cele două fiinţe la care se uita păreau pietrificate într-o tăcută contemplaţie care dura de ore. Figura şi îmbrăcămintea lor contrastau atît de ciudat cu restul asistenţei, încît la prima vedere te puteai întreba dacă nu cumva s-au strecurat în sală ca să se încălzească. Scundă, încovoiată, cîrnă, bătrînă de o sută de ani, femeia arăta la

lumina lustrelor pielea străvezie a obrazului lipită de oase şi care pătrundea în fiecare adîncitură a lor. Pupilele erau ca două picături de apă tulbure între pleoapele sîngerii. O linie înfundată şi încreţită ţinea loc de gură. Pe capul acesta de mort, se clătina o ciudată pălărie neagră, un amestec de panglici, de bucăţi de blană şi de pene. Un şal mare, de culoare violetă, cu franjuri, îi acoperea umerii scheletici. Şi, pentru a-şi sublinia parcă decrepitudinea, străbunica aceea purta la deget un inel împodobit cu o foarte frumoasă piatră verde, care arunca focuri în jur. Bărbatul, tot atît de bătrîn ca ea, dar mai înalt şi mai drept, avea un profil sever, cu nasul ca un cioc de pasăre răpitoare şi cu sprîncenele stufoase şi încîlcite. Ridurile îi împărţeau pielea obrazului în nenumărate romburi. Un neg se distingea la colţul gurii. Pe mîini i se vedeau vinele umflate, mişcîndu-se convulsiv ca nişte viermi în nămol. O manta de aba cu glugă, de culoare cafenie, îl învăluia din creştet la picioare. Îşi ţinea pălăria în mînă ; chelia de culoarea ivoriului strălucea în mijlocul unei coroane de păr cenuşiu.

— E îngrozitor să îmbătrîneşti ! murmură Caroline, prinzîndu-l pe Georges de braţ.

Cei doi bătrîni ghiciseră oare că tinerii vorbeau de ei ? Cu paşi mărunţi, sprijinindu-se unul de altul, se îndepărtară. Şi Georges simţi că menghinea care-i strîngea inima îşi desfăcea fălcile.

În clipa aceea zări un tablou atîrnat deasupra scrinului. O pînză mare, acoperită parcă de funingine, cu nenumărate personaje, mărunte, schi-

monosite, înspăimîntate, pe care suflarea unui înger îi alunga spre văgăunele înroşite de flăcări ale infernului — aflat în partea stîngă a tabloului. Printre aceşti damnaţi se găseau magistraţi în cămaşă şi cu ştreangul de gît, femei păcătoase, cu sînii goi şi coapsele însîngerate, bancheri ale căror buzunare sparte semănau monezi de aur în drum, căpitani de oşti cu săbiile frînte, răufăcători cu figuri unicioase călărind pe cîte un porc...

În spatele lor, se deschideau privirilor ogoare fertile, sate plăcute la vedere, munţi cu vîrfurile pierdute în ceaţă. Şi mai sus, în mijlocul unor nori spumoşi, strălucea balanţa divină. Dar cînd te uitai la dreapta tabloului, în partea opusă intrării în infern, vedeai pînza ruptă, prost restaurată, dată cu o vopsea cafenie, care te ducea cu gîndul la un zid năruit sau la nişte bolovani trîntiţi grămadă. Georges se dădu un pas înapoi, clipi de cîteva ori, şi se lăsă pătruns de farmecul naiv al acestei compoziţii.

— Trebuie să fie opera unui flamand din secolul al XV-lea, şopti el. Un elev al lui Van Eyck sau Van der Weyden...

Chemă un funcţionar care tocmai trecea pe acolo cu nişte cataloage, îi ceru unul, şi după ce-l răsfoi febril, exclamă :

— A ! Iată-l ! Numărul 117 : „Şcoala flamandă — secolul al XV-lea. Pictură pe pînză lipită pe carton ; accidentat jos, la dreapta ; 1,57 m pe 1,05 m." Nu m-am înşelat. Ce părere ai ?

— Îl găsesc foarte frumos, dar sumbru şi trist, şi mi se pare că nu se potriveşte de loc cu interiorul nostru, răspunse Caroline.

— Vorbeşti serios ?

— Foarte serios.

— Atunci, nu te mai înţeleg ! Uită-te bine ! Fiecare din figurile acestea evocă o dramă. Ce întîlnire extraordinară : atîtea suferinţe, atîtea temeri, atîtea mîrşăvii ! Crezi că ai văzut totul, şi deodată descoperi un nou amănunt ! Ţi-ai putea petrece toată viaţa studiind un asemenea tablou !

Cu cît se exalta mai mult, cu atît Caroline părea mai puţin convinsă. Termină, spunînd :

— Sînt sigur că nu mă înşel !

Ea se îmbufnă şi-l întrebă :

— Şi crezi că eu mă înşel cu scrinul ?

— Nu, nu, murmură el. Şi scrinul e foarte frumos. Poate, dacă avem puţin noroc, punem mîna pe amîndouă !...

La cîţiva paşi de ei, lumea stătea la rînd ca să ceară informaţii de la un bărbat scund şi chel, cu ochelari de baga, care trebuia să fie domnul Blérot, judecătorul sindic. Georges se aşează la coadă împreună cu soţia ; cînd le veni rîndul, ea cea dintîi întrebă :

— Scrinul Louis XVI e de epocă ?

— Nu, doamnă, răspunse Blérot. Dar e o mobilă foarte drăguţă, foarte elegantă, pe care o poţi aşeza unde vrei...

— La cît credeţi că se va urca preţul lui la licitaţie ?

— Să zicem trei mii, trei mii cinci sute.

— Şi numărul 117, tabloul acela de şcoală flamandă ? întrebă Georges.

— Din păcate, e într-o stare foarte proastă, răspunse Blérot. A avut un accident în partea de

jos, la dreapta, şi n-a fost bine restaurat... Se va adjudeca în jurul a două mii cinci sute, cred... Georges şi Caroline îi mulţumiră oracolului şi se retraseră gînditori. Cele două cifre, adunate, depăşeau posibilităţile lor. Dar căzură de acord că în genul acesta de afaceri oricînd se poate întîmpla un miracol. La întoarcerea acasă, în maşină, fiecare se purtă cu celălalt mai drăguţ ca oricînd, ca şi cum ar fi ţinut cu tot dinadinsul să se menajeze unul pe altul, prevăzînd dificultăţile care vor surveni a doua zi între ei.

*

Licitaţia, care se ţinea într-o sală aglomerată, supraîncălzită şi zgomotoasă, nu se mai termina. Stînd lîngă Caroline în mijlocul mulţimii, Georges era exasperat de încetineala operaţiilor. Era posibil oare ca nişte obiecte de faianţă să stîrnească atîta interes ? De o oră întreagă lumea privea defilarea ridicolă a porţelanurilor albe de Paris, a farfuriilor de Nevers, a castroanelor japoneze, a porţelanurilor nesmălţuite de Sèvres. De fiecare dată cînd rezerva de veselă sau de bibelouri părea epuizată, ieşea la iveală un nou specimen, oferit cu gingăşie de un comisionar uriaş, în halat negru, şi dansul cifrelor o lua de la capăt. Aşa cum mergeau lucrurile, nu se va ajunge la numărul 117 înainte de-a se înopta ! Ridicînd capul, Georges căuta tabloul în grămada de obiecte aduse în jurul estradei şi nu-l găsea. Nu l-o fi retras oare din vînzare ? Ideea aceasta îl umplu de nelinişte. Ofta, se apleca într-o parte,

se apleca într-alta, se tot uita la ceas, încît la un moment dat, Caroline îi şopti :

— Nu fi aşa de nervos, Georges !

— Nu mai termină odată ! Mă plictiseşte groaznic !

— Ba nu ! Se văd o mulţime de lucruri frumoase ! Uită-te la cutia asta de ceai !...

Îşi admiră soţia cît e de stăpînă pe ea. Desigur ea dorea cu mai puţină nerăbdare scrinul decît el tabloul. Ca să-i mai treacă de urît, începu să noteze cifrele adjudecărilor pe marginea catalogului, aşa cum vedea că fac vecinii lui. În sfîrşit, după defilarea strălucitoare a mai multor farfurii ale Companiei Indiilor, expertul în faianţă şi porţelanuri ceda locul unui confrate şi începu vînzarea mobilelor.

În timpul primelor licitaţii, care fură foarte disputate, Caroline îşi stăpînea nerăbdarea, dar, cînd doi comisionari aduseră scrinul Louis XVI şi-l aşezară în văzul lumii pe estradă, obrajii i se roşiră, nările începură să-i palpite. Stînd ca pe arcuri pe marginea scaunului, era gata să se arunce în luptă, cu toată înverşunarea. După o descriere sumară a mobilei, Blérot anunţă :

— Începem de la două mii de franci !

Înainte ca ea să fi putut pronunţa un cuvînt, se şi ajunse la două mii şase sute. Ofertele porneau din toate părţile deodată. Judecătorul-sindic şi telalul abia aveau timp să le înregistreze. Ochii lor se mişcau repede în dreapta şi în stînga, ca nişte bile ce-ar fi luat-o razna. Amîndoi, nerăbdători, îşi tăiau unul altuia vorba :

— Două mii şase sute şaizeci la stînga mea ! Nu dumneavoastră, doamnă, din rîndul întîi, ci domnul din spate !...

— Două mii şase sute şaptezeci !

— Şaptezeci şi cinci, strigă Caroline.

Dar glasul îi era sugrumat. N-a fost auzită.

— Şaptezeci şi cinci, repetă Georges cu putere.

Ea îi mulţumi din ochi.

— Două mii şapte sute ! spuse judecătorul-sindic.

— Şapte sute douăzeci ! strigă Georges.

Agăţată de braţul lui, Caroline îl încuraja în şoaptă. Lui i-ar fi plăcut să-i procure satisfacţia unei victorii. Dar avea de-a face cu un adversar puternic. La trei mii două sute de franci, pe bună dreptate, se lăsă păgubaş. În timp ce licitaţia continua fără el, Caroline murmură :

— Crezi într-adevăr că n-am putea merge mai departe ?

— Nu, draga mea, răspunse el. Ar fi absurd ! Nu am destui bani la bancă. Şi luna viitoare, va fi o lună grea, ştii bine...

Ea scoase un suspin adînc. Privirile i se stinseră. Scrinul fu adjudecat la trei mii cinci sute cincizeci de franci unui bărbat gras, banal şi aprins la faţă, care cu siguranţă că nu-l merita. În clipa aceea, Georges simţi o uşurare ciudată, ca şi cum s-ar fi îndepărtat atunci de el un pericol care-l ameninţase direct. Luă mîna inertă a Carolinei şi o duse la buze.

— Vom găsi altul cînd vom avea mai mulţi bani ! spuse el.

Ea îi zîmbi dezamăgită şi încercă, încurajîndu-se singură, să se intereseze de aventurile unei mese de table, pe care şi-o disputau două doamne, una în mantou de castor, cealaltă în mantou de lutru. După zece minute de asalturi dintr-o parte şi din alta, blana de lutru învinse blana de castor. Învinsa se lăsă pe scaun, şi blana îşi pierdu luciul în timp ce cealaltă strălucea mai tare. Un bust de marmură iscă o controversă între expertul care-l prezentă ca o efigie a Mariei-Antoaneta şi un cumpărător care nu recunoştea trăsăturile reginei în această sculptură. Plictisit de întreruperile clientului, judecătorul-sindic strigă :

— Să-mi tăiaţi capul dacă nu e ea !

Rîsete îi răsplătiră aluzia şi licitaţia continuă, susţinută de strigări :

— Opt sute de franci ! E o afacere excepţională ! La banii ăştia nu căpătaţi nici o statuetă de ipsos ! Opt sute treizeci, la dreapta mea ! Cincizeci !...

Caroline oferi opt sute şaptezeci şi cinci şi lui Georges îi era tare teamă să nu continue. Dar ea oferise suma fără convingere, mai mult din nevoia de a se mai însufleţi puţin decît din dorinţa de a-l dobîndi. Pînă la urmă, bustul a fost cumpărat de acela care-i contestase autenticitatea — dar cu regret, parcă. Luînd buletinul din mîna judecătorului-sindic, bolborosi :

— Nu-i Maria-Antoaneta !

Georges o plînse pe regina ajunsă în mîinile unui individ care-i contesta titlul. S-au mai dat bătălii frumoase în jurul unei mesuţe stil *empire*

și a unei console *Louis XV*, apoi, după o nouă schimbare a experților, veni și rîndul tablourilor. Lui Georges i se păru că atmosfera din sală se electriza. Cîteva tablouri în culori deschise și în maniera dulceagă a secolului al XVIII-lea francez îi trecură ca niște *hors-d'oeuvre* pe dinaintea nasului și-i deschiseră pofta. Tocmai cînd era mai dispus ca oricînd să cumpere, Blérot anunță :

— Un tablou interesant din secolul al XV-lea. Școala flamandă. *Procesiunea damnaților*...

Interveni expertul spre a reaminti cusururile tabloului. Un comisionar îl ridică ca să-l arate publicului. Revăzîndu-l, Georges îl găsi și mai frumos decît în ajun. Ar fi dorit să fie singurul care să-l admire. Dar cîteva persoane din primele rînduri se și ridicaseră și examinau pictura la lupă, mîngîiau rama... Fără îndoială, niște negustori. Se spunea că nici un particular nu putea lupta împotriva coaliției lor, pentru că dacă unul dintre ei se interesa de un obiect, întreaga bandă finanța operația, chiar dacă aveau să-și împartă la urmă pierderile. S-a pornit de la o sumă modestă : două mii două sute. Georges era plin de speranțe.

Pînă la suma de două mii opt sute, licitația a decurs cam dezlînată, fără tragere de inimă. Judecătorul-sindic trebuia să zgîlțîie lumea ca să smulgă vreo ofertă. De fiecare dată, Georges, cu o calmă tenacitate, mai adăuga cîte cincizeci de franci. Blérot îl reperase și-i zîmbea ca unei cunoștințe vechi. Georges nici nu mai trebuia să deschidă gura, nici să ridice mîna. O ușoară înclinare a capului ajungea ca să fie înțeles. La

trei mii două sute de franci, crezu că a cîştigat. O lungă tăcere urmase după anunţarea acestei cifre. Blérot repetă :

— Trei mii două sute de franci acest foarte frumos tablou al şcolii flamande. Numai atîta merită ? Trei mii două... Voi adjudeca !...

Dar tot nu adjudecă, ci sta cu ciocanul ridicat şi îşi plimba ochii de la unul la altul. „Ce face ăsta ? se gîndi Georges, enervat. N-are dreptul să aştepte atît de mult ! Tabloul este al meu !..."

Ciocanul se lăsă încet în jos. În clipa cînd era să lovească masa, cineva din spatele lui Georges strigă :

— Trei mii trei sute.

Georges tresări furios şi replică :

— Trei mii patru.

— Cinci, spuse necunoscutul.

— Şase, răspunse Georges.

— Şapte !

— Opt !

— Nouă !

Caroline îşi puse mîna pe braţul soţului ei :

— Georges, murmură ea, fii atent !

— De ce ?

— Mi-ai spus că nu dispui decît de trei mii două sute de franci.

Observaţia asta îl enervă cu atît mai mult cu cît era justificată.

— Ştiu eu ce fac, bolborosi el.

La un semn al lui, judecătorul-sindic reluă licitaţia :

— Patru mii.

— Patru mii două sute, în fund, spuse telalul.

— Patru mii patru sute, la dreapta mea, spuse Blérot. Şase oferă o doamnă. Şapte, iar în fund... Opt... Nouă...

Cifrele defilau atît de repede că Georges pierdu noţiunea valorii lor. Avusese patru sau cinci concurenţi la început. Curînd nu mai rămaseră decît doi. Apoi unul singur în spatele lui, pe stînga :

— Şase mii, anunţă Blérot.

Georges înclină capul. Caroline îi şopti :

— Eşti nebun ?

Dar el avea impresia că n-a fost niciodată atît de teafăr. Avea să realizeze cea mai frumoasă afacere din viaţa lui. Tabloul valora dublu, triplu ! Era hotărît să nu dea înapoi. Deoarece tăcerea se prelungea, o clipă crezu din nou că a scăpat.

Dar auzi un glas din spatele lui oferind mai mult :

— Şase mii două sute.

— Şase mii trei, spuse Georges.

Şi se întoarse să vadă dacă şi de astă dată mai îndrăznea cineva să supraliciteze. Timp de o fracţiune de secundă pierdu contactul cu realitatea. O undă rece îi năvăli spre inimă. În spatele lui, în rîndul al treilea, pe stînga, se găseau cei doi bătrîni care-l intrigaseră atît de tare cînd vizitase expoziţia. Bătrînul ridică un deget şi rosti :

— Şase mii cinci.

Georges îi întîlni privirea ascuţită, de pasăre de pradă. I se părea că voinţa i se destramă.

— Ai văzut cine e ? murmură el.

— Da, răspunse Caroline.

— Curată nebunie ! Sînt îmbrăcaţi ca nişte cerşetori şi cumpără tablouri cu asemenea preţuri !

— Şase mii cinci sute, oferă domnul... Numai atîta ? Şase mii cinci sute ! Adjudec ? întrebă Blérot.

— Şapte mii ! strigă Georges.

Bătrînul tresări şi se aplecă spre soţia lui s-o consulte. Se vedea că ezită. Ajunseseră desigur la capătul posibilităţilor. Totuşi, cu o grimasă de durere, bătrînul rosti :

— Şapte mii trei sute.

Atunci în capul lui Georges se produse o comoţie care-i luă parcă minţile. A fost ca şi cum s-ar fi răsturnat o clepsidră. Susul era jos, vidul se transformase în plin, clarul în opac, trecutul în prezent... Ştia că n-are decît trei mii cinci sute de franci la bancă, că nu avea de încasat nici o sumă excepţională în lunile viitoare, că, dacă se încăpăţîna să cumpere tabloul, va regreta amarnic, totuşi nu se putu decide să se lase păgubaş. A avea sau nu tabloul devenise pentru el o chestiune de viaţă şi de moarte. Nimic nu era mai preţios pe lume decît acest dreptunghi de pînză sumbră, acoperit cu figuri schimonosite. Picături de sudoare i se prelingeau de pe frunte. Spuse :

— Opt mii.

I se păru că-l aude pe bătrîn răsuflînd scurt, parcă ar fi primit lovitura de graţie. Se terminase oare ? Cu faţa luminată de un zîmbet comercial, judecătorul-sindic îi mai încuraja încă pe cei doi adversari :

— Opt mii !... Acest admirabil tablou numai opt mii !...

— Opt mii cinci sute, spuse bătrînul cu glasul uscat.

Judecătorul-sindic repetă vesel.

— Opt mii cinci !

Ochelarii lui aruncau fulgere, ciocanul de ivoriu îi juca în mîna albă. Zîmbea, jubila, era diavolul în persoană.

— Nouă mii ! spuse Georges.

Caroline îl trase de mînecă ; s-ar fi zis că vrea să-l trezească.

— Lasă-mă, se răsti el plictisit.

Şi îşi întoarse din nou privirile spre fundul sălii. Cei doi bătrîni se uitau la el, cu capetele lipite, ca două cucuvele. Erau urîţi, prăpădiţi, adevăraţi prevestitori de nenorociri, el, cu chelia de ivoriu şi sprîncenele stufoase, ea, cu faţa cadaverică în care luceau doi ochi de sticlă. Buzele lui se mişcară alene. Nici un sunet nu-i ieşi din gură. Dar judecătorul-sindic nu mai putea de bucurie.

— Nouă mii cinci sute ! pronunţă el.

Şi îşi îndreptă ochii spre Georges. Sub privirea aceasta încărcată de o rugăminte intensă, Georges simţi cum îi slăbesc puterile, cum i se întunecă mintea. În mijlocul unei tăceri supranaturale, îşi auzi propriul glas rostind :

— Zece mii !

— Georges ! strigă Caroline. E imposibil. N-ai să dai un milion de franci pe asta ?

— Zece mii, repetă încîntat judecătorul-sindic.

Cu un semn din cap, îl felicită pe clientul său că a trecut hopul, în timp ce mîna-i întinsă, agitată de un uşor neastîmpăr, invita pe celălalt să ofere mai mult. Începînd din clipa aceea, orice viaţă încetă pe pămînt. Georges îşi auzea inima bătîndu-i în afara pieptului. Treceau secundele, încet şi greu, ca nişte care încărcate de poveri. Blérot îşi ridică ciocanul. Îl legănă un timp în aer ca să prelungească supliciul. Cu pleoapele pe jumătate lăsate, Georges se ruga ca bătrînul să renunţe la supralicitare. Deodată ciocanul lovi cu un zgomot sec :

— Adjudecat !

Pe moment, Georges se îndoi de reuşită. Dar el a cîştigat ! Spre el se îndrepta comisionarul. Îşi dădu numele şi primi un buletin. Se sufoca de fericire. Îşi şterse mîinile ude cu batista. Soţia lui îl privea uluită, se uita la el ca la un străin. Şi Georges îi împărtăşea mirarea şi teama faţă de el însuşi. Cît a mai ţinut vînzarea, se privea pe sine însuşi de la distanţă, cum se mişcă şi cum gîndeşte, ca într-un fel de dedublare. În sfîrşit, ultima piesă din catalog fu adjudecată şi lumea se ridică. Georges semnă un cec, din care două treimi erau fără acoperire, şi se duse în depozit să-şi ia în primire tabloul.

Cînd se văzu afară, cu tabloul sub braţ, fu surprins constatînd că se făcuse noapte. Era o noapte rece şi umedă, care-ţi umplea sufletul de tristeţe, aşa cum cerneala îmbibă sugativa.

— Ei, eşti mulţumit acum ? îl întrebă Caroline, pe un ton înţepat.

— Foarte, răspunse el.

— Cum ai să te descurci cu plata ?
— Mă aranjez eu.

Maşina, care nu fusese garată reglementar, avea lipit pe parbriz un aviz de contravenţie. Georges strecură o înjurătură printre dinţi, aşează tabloul pe bancheta din spate şi-l propti cu nişte ziare. Caroline se aşează alături de el, pe scaunul din faţă, ferecîndu-se într-o tăcere reprobatoare. Cînd maşina ajunse pe autostradă, Georges acceleră. Farurile sfredeleau burniţa care scînteia la lumina lor. Dar ce se afla în faţa lui îl interesa mai puţin decît ceea ce era îndărăt. Conducea, avînd în spate un cortegiu de tot soiul de pocitanii, care, de aci înainte vor fi tovarăşii lui de viaţă : avarul, libidinosul, furiosul, mincinosul, laşul... Nu, nu i-a plătit prea scump ! Evident, e la mijloc un cec fără acoperire... Ei, bine ! se va împrumuta de la tata, de la prieteni, de la Bergame...

Ca s-o ajute pe Caroline să-şi recapete buna dispoziţie, îi propuse să cineze în oraş. La început refuză, apoi, învinsă de entuziasmul soţului ei, îi aruncă o privire tandră şi vindicativă totodată şi se lăsă condusă la un restaurant italian — luxos şi gălăgios — reputat pentru pastele sale făinoase. Înveselită după un pahar de Chianti, uită repede şi necazuri şi temeri. Dar el, în tot acest timp, nu înceta să se gîndească la tabloul lăsat în maşină. Ce imprudenţă ! Desigur, încuiase bine portierele şi aşezase tabloul în aşa fel pe banchetă că nu se putea distinge din afară că-i o pictură ; dar nu-şi va găsi liniştea pînă ce nu va vedea agăţată această capodoperă în salon.

Din ce în ce mai nervos, pe măsură ce orele înaintau, renunță la desert, plăti nota și-o scoase pe Caroline afară din local. Tabloul era acolo unde-l pusese, pe bancheta din fund. Georges se așeză la volan și conduse cu o extremă prudență pînă acasă.

*

În toiul nopții, tresări din somn și grozăvia situației în care se afla îi apăru atît de limpede, că scînci înăbușit. Trezit brusc din beție, nu înțelegea cum s-a putut lăsa antrenat în ajun, să facă această cumpărătură nesăbuită și să accepte cu atîta ușurință consecințele. Nici tatăl său, nici Bergame, și nici unul dintre prietenii săi nu era atît de bogat ca să-i avanseze suma necesară pentru completarea contului său la bancă. Cecul va fi protestat. Va fi pus în urmărire judiciară. I se va pune poprire pe leafă. Va fi obligat poate să-și părăsească serviciul ? Scandal, mizerie, rușine... Îi era cald ; aruncă plapoma de pe el. N-avea decît o singură ieșire : să scoată tabloul în vînzare. Dar n-are să ia niciodată prețul pe care l-a plătit. Jocul obișnuit al licitației a fost falsificat prin înverșunarea celor doi bătrîni.

Acum cînd Georges se putea gîndi cu sînge rece la achiziția lui, se îndoia de calitatea tabloului. Judecătorul-sindic îi spusese doar că ștersătura aceea mare, din dreapta, mînjită cu maro pe deasupra, îi lua tabloului două treimi din valoare. De altminteri, expertul care-l asista pe Blérot îl prețuise la două mii cinci sute de franci.

Trebuie să-şi fi pierdut minţile ca să meargă pînă încolo încît să ofere zece mii de franci. Fără să mai pună la socoteală cheltuielile ! Îi venea să se dea cu capul de pereţi !

Şi Caroline care dormea liniştită ! Georges ascultă, în întuneric, ritmul egal al respiraţiei ei şi o invidia că n-are nici o grijă. Îl cuprinse descurajarea, gîndindu-se la zilele mohorîte care-l aşteaptă. Se întoarse pe o parte, pe alta, apoi deodată sări în sus, neliniştit. În plină tăcere a beznei, i se părea că aude un foşnet de stofă, un pas încet şi tîrşit. O scîndurică a parchetului scîrţîi. Hoţi ? Dintr-o smucitură, fu în picioare. Bîjbîind, îşi găsi halatul de casă, şi-l trase pe el. Dar zgomotul suspect nu se mai auzea. Visase ? Încercă o nevoie irezistibilă să vadă tabloul. După aceea, cu siguranţă, va fi mai calm.

Se îndreptă spre salon, în vîrful picioarelor. Pipăia cu mîna de-a lungul peretelui, căutînd comutatorul. Îl izbi deodată lumina brutală a policandrului, orbindu-l. *Procesiunea damnaţilor* îi sări în ochi. Admirabil tablou ! Şi asta, fără să fi curăţat încă pînza ! Îşi aminti că Bergame îl sfătuise odată să folosească pentru înlăturarea prafului şi a murdăriei de pe tablourile vechi o soluţie inventată de el — un amestec foarte diluat de săpun negru şi pastă de dinţi. Mîine are s-o încerce. De ce mîine ? Chiar în noaptea asta ! Chiar acum ! Duse tabloul în bucătărie, îl scoase din ramă, pregăti apă, în care topi o bucată de săpun, aruncă puţină pastă de dinţi, cam cît o nucă de mare, şi, cu o cîrpă curată muiată în

acest amestec, începu să șteargă pînza, cu delicatețe. Întîi marginea tabloului. Dacă pictura se strică cît de puțin, se va opri.

Dar nu, Bergame nu-l înșelase. Rezultatul era chiar extraordinar. Georges își lărgi mișcările. Sub mîngîierea cîrpei ude, culorile se reanimau. Apărură verdele deschis, roșul aprins, albastrul candid al costumelor personajelor. Tot peisajul din fund se lumina și strălucea ca după o ploaie de vară.

Cu precauțiune, Georges atacă și colțul din dreapta tabloului, care nu era decît o pată groasă de culoare maro. Murdărie sau pictură ? Amîndouă, poate. Cîrpa aluneca încetișor, cu răbdare, pe vopsea. Deodată apăru o fîșie de lumină în această zonă întunecată. Parcă s-ar fi ridicat un văl de umbră lăsînd să se ghicească, înapoia lui, alte văluri, o aglomerare de forme fantomatice, ca și cum o vegetație misterioasă se urca din adîncul unei mlaștini spre lumină.

Întărîtat de această descoperire, Georges insistă, frecînd cu mișcări circulare partea acoperită. Cum se poate ca nici expertul, nici judecătorul-sindic să nu-și fi dat osteneala să curețe tabloul înainte de a-l pune în vînzare ? Ce neglijență ! Dar poate că numai procedeul lui Bergame e în stare să scoată la lumină pictura fără s-o deterioreze ! Un fapt era sigur : în locul unde cu zece minute mai înainte nu se afla nimic, ceva ieșea din beznă, prindea viață. Nebun de bucurie, Georges vru să-și cheme soția. Apoi se

răzgîndi : mai bine s-aştepte pînă-şi termină treaba. Caroline va fi încîntată ! Schimbă cîrpa, bău un pahar de apă şi se întoarse la tablou.

*

Caroline auzi, prin somn, un ţipăt puternic. Se ridică în capul oaselor. Locul de alături, unde dormea bărbatul ei, era gol. Neliniştită, începu să-l strige :

— Georges ! Georges !

Nici un răspuns. Se sculă, îşi puse papucii şi ieşi în coridor. În bucătărie ardea lumina. Împinse uşa şi se opri în prag, uluită. Georges era întins pe jos, lîngă frigider, cu faţa în sus, cu mîinile crispate pe piept, cu gura deschisă, cu ochii daţi peste cap. O apucă ameţeala ! Bîlbîi : „Georges ! Georges" şi se aruncă asupra lui. I-o fi rău, o fi o sincopă... Îl scutură, îl acoperi de sărutări, dar el rămase nemişcat. Repede un medic ! Ridicîndu-se, zări *Procesiunea damnaţilor*, tabloul era pe masă ; îi venea să se sufoce. În unghiul din dreapta tabloului, acolo unde mai înainte fusese un strat de culoare opacă, se desprindeau acum două personaje, un bărbat şi o femeie, îngenuncheaţi unul lîngă altul ; se vedeau din profil, cu mîinile împreunate, în poza tradiţională a donatorilor din tablourile evului mediu. Unde-i mai văzuse oare ? Bogatele lor vestminte de brocart, tivite cu blană, îi înfăşurau pînă la gură. Bărbatul avea chelie şi o coroană

de păr cenuşiu în jurul capului, femeia un obraz smochinit de momîie şi un inel cu piatră verde la deget.

*

Medicul atribui moartea lui Georges unei crize cardiace. Caroline trebui să împrumute bani la socrul său şi la Bergame ca să completeze contul la bancă. O lună mai tîrziu, nemaiputînd suporta vederea tabloului, vru să-l vîndă. Primul negustor pe care-l chemă păru mirat de prospeţimea picturii, o examină îndeaproape şi oferi de trei ori preţul pe care-l plătise Georges.

Bouboule

Doamna de Montcaillou ţinea acasă nu mai puţin de şase pisici, patru cîini, doisprezece canari şi trei papagali, dar în inima ei cea bună încăpeau toate animalele din sat. Deşi se stabilise în localitate doar cu vreo douăzeci de ani în urmă, atunci cînd îi murise bărbatul, şi deşi stătea într-o casă de rînd, lîngă biserică, locuitorii din Cragnoles o considerau castelana lor. Omagiul acesta îl datora atitudinii sale demne, precum şi greutăţii cuvîntului său. Înaltă, vînjoasă, cu obrazul acoperit de vinişoare roşietice, avea părul cenuşiu-închis, ochii de un albastru şters, o triplă bărbie şi un piept proeminent, şi se mişca cu o rigiditate suverană, parcă şi-ar fi „înghiţit particula", după cum spuneau gurile rele. Dar tot iubind animalele, începuse să terorizeze oamenii. Făcea parte, bineînţeles, din Societatea pentru protecţia animalelor. Cînd trecea pe stradă, mîndră, în cap cu pălăria de paie garnisită cu coacăze artificiale, cu pelerina de dantelă

pe spate şi cu un săculeţ brodat în mînă, plin de biscuiţi şi zahăr — orice cetăţean din Cragnoles care avea o pisică, un cîine sau un măgar, se simţea mai mult sau mai puţin vinovat. S-ar fi zis că doamna de Montcaillou era înzestrată cu un al şaselea simţ care-i permitea să perceapă de la distanţă micile şi marile mizerii îndurate de „fraţii ei inferiori". Cînd îi venea subit vreo inspiraţie, nu şovăia să pătrundă cu forţa în casele oamenilor în grajduri sau în cocine. O singură aruncătură de ochi şi descoperea cotoiul costeliv, javra mîncată de purici, mîrţoaga roasă de hamuri sau silită să tragă o povară prea mare. Atunci, mînia sa exploda cu atîta elocvenţă încît pînă şi cel mai necioplit ţăran îşi vîra capul între umeri şi nu mai sufla o vorbă. Îi ameninţa că-i denunţă drept călăi la Societatea pentru protecţia animalelor şi le arăta legitimaţia, pusă în suportul ei de celofan, de „membră aderentă". Expresia aceasta de „membră aderentă" impresiona pe toată lumea. Se zvonea că-i o femeie cu influenţă, fără să ştie precis în ce anume consta influenţa ei. În timp ce vinovaţii îşi cereau scuze şi-i făgăduiau să fie cît mai grijulii în viitor, se întîmpla să-i lase baltă şi să se ducă în grabă să guste cu lingura din mîncarea animalelor. Mijindu-şi ochii, înălţîndu-şi fruntea cu importanţă, semăna cu un general care soarbe din ciorba soldaţilor. Concluzia ei cădea greu ca o lovitură de bîtă :

— Infectă ! Bună pentru porci ! Ia să-i adăugaţi nişte zeamă de carne !

— Dar n-avem mijloace ! se tînguia proprietarul.

— Ca să beţi doi litri de vin pe zi, în afară de aperitive, aveţi destule mijloace ! E o ruşine ! Am să reclam. Eu nu fac parte numai din Societatea pentru protecţia animalelor, ci şi din Liga contra alcoolismului !... Toate se leagă între ele !...

Animalele din casă, cu o înfăţişare bleagă de recunoştinţă, îşi ascultau prietena, ca şi cum ar fi înţeles pricina acestor certuri. Apoi, după ce ridica cu un grad moralul patrupedelor şi scădea tot pe atîta moralul stăpînilor lor bipezi, pleca. Iar stăpînii rămîneau pe gînduri, întrebîndu-se dacă animalele lor erau doar nişte simple animale.

Pentru succesele obţinute în campania ei, preotul o felicită pe doamna de Montcaillou, dar îi atrase atenţia că ar putea să-şi consacre o parte din activitate ca să mai aline şi suferinţele oamenilor. Dar ce tot trăncănea el acolo ? Înalta doamnă roşi atît de violent că panglica Legiunii de Onoare, prinsă în corsajul ei, îşi pierdu strălucirea. Fusese infirmieră în timpul războiului — şi ştia ce înseamnă caritatea activă. Dar, în timp de pace, spunea ea, oamenii se descurcă ei între ei, pe cînd animalele nu se pot îngriji unele pe altele, şi cu atît mai puţin să se apere împotriva cruzimii proprietarilor lor ! Îl cită pe Cristos, pe sfîntul Francisc din Assisi, pe generalul de Grammo şi termină prin a-l mustra pe interlocutorul ei că nu are măcar un canar în presbiter.

Din ziua aceea, cum era o femeie înzestrată cu spirit combativ, îşi mări şi mai mult eforturile

în favoarea animalelor din Cragnoles şi din împrejurimi. O puteai vedea alungînd copiii care căutau viermi în pămînt ca să se ducă la pescuit, apărînd o găină împotriva unei gospodine înarmată cu un cuţit, salvînd o muscă din pînza unui păianjen. Ca să-şi lărgească raza de activitate, a scos din garaj maşina cea veche a bărbatului ei, o maşină din acelea cocoţate în vîrful roţilor, cu caroseria plină de cocoaşe, şi al cărei radiator îţi amintea de botul rechinilor denumiţi rechini-ciocan. Claxonul scotea din para lui de cauciuc cîte un apel răguşit asemănător cu cîrîitul cocoşului înspre asfinţit. Duduind şi vîjîind, maşina o ducea încetişor pe doamna de Montcaillou, cu şira spinării ţeapănă, cu bărbia mereu zdruncinată de scuturături, şi coacăzele de la pălărie săltînd încoace şi încolo. Cînd era încă departe — se ştia că soseşte ea şi atunci animalele se bucurau iar oamenii începeau să-şi facă examenul de conştiinţă.

Într-o zi, cînd se întorcea dintr-un turneu foarte obositor, mulţumită că redase libertatea unei coţofene, că adăpostise doi melci într-un loc sigur, şi că salvase de la înec patru pisoi, a găsit-o pe Léonie, credincioasa ei slujnică, foarte îngrijorată :

— Repede, repede, doamnă ! A fost cineva să ne anunţe. Cîinele lui moş Tabuze a fost călcat de o maşină. Se pare că suferă îngrozitor ! Trebuie să facem ceva !

— Bouboule ! scoase un strigăt doamna de Montcaillou. E imposibil ! Alerg într-acolo !

Se urcă din nou în mașină, care porni uruind spre căsuța dărăpănată din capul satului, în care locuia moș Tabuze. Văduv, singuratic, ursuz, trăia ca un troglodit, nu avea nici o meserie anume și își cîștiga bucățica de pîine lucrînd din cînd în cînd ca muncitor agricol. Dar doamna de Montcaillou îl bănuia că vînează noaptea pe furiș. Omul veni afară ; umbla cu capul în pămînt, parcă l-ar fi tras în jos greutatea mustății sale de focă. Ochii bulbucați îi erau plini de lacrimi. De vîrful nasului striat de firicele violete, îi atîrna o picătură.

— A ! e îngrozitor, spuse el. Moare Bouboule !

— Dar cum s-a întîmplat ?

— Nici eu nu știu prea bine. Noaptea trecută, în timp ce eu dormeam, a sărit probabil afară pe fereastră. Trecuse, pe semne, o cățea în călduri, și el o simțise. Deodată, bum !... O frînare bruscă ! Țipete ! Oprește o mașină, apoi pornește iar ! M-am dat jos din pat. Am ieșit, l-am strigat, am scotocit peste tot, în sfîrșit l-am găsit într-un șanț. Îi era rău, așa de rău, că mîrîia la mine !... Abia l-am putut urni ca să-l aduc pînă aici. Haideți să-l vedeți. Nu mai știu ce să mă fac ! Bouboule al meu !... Sărmanul meu Bouboule !...

— Dacă l-ai fi supravegheat mai bine, n-ai fi ajuns să-l plîngi acuma, rosti doamna de Montcaillou cu asprime. Și-l urmă pe moș Tabuze în casă. Pereți coșcoviți, leproși ; pe jos, pămînt bătut ; pînze de păianjen prin colțuri ; în loc de mobile, lăzi de lemn ; lîngă perete, pe o grămadă de saci vechi, o mogîldeață enormă, nea-

gră, se auzea gîfîind. Bouboule provenea din încrucişarea unui cîine lup cu un cîine ciobănesc. Ochii săi galbeni, fosforescenţi, străluceau în penumbră, limba trandafirie i-atîrna între colţii albi. Horcăia, îi curgeau balele, respiraţia-i sacadată îi mişca în acelaşi ritm coastele sub blana neagră, în care se prinseseră fire uscate de iarbă.

— Sînt convins că i s-a rupt coloana vertebrală, spuse Tabuze. În orice caz, nu se poate mişca. Se sufocă...

Doamna de Montcaillou îşi dădu repede seama de situaţie şi decretă :

— Nu poate fi lăsat aşa ! Trebuie dus în oraş, la un veterinar !

— N-am mijloace...

— Eu am. Plecăm îndată. Ia-l pe Bouboule şi aşezaţi-vă în fundul maşinii. Am să conduc încetişor, ca să evit zguduiturile.

Tonul era atît de imperativ, că nenorocitul nici nu se gîndi să mai discute. Cu multă precauţie ridică de jos cîinele, care era de mărimea unui viţel, şi o porni, răsuflînd din greu şi împleticindu-se. Maşina părea prea mică faţă de mărimea animalului. Doamna de Montcaillou ţinu portiera deschisă pînă ce moş Tabuze se prăbuşi împreună cu povara sa înăuntru. Cînd Bouboule, cu toţi puricii săi, se văzu instalat pe bancheta moale şi tapisată, scoase un suspin adînc şi închise ochii. Luxul acesta îl făcu desigur să se creadă în anticamera paradisului.

Automobilul porni cu viteză mică. Cîinele gemea, moş Tabuze se smiorcăia şi doamna de

Montcaillou, cu mîinile pe volan, repeta cu nestrămutată convingere :

— Îl salvăm noi ! Ai să vezi că-l salvăm !

— Sînteţi atît de bună, doamnă ! exclamă moş Tabuze. Cum să vă mulţumesc ? Poftim, dacă Bouboule se face sănătos, vi-l dăruiesc !

Ea bănui că vrea să scape de cîine şi-i spuse :

— Nu, ar suferi prea mult dacă şi-ar părăsi stăpînul. Dar îţi promit că nu-l voi abandona. Voi veni să-l văd cît mai des posibil.

— O ! mulţumesc, răspunse moş Tabuze. Are să-i facă atîta plăcere ! Nu-i aşa, Bouboule ?

Bouboule se simţea atît de rău că nici nu răspunse.

— Mă tem că-i pe ducă ! reluă moş Tabuze. N-aţi putea merge mai repede ?

— Ba da, dragul meu ! răspunse doamna de Montcaillou.

Apăsă pe accelerator şi capota maşinii începu să salte ca un capac pe o oală supraîncălzită, în timp ce peisajul, cuprins de nebunie, alerga după stîlpii dela drum. Nici în oraş nu încetini viteza, aşa încît moş Tabuze, căruia înainte îi fusese frică pentru Bouboule, acum se temea pentru el însuşi.

Ajunseră, în sfîrşit, în faţa căsuţei de cărămizi roşii a veterinarului, înconjurată de o grădiniţă prăpădită, cu cochilii calcaroase de moluşte pe marginea aleelor, şi cu broaşte de faianţă colorată, aşezate printre pietricele, spre a aduce o notă de veselie.

Cîinele, mătăhălos cum era, se lipise de banchetă, şi fu anevoie scos din maşină. Moş Ta-

buze îl luă de mijloc, în timp ce doamna de Montcaillou îl ţinea de partea dindărăt, şi aşa îl transportară — mergînd de-a latul, cu paşi mărunţi, ca nişte cărăuşi de mobilă grea — pînă la verandă.

În sala de aşteptare nu era nimeni ; un miros de fenol şi păr ud plutea în aer. O slujnică bondoacă — figură de buldog — se ivi în uşă, cu o cîrpă în mînă şi, recunoscînd pe cea mai bună clientă a stăpînului ei, se pierdu în tot felul de scuze :

— N-aveţi noroc, doamnă ! Tocmai acum a plecat ! A fost chemat la o vacă care-i gata să fete ! Poate că nu va zăbovi mult ! Dacă aţi avea răbdare...

— Noi, da, răspunse doamna de Montcaillou, dar nu cîinele !

— Încercaţi totuşi. Vă conduc în sala cea mică. Îndată ce se va înapoia domnul doctor, se va ocupa de cîinele dumneavoastră.

Introduse pe vizitatori într-o încăpere albă, şi-i ajută să-l urce pe Bouboule pe masa de operaţie. De jur împrejur, în dulapuri de sticlă, străluceau fiole etichetate şi instrumente de oţel ascuţite. Cîinele se lăsa greu, parcă era un sac de cartofi ; scoase un chelălăit tînguitor.

— Prostuţul mamei ! îl alinta servitoarea. Te-a călcat o maşină cel puţin ?

— Da, răspunse moş Tabuze.

— L-aţi adus ca să-l adoarmă ?

Moş Tabuze făcu ochii mari :

— Să-l adoarmă ?

— Da, să-i facă o injecţie, spuse servitoarea.

Moş Tabuze lăsă capul în jos. Două lacrimi i se scurseră pe obraji şi se rătăciră printre firele mustăţilor.

— Vom vedea ce spune doctorul, mormăi doamna de Montcaillou.

Şi se aşeză pe un scaun, în timp ce moş Tabuze, în picioare lîngă cîinele său, îl scărpina în cap şi-l mîngîia în neştire pe urechi. Servitoarea plecă, tîrîndu-şi pantofii scîlciaţi. După o lungă tăcere, doamna de Montcaillou spuse :

— Ştii, Tabuze, animalelor grav rănite o injecţie le aduce mare uşurare !

Îl pregătea, din milă, pentru ce-i mai rău.

— Da, da, bolborosi moş Tabuze.

— Trebuie să ştii că pînă şi eu, începu ea din nou, am rugat să li se facă injecţii unor pisici şi unor cîini pe care-i ştiam pierduţi, incurabili ! Şi am pretenţia, totuşi, că sînt o iubitoare de animale ! Nu ?

— A, desigur, doamnă.

— Ai să te consolezi ! Ai să-ţi iei un altul !

— După Bouboule ! Nu ! Cîinele acesta, doamnă, e ca un al doilea eu al meu ! Ne uitam unul în ochii altuia, ne vorbeam, ne înţelegeam. Sînt convins că ştia tot ce era în capul meu. Şi cînd îl vedeam plecînd la plimbare, aveam poftă să mă iau după el, în patru labe...

Atîta simplitate o mişcă pe doamna de Montcaillou.

— Eşti un om de treabă, Tabuze, îi spuse ea.

În timpul acesta durerile lui Bouboule creşteau. Cum era culcat pe masă, cînd întorcea botul spre stăpînul său i se oglindea o spaimă

omenească în ochi. Părea că cere ajutor sau, cel puţin, o explicaţie. Respiraţia îi devenise şuierătoare, căznită. Limba vînătă îi atîrna ca o panglică lipsită de viaţă. O spumă sîngerie i se prelingea printre cei doi colţi. Minutele treceau încet, dincolo de geamul mat se întuneca, veterinarul nu mai venea şi doamna de Montcaillou, înţepenită pe scaunul ei, se lăsa fascinată de mîna murdară a lui moş Tabuze, care mîngîia şi iar mîngîia părul negru al cîinelui. „Cît timp va mai dura agonia?" se întreba ea.

La un moment dat observă că dulapul cu substanţe toxice rămăsese întredeschis. Ba veterinarul uitase şi legătura de chei în broască. Doamna de Montcaillou luă pe dată o hotărîre.

— Bouboule al dumitale nu mai poate fi salvat, îl vesti ea. Trebuie să-i scurtăm suferinţele. Pentru că veterinarul nu-i aici, îi fac eu o injecţie.

— Cum? se bîlbîi Tabuze. O să ştiţi dumneavoastră?

— L-am văzut pe doctor făcînd atîtea injecţii în faţa ochilor mei! Şi un copil ar putea!...

Nici nu-i ceru părerea. Asta mai lipsea, să protesteze.

— Cum doriţi, doamnă, bolborosi el.

O expresie de hotărîre clinică înmărmuri pe obrazul doamnei de Montcaillou. Deschise dulapul, luă fără şovăire o seringă, o cutie de gardenal, topi în apă cantitatea de pulbere necesară, legă strîns laba posterioară stîngă a lui Bouboule, ca să iasă în relief vinele, şi-l rugă pe moş Tabuze să ţină cîinele în timp ce ea îl

injecta. Un gest rapid. Acul se înfipse mai bine de doi centimetri. Pistonul seringii împinse otrava în corpul animalului, care nici nu tresări măcar. Mușchii i se destinseră. Ochii i se împăienjeniră. Respirația i se opri. Se sfîrșise.

— Haide, spuse doamna de Montcaillou, împingîndu-l pe moș Tabuze afară din cameră.

— Dar Bouboule al meu ?...

— Nu-l mai doare nimic.

— Nu-l luăm cu noi ?

— De ce ? Veterinarul îl va găsi cînd se va întoarce...

— Și ce-o să facă ?...

— Îl va incinera.

— A ?

Moș Tabuze nu-și dădu seama de înțelesul cuvîntului „incinera", dar felul cum suna, pompos și științific, îl impresionă în mod favorabil. Pe culoar, doamna de Montcaillou o zări pe servitoare care freca un scrin și rosti cu glasul ferm :

— Cînd se înapoiază domnul doctor, spune-i că nu l-am putut aștepta.

— Și cîinele ?

— S-a făcut.

Strecură un bacșiș în mîna slujnicei care o privea fără să înțeleagă nimic, și ieși, cu moș Tabuze după ea. Moș Tabuze se urcă în mașină în spatele ei. Doamna de Montcaillou prețui această dovadă de respect. Într-adevăr, de la moartea lui Bouboule, se simțea stînjenită lîngă moșul acesta plîngăcios. Menirea ei era de a consola animalele, nu oamenii.

Maşina înainta cu o viteză de patruzeci de kilometri pe cîmpia învăluită în ceaţă. Doamna de Montcaillou conducea mecanic şi asculta, în spatele ei, răsuflarea înecată a lui moş Tabuze. Îşi rumega, desigur, durerea în tăcere, aşa cum fac ţăranii. După un timp, deoarece nu scotea un cuvînt, aruncă o privire în retrovizor şi inima-i sări din loc. Pe bancheta din spate, în locul lui moş Tabuze, stătea un cîine negru, uriaş. Gîfîind, cu botul întredeschis, cu ochii săi galbeni, se uita afară, plin de interes. Vîntul stîrnit de maşina în mers îi zbîrlea uşor părul de pe spate. Spaima puse stăpînire pe doamna de Montcaillou. Întoarse capul şi suflarea caldă a lui Bouboule o izbi drept în faţă, maşina devie brusc şi ea se chinui un timp s-o readucă pe drumul drept. O cuprinse nebunia. Gîndurile i se jucau de-a capra în cap. Se înşelase : i-a făcut injecţia lui moş Tabuze şi nu lui Bouboule. Moş Tabuze zăcea pe masa de operaţie şi ea plecase împreună cu Bouboule, neconsolat de pierderea stăpînului său. „Cîinele acesta, doamnă, este al doilea eu al meu." Un ţipăt de groază se stinse pe buzele doamnei de Montcaillou. Maşina alerga cu o viteză pe care n-o atinsese încă pînă în ziua aceea ; zăngănea din toate încheieturile ei de fier, roţile abia atingeau pămîntul. De departe se auzea foşnet de frunze, şi se vedea o învălmăşeală de acoperişuri trandafirii : era Cragnoles. Doamna de Montcaillou se zorea să ajungă acasă, să se închidă în cameră, să întoarcă de două ori cheia în broască, ca să poată în sfîrşit reflecta în linişte. Zări, la marginea

drumului, sub un tei prăfuit, cocioaba lui moş Tabuze şi, cu mîinile crispate pe volan, cu ochii ieşiţi din orbite, acceleră şi mai tare. Pe cînd trecea prin faţa casei ca un bolid, simţi că o atinge cineva pe spate, şi tresări. Aruncă o privire peste umăr şi sîngele îi îngheţă în vine. Era Bouboule. Cu glasul său cavernos, rosti : „Aici cobor eu !" Şi un rînjet înfundat îi despică botul negru. Doamnei de Montcaillou îi plesnea capul de spaimă. I se făcu negru înaintea ochilor. Întoarse volanul în dreapta, în stînga. Copacii săreau într-o parte, să-i facă loc. Dar un copac, mai puţin iute ca ceilalţi, nu voi să se urnească. Pe trunchiul lui era lipit un mic afiş : „Votaţi pe..."

Doamna de Montcaillou nu mai află niciodată pe cine trebuia să voteze. Pe pragul de a-şi pierde cunoştinţa, se simţi zvîrlită afară din maşină şi ridicată la ceruri de labele unui cîine mare şi negru.

În mijlocul naturii

Ernest Lebeauju nu-şi iubea semenii. Dar, printr-o ironie a soartei, devenise şef de birou (gradul întîi) la Ministerul Repopulării. Superiorii lui, care-i apreciau zelul, nici nu bănuiau eforturile pe care şi le impunea ca să-şi facă datoria de slujbaş cu toată demnitatea. Dar mizantropia i se cuibărise în sînge ca un virus. Îi ura pe copii pentru că aveau să se facă oameni mari, şi pe oamenii mari pentru că fabricau copii. Bineînţeles, el era singur pe lume. Unic copil la părinţi, era orfan de tată şi de mamă, fără rude apropiate, fără nevastă, fără prieteni, fără nici o legătură amoroasă ; niciodată nu simţise nevoia unei asemenea legături. Virgin la patruzeci de ani, se bucura, din pricina aceasta, sau poate din altă pricină, de o sănătate de fier. Scund, uscat, musculos, avea ochiul ager, o mustăcioară subţire, şi nu ştia măcar în care parte e ficatul sau dacă are o inimă în piept.

Cu toate acestea, dacă era liniştit în ce priveşte sănătatea corporală, sufleteşte era chinuit cu atît mai mult. Nu-şi găsea pacea decît în singurătate. O condiţie greu de realizat cînd eşti funcţionar. La minister avea un birou numai al lui, dar în fiece clipă venea cîte un subaltern să-l deranjeze. Îndată ce vedea o faţă de om, nervii i se contractau şi începea să sufere. Chiar şi zgomotul pe care-l făceau dactilografele în biroul alăturat îi era nesuferit. Şi, fiind un om plin de imaginaţie, era destul să-şi arunce ochii asupra unui tabel statistic pentru a vedea cifrele însufleţindu-se. Cînd se uita la coloana natalităţii, îi apăreau înaintea ochilor o droaie de copilaşi scîncind. La rubrica recensămîntului tinerilor căsătoriţi, vedea îmbulzindu-se regimente întregi de mame borţoase. Ecuaţiile complicate în care se concentra repartiţia sexelor în familiile numeroase se transformau în imobile înţesate de perechi prolifice şi pavoazate cu rufele atîrnate la uscat, în mese veşnic întinse, unde fetiţe şi băieţei sorbeau supa sub privirile obosite ale procreatorilor lor. Deşi stătea tot timpul în mijlocul hîrţoagelor sale, Ernest Lebeauju simţea cum ia proporţii în jurul lui această materie umană. Respira umilele efluvii murdare ale gospodăriilor. Cînd era pe punctul de a se lăsa copleşit de dezgust, închidea dosarul cu un gest violent, ca şi cum ar fi strivit un furnicar sub o lespede de piatră.

Dar, dispărută între coperţile dosarului, groaznica mulţime îşi relua viaţa, în jurul lui, în me-

tro. Înghesuit împreună cu alţii în vagon, vedea în semenii săi nişte flacoane cu mirosuri urîte, care aveau în loc de dopuri capete prost înşurubate. Cum se termina ziua, se grăbea să se întoarcă în apartamentul său, compus din două încăperi, să lase jos obloanele, să tragă perdelele, să încuie uşa din lemn masiv care-l separa de scara pe care urca şi cobora lamentabila speţă a chiriaşilor. Pentru a-şi asigura liniştea, a pus să i se fonoizoleze dormitorul şi *living-room*-ul printr-un procedeu nou, pe bază de plută, lînă de nailon şi coajă de ou. Antreprenorul îi garantase o scădere de 77% a zgomotelor. Eroarea de calcul era evidentă. Cu toţi pereţii dubli şi dopurile de ceară din urechi, Ernest Lebeauju avea impresia că trăieşte laolaltă cu alţii. Copiii de la etaj alergau pe capul lui, aparatul de radio de jos îl împroşca cu arii de opere, bătrîna pereche din stînga se pălmuia pe obrazul lui, şi tînăra pereche din dreapta se hîrjonea în patul lui. Cu capul astfel împuiat, invadat, suprapopulat, visa la o insulă pustie. Un Robinson Crusoe, fără negrul Vineri.

Hotărî să-şi caute un colţişor singuratic unde să se poată refugia duminica, şi să uite de promiscuitatea de fiecare zi. Deoarece n-avea nici o patimă şi nici un viciu de nici un fel, a putut pune deoparte destui bani ca să-şi cumpere o maşină de ocazie. Se plimba rar cu maşina, pentru că, mai ales pe drum, te întîlneşti cu o mulţime de lume. De astă dată, totuşi, a pus mîna cu hotărîre pe volan. De la o săptămînă

la alta investigaţiile lui făceau noi progrese. Norocul îl favoriză. După ce bătuse în lung şi în lat nesfîrşita periferie a Parisului, descoperi la marginea pădurii Fontainebleau o bucată de teren de vînzare, ascunsă de stînci şi arbori, un loc retras, o vizuină, un cuib de vulturi. Nimeni nu se uita la acest teren. Şi-l căpătă pentru o nimica toată.

Curînd începu o altă viaţă. Din taciturn şi nepăsător, deveni optimist şi activ. Ţelul pe care-l urmărea îl ajuta să îndure zîmbind orele de birou, înghesuiala din metro, apartamentul asediat de vecini. Se hotărî să construiască, cu propriile sale mîini, pe propriul său pămînt, propria sa căsuţă. Nefiind liber decît sîmbetele, duminicile şi în zilele de concediu, ştia bine că treaba de care se apucase va ţine ani de zile. Dar, departe de a-l descuraja, perspectiva unei activităţi atît de îndelungate îi trezea şi mai mult energia. Învăţă dintr-o carte meseria de zidar şi, cum era îndemînatic din fire, aplicarea teoriei în practică i se păru destul de uşoară. Orice clipă de răgaz şi-o va petrece de aci înainte ca să pună pe picioare cuibul său din Pignelet — aşa se numea locul — săpînd temelia, stingînd varul, cărînd pietre. Trebui să mai lărgească puţin drumul ca să poată ajunge cu maşina pe şantier. Hodoroaga lui, pe care o supraîncărca, gemea sub povara materialelor de construcţie. Îi scosese bancheta din fund şi-o folosea fără cruţare. Pe şosea, neliniştea celelalte maşini, care o ocoleau. El însuşi se întorcea de la muncă, la sfîrşitul săptămînii, prăpădit de oboseală, pră-

fuit tot cu ipsos, zgîriat pe mîini. Colegii găseau că are o înfăţişare ciudată, şi un aer oarecum inspirat. Unii şopteau că, în sfîrşit, avea şi el o aventură. Dar, cînd i se vedeau unghiile rupte, lumea se întreba, nedumerită : „Cu cine ?"

În timpul acesta, el mergea înainte luminat de ideea sa fixă. Casa visurilor sale se înălţa puţin cîte puţin. Joasă, cubică, cu zidurile foarte groase, găurite de creneluri, părea mai curînd cetăţuie decît locuinţă. Uşa de intrare era atît de strîmtă, încît trebuia să te aşezi în profil ca să-i treci pragul. Înăuntru, o singură încăpere care era şi bucătărie, şi sufragerie, şi dormitor. Mobila din lemn alb ; un pat de campanie. Dar nici o oglindă ; lui Ernest Lebeauju nu-i plăcea să-şi întîlnească chipul răsfrînt în ea. I se întîmplase prea adeseori să-şi privească propria imagine cu ură, luîndu-se drept un altul.

După ce toate lucrurile au fost aşezate la locul lor, îşi contemplă opera cu mîndrie. Trei ani de eforturi supraomeneşti, fără o clipă de regret. Locuinţa asta i se potrivea aşa cum i se potriveşte melcului cochilia lui. Băgase într-un dulap atîtea cărţi, cutii de conserve, biscuiţi — că putea susţine un asediu de mai multe luni.

Prima noapte petrecută la Pignelet a fost minunată. Era la începutul lunii iunie. Stînd în pragul uşii, asculta tăcerea pădurii, sorbea mireasma pătrunzătoare a pămîntului, nu-şi mai sătura ochii privind uşoara palpitaţie a frunzelor în penumbră. Ceea ce-l încînta nu era propriu-zis frumuseţea naturii, ci puritatea atmo-

sferei, pe care nici o suflare omenească n-o pîngărea — în afară de a lui.

În mijlocul naturii ! Animalele nocturne îl ocoleau, păsările zburau încetişor la o distanţă cuviincioasă ! Ernest Lebeauju se baricadă în casă şi dormi în centrul unui univers cu totul nou : Dumnezeu nu se hotărîse încă să se lanseze într-o producţie în serie a mamiferelor cu două mîini, în poziţie verticală, înzestrate cu inteligenţă şi vorbire articulată. Ernest Lebeauju era prototipul speţei. Şi domnea peste cea dintîi grădină din lume.

Trezirea în ceaţa aurorei şi în binecuvîntata rouă a dimineţii a fost o nouă victorie a lui. Duminică seară, se întoarse învingător la Paris.

De atunci, fiecare *week-end* îi rezerva aceeaşi răsplată. Fie că era soare, fie că cerul era înnourat, totul îi era pe plac. Pe vremea rea, Tebaida lui i se părea chiar şi mai plăcută, căci îşi spunea că ploaia îl fereşte şi mai mult de vizitatori nepoftiţi. Pitit în vizuina sa, sub răpăiala ploii torenţiale, se simţea ca Noe în arcă, cu singura deosebire că el nu-şi luase femeie şi lăsase toate animalele afară. Cît era ziua de lungă, îşi dichisea interiorul, cu toată dragostea. O viaţă întreagă nu i-ar ajunge, se gîndea el, să-şi organizeze un trai tihnit.

Într-o sîmbătă, cînd sosi la Pignelet după o săptămînă grea de muncă, observă ceva neobişnuit în decorul casei. Uşa nu fusese forţată, totul din interior părea intact, dar Ernest Lebeauju avea nasul prea fin ca să nu fi mirosit că, în lipsa lui, s-a furişat cineva în casă — era sigur

de asta. De altminteri, curînd descoperi urme de încălţăminte murdară de noroi în faţa cămării. Îi lipsea o cutie de conserve cu iahnie de fasole tuluzană şi o sticlă de vin negru. Încolo, nu se mai furase nimic, totul era la locul lui. Fierbînd de mînie, Ernest Lebeauju stătu la pîndă în dosul ferestrei două zile şi două nopţi. Se întoarse la Paris luni dimineaţă, la răsăritul soarelui, fără ca intrusul să se mai fi arătat.

La finele săptămînii porni din nou pe drumul spre Fontainebleau, frămîntat şi neliniştit. Casa stătea la locul ei, pitită între copaci, cu înfăţişarea de falsă inocenţă a unei femei care are să-şi reproşeze că a călcat alăturea. Ernest Lebeauju ghici adevărul într-o clipă şi, muşcat de gelozie, se năpusti înainte.

Ca şi data trecută, cu toate că uşa fusese bine închisă — răsucise de două ori cheia — şi obloanele bine fixate, înăuntru, în cameră, se simţea parcă o prezenţă străină. Pe masă un pahar murdar şi alături ziarul din ajun. Ernest Lebeauju privi îngrozit aceste indicii şi se întreba cum să se răzbune. Să anunţe poliţia ? Numai la ideea de a primi vreun inspector de poliţie la el în casă, simţea că i se opreşte inima în loc. Se hotărî să se ocupe personal. În primul rînd decise schimbarea tuturor broaştelor şi afişarea următorului aviz : „Intrarea strict interzisă. Proprietate privată. Cîine foarte rău". N-avea cîine, dar ameninţarea era de ajuns.

Ceea ce dovedea însă că nu-şi cunoştea bine musafirul. Acesta, cu tot avizul şi noile încuie-

tori, intră iar. Atunci Ernest Lebeauju împrejmui terenul cu sîrmă ghimpată şi instală, din cinci în cinci metri, cîte o cursă, mascată cu crengi. În fundul gropilor aruncă o mulţime de mărăcini şi bucăţi de sticlă spartă. Se mira el însuşi de răutatea ce se-ascunde într-însul.

În săptămîna următoare, găsi un iepure prins în capcană, şi în casă o scrumieră plină cu mucuri de ţigară. Sîngele îi năvăli în obraz : înţelese că de aci înainte războiul cu necunoscutul fusese declarat. A fost pentru el începutul unei vieţi mult mai intense, din pricina acelor investigaţii poliţieneşti. La birou, lăsa dosarele nerezolvate, mîzgălind mereu, cu un zîmbet de maniac pe faţă, hîrtia instituţiei cu fel de fel de maşini cu arcuri. Dar avea un duşman periculos ; de cîte ori experimenta pe teren un nou dispozitiv, putea fi sigur că manevra lui va fi curînd dejucată. Plin de zel, se întrecea în inventarea a tot felul de capcane, în timp ce adversarul său îşi desăvîrşea în aceeaşi măsură talentul de a descoperi cursele ce i le întindea şi de a le ocoli. Capcane de lupi, capcane cu exploziv, bascule, piedici, ghilotine, laţuri pentru păsări, juvăţuri, curse pentru căprioare, totul fu încercat dar nimic nu-i reuşi.

Cu toate că jurase să-l şteargă de pe suprafaţa pămîntului pe omul acesta care-i aluneca mereu din mînă, Ernest Lebeauju nu se putea împiedica să nu-i poarte oarecare stimă. Cînd încerca să şi-l imagineze, îi apărea cu o înfăţişare de braconier, îmbrăcat în haine verzui. Vi-

clean ca o vulpe, uşor ca o păsărică, mlădios ca o şopîrlă. Şi, pe lîngă asta, foarte priceput la tot felul de încuietori. Nici una nu-i rezista. Şi totuşi nu era un hoţ. Ba, la drept vorbind, era un om destul de grijuliu cu avutul altuia. Îşi îngăduia cel mult să se înfrupte din proviziile lui, să răsfoiască o carte, să se întindă pe pat cu picioarele încălţate. Dar tocmai faptul că se abţinea de la orice nelegiuire adevărată nu-l putea suporta Ernest Lebeauju. I se părea că ar fi preferat o violare pe faţă a domiciliului în locul acestei indiscrete luări în posesie, a acestei închirieri pe ascuns, a acestui partaj... Deoarece era vorba de un real partaj între el şi musafirul său ! Întocmai ca la acele barometre cu personaje, unul ieşea, altul intra. Şi, culmea nedreptăţii, el, adevăratul proprietar, nu profita de refugiul său decît două zile pe săptămînă, în timp ce intrusul se lăfăia acolo în următoarele cinci zile.

Exasperat de această constatare, Ernest Lebeauju pretextă că-i bolnav şi lipsi de la minister în timpul săptămînii. Sosi într-o miercuri la Pignelet, opri maşina la marginea drumului şi se tîrî spre casă, pe coate şi pe genunchi, aşa cum văzuse, în filmele de război, că fac paraşutiştii... În mîini strîngea o puşcă încărcată cu alice. Cînd va zări prima umbră suspectă, îşi va rezema arma de umăr şi va trage. Nu-i era frică lui de vărsare de sînge.

Ajunse, pe burtă, pînă-n prag. Pretutindeni linişte. Se sculă, scoase legătura de chei, descuie

cele trei broaşte ale uşii şi pătrunse în interior unde domnea bezna şi un miros de peşte. Nu era nimeni în cameră, dar cineva prăjise un peşte pe maşina de gătit. Plita mai era caldă. Cu zece minute mai devreme, mizerabilul ar fi fost prins asupra faptului !

Ernest Lebeauju plecă, şi, marţea următoare, îl anunţă pe directorul său că trebuie să se ducă la Orléans pentru nişte treburi de familie. Era a doua minciună trîntită la instituţie. Dar ruşinea pe care o încerca nu era nimic pe lîngă nerăbdarea de a relua lupta. Instinctul de vînător îl aruncă pe drumul spre Fontainebleau. Se întoarse din nou plouat. Îi venea să creadă că necunoscutul fusese avertizat prin transmisia propriului său gînd. Disperat, Ernest Lebeauju începu să-şi multiplice falsele scuze, lipsind cîte o după-amiază la fiece două zile ca să se repeadă la Pignelet. Dar degeaba. Sau ajungea prea tîrziu, sau venea prea devreme.

Stătea ore întregi la pîndă, într-un şanţ, cu puşca între genunchi, şi apoi se întorcea la Paris, tremurînd de frig, istovit, cu nişte ochi de asasin. Noaptea, avea coşmaruri şi se trezea lac de sudoare, convins că umbra lui se posta pretutindeni, în toate locurile părăsite de el. Poate că acest misterios parazit locuia şi în apartamentul său din Paris, după ce pleca ? Se întreba chiar dacă, uneori, neruşinatul acesta nu se duce şi la birou, în locul lui.

Obsedat de asemenea gînduri, devenise atît de nepăsător faţă de treburile administrative

că-şi neglijă cu totul serviciul de la minister. Aşa cum se întîmplă adesea în caz de surmenaj al vreunui funcţionar, o rotiţă care se opreşte blochează toate celelalte. Întregul şi delicatul mecanism al repopulării fiind pe punctul de a se compromite, directorul îl chemă şi-l spovedi ca un părinte. El, fire mîndră, rezistă multă vreme ispitei de a face mărturisiri. Dar pînă la urmă, secretul îi ţîşni dintre buze. Directorul îl sfătui :

— Incertitudinea te va ucide. Trebuie să termini odată. Anunţă poliţia.

Soluţia aceasta, pe care Ernest Lebeauju o respinsese dintotdeauna, fu acceptată ca un rău inevitabil. De fapt, era convins că poliţia nu va fi mai abilă ca dînsul.

Dar iată că opt zile după depunerea plîngerii, fu încunoştinţat că vinovatul fusese prins. Nebun de bucurie, alergă la jandarmerie. Şi văzu în faţa lui un om sărac cu duhul, tras şi palid la obraz, cu ochi albaştri-spălăciţi şi un zîmbet de idiot. Era pesemne un obicei al lui să se culce în casele nelocuite. În tinereţe fusese lăcătuş. Nu fura nimic, dar mînca şi dormea pe unde apuca. Asta era tot. Se numea Jérôme Cloué. Plîngea şi repeta într-una :

— N-am făcut nimic rău !... N-am făcut nimic rău !...

Ernest Lebeauju rămase dezamăgit de nenorocitul acesta, care-i dăduse atîta de furcă. Un oarecare discredit se revărsa şi asupra lui. Dar aceste mărunte consideraţiuni inspirate de amorul propriu nu ţinură prea mult în faţa certitu-

dinii că de aci înainte nimeni nu-i va mai tulbura singurătatea.

În sîmbăta ce-a urmat, s-a închis în vizuina lui, calm şi bucuros. Şi foarte curînd se încredinţă că-şi găsise pacea rîvnită. Neîncrederea de mai înainte se topi în atmosfera de tihnă ce-o resimţea. Demontă toate capcanele de pe unde le aşezase. Îşi spînzură puşca în vestibul. Îşi luă obiceiul de a dormi cu fereastra deschisă. Apoi, într-o bună zi, pe cînd părăsea Parisul, se opri deodată, întrebîndu-se ce-o să facă la Pignelet. Cu mîna pe volanul maşinii, evocă serbedele ore care-l aşteptau ; se simţi sufocat de o imensă plictiseală. Îi venea să creadă că, de cînd nu mai trebuia să-şi apere casa împotriva incursiunilor lui Jérôme Cloué, principala ei atracţie dispăruse. Era cu putinţă oare ca pierderea unui adversar să fie uneori mai greu de suportat decît pierderea unui prieten ?

Cînd sosi la Pignelet coborî alene din maşină şi se duse să-şi inspecteze casa. N-avea noroc. Totul era în ordine. Nimeni nu fusese în lipsa lui şi nimeni nu va mai veni. Şi lacătul pe care-l pusese la uşă era doar atît de uşor de deschis !

Cînd Jérôme Cloué fu judecat, Ernest Lebeauju, care ura mulţimea, trebui să-şi calce pe inimă ca să răspundă la citaţia tribunalului. Se arătă atît de rezervat în susţinerea reclamaţiei, încît judecătorul, plictisit, îl întrebă de ce, în asemenea împrejurări, s-a mai adresat justiţiei. În boxa lui, acuzatul se scobea cu degetul în nas, inconştient de gravitatea situaţiei. Ernest Le-

beauju îl privea îndurerat, înduioşat, cu ciudă : îi sfîşia inima. Jérôme Cloué fu considerat iresponsabil şi trimis la un spital de psihiatrie.

Ernest Lebeauju se întoarse acasă într-o stare de profundă melancolie. După cîtva timp, publică un anunţ în ziar :

„De vînzare casă cu o singură încăpere, bine situată, linişte desăvîrşită, în mijlocul naturii".

Imitație de marmură

La vîrsta de cinci ani, Maurice Augay-Dupin avu revelaţia ciudatului său talent. Cu ocazia aniversării, părinţii îi oferiseră o cutie de acuarele. În loc să-şi coloreze pozele din carte, aşa cum ar fi făcut orice băiat de vîrsta lui, se aşeză în faţa căminului din camera lui cu o foaie albă şi reproduse cu pensula vinele sinuoase ale marmurei. Imitaţia era atît de fidelă, că cei mari rămaseseră uluiţi. Mamă-sa îl copleşi cu laude, mătuşile îl acoperiră de sărutări, numai tatăl său, care vedea departe, rămase perplex. Timp de cîţiva ani, copilul se distra mîzgălind astfel orice hîrtie îi cădea în mînă. Cînd îl întreba cineva ce dorea să se facă mai tîrziu, răspundea cu un licăr de poezie în ochii săi mari şi albaştri :

— Să pictez vitrine !

Deoarece pasiunea asta îl făcea să uite de învăţătură, domnul Augay-Dupin se hotărî să-i pună capăt. Fiind preşedinte-director general al

întreprinderilor Trapp, fabrică de ciorapi şi lenjerie, nu putea admite ca singurul său fiu — moştenitor al numelui şi averii sale — să fie în coada tuturor şi să se mai şi pregătească pe deasupra pentru cariera de artist. În urma ordinului său, cutia cu acuarele fu confiscată. Copilul fu îndrumat spre anumite jocuri distractive, potrivite cu grelele funcţiuni pe care avea să le exercite mai tîrziu în industria tricotajelor. Dar vocaţia lui, zădărnicită la început, îi lăsă în suflet o mare amărăciune. Deveni posomorît şi, pe măsură ce învăţa mai bine la şcoală, era mai retras şi mai taciturn. La majorat, intră fără entuziasm în întreprinderea tatălui său. Puţin mai tîrziu se căsători cu o creatură molatecă, Adèle Mercier, fiica principalului acţionar al firmei concurente, şi cele două societăţi fuzionară, fără ca soţii să fi resimţit cea mai mică plăcere.

După şase ani, tatăl lui Maurice muri, iar acesta îi luă locul, de drept, în fruntea întreprinderilor Trapp, care numărau acum şapte uzine, cu patru mii de muncitori. Succesul lui în afaceri nu era egalat decît de falimentul său în dragoste. Se plictisea cu Adèle, femeie nesărată ca pîinea de regim. Închis în sinea lui, mînios, certăreţ, nu deschidea gura decît ca s-o dojenească. Cu atît mai mult o ura, cu cît nu-i putea reproşa nimic. Într-o seară, tot umblînd în lung şi-n lat prin salon, ca să-şi calmeze furia împotriva ei, alunecă deodată pe parchet, care era prea lustruit, căzu, şi se izbi cu capul de marginea şemineului. Lovitura fu atît de puternică încît era

să leşine. Adèle scoase un ţipăt de spaimă şi-l ajută să se ridice. Îndată ce se văzu în picioare, o împinse cît colo cu dosul palmei. Simţea că-i crapă capul de durere, îi jucau scîntei pe dinaintea ochilor şi credea că o să rămînă cu un cucui. Vinovată era, firește, Adèle. Pe cînd se pregătea s-o acuze că a transformat parchetul în patinoar, dîndu-l cu atîta ceară, privirile i se opriră pe marmura şemineului, şi, instantaneu i se potoli mînia. Nu observase încă pînă atunci cît de urîtă era piatra asta albă cu vinişoare cenuşii. Pe cînd o examina cu un ochi critic, simţi ceva care făcea să-i crească inima în piept. Acel ceva venea de departe, din anii copilăriei, străbătea prin straturile suprapuse ale obişnuinţei şi răzbea pînă în creier cu furia valurilor dezlănţuite. Deodată fu apucat de o agitaţie interioară atît de intensă, încît extremităţile degetelor începură să-i tremure. Gustul pentru piatra policromă îi reveni, parcă ar fi fost la vîrsta primelor sale încercări artistice. Hotărît, imitaţia de marmură era cu mult mai frumoasă decît marmura veritabilă ! Adèle, care se şi făcuse mică prevăzînd furtuna ce avea să vină, fu uimită cînd văzu un surîs luminînd obrazul soţului ei. Îşi pipăia umflătura de pe frunte, şi în ochi îi licărea flacăra grandioaselor planuri.

Chiar a doua zi, cumpără cele necesare şi începu să picteze. Deşi trecuseră vreo treizeci de ani de cînd nu se mai ocupa de asemenea treburi, nu-şi pierduse îndemînarea. Sub pensula lui, şemineul salonului din alb şi cenuşiu deveni trandafiriu ca pielea, cu noduri de culoarea lă-

mîii. Era atît de frumos, că Adèle fu mişcată pînă la lacrimi. Prinzînd curaj, Maurice Augay-Dupin pictă toate celelalte şemineuri din casă. Locuind într-un imobil de trei etaje care cuprindeau optsprezece încăperi, munca lui dură şase luni. Apoi se apucă de scara de onoare, de piatră calcaroasă cu granulaţii mari, şi o transformă într-un *paonazzo* ivoriu de Italia. De la trepte se urcă apoi la pereţi şi la plafon. În fiecare zi, după ce venea de la birou, trăgea pe el un halat, îşi lua pensulele şi paleta, şi se căţăra pe scară. Nevastă-sa se aşeza pe un taburet şi-l privea, uimită, cum lucrează. Acolo venea *maître d'hôtel* să-i anunţe : „Doamna e servită".

La început Adèle a fost foarte fericită că soţul ei şi-a găsit o ocupaţie care-l ajută să-şi destindă nervii. Asprimea de care dăduse totdeauna dovadă faţă de ea şi-o consuma acum făcînd imitaţii de marmură. Ba, cîteodată i se adresa cu cuvintele : „Dulcea mea prietenă" . Ce-ar fi putut spera mai mult ?

Totuşi, cu timpul, începu să se neliniştească. După ce pictă scara, Maurice căută alte suprafeţe virgine. Fără să stea mult pe gînduri, porni atacul împotriva biroului. Pereţii căpătară nobila înfăţişare a marmurei albastre cu vinişoare albe de Italia ; masa *Louis XVI* din mahon se metamorfoză într-un bloc de onix roşu de Maroc, parchetul imita atît de bine străvechile dale negre de Pirinei că te lăsai uşor înşelat. Servitorii simulau o admiraţie fără margini pentru opera stăpînului lor ; rarii prieteni pe care-i primea,

şi care erau mai mult sau mai puţin interesaţi în afacerile lui nu mai conteneau cu elogiile servile ; numai Adèle, care rămăsese sinceră şi curată cum e cristalul, îndrăzni să-i spună :

— Găsesc că-i foarte frumos, dar puţin cam rece.

— Nu te pricepi de loc ! strigă el. De altfel, nici nu poţi să-ţi dai părerea înainte ca totul să fie gata. Trebuie văzut în ansamblu !...

Maurice avea o expresie a feţei atît de inspirată, încît ei îi fu teamă. Ce-a urmat apoi a depăşit previziunile cele mai pesimiste ale Adèlei. Din birou, valul de petrificare a năvălit în salon, după aceea în sufragerie, şi, în cele din urmă în dormitor. Una cîte una, mobilele de lemn preţios la care tînăra femeie ţinea cel mai mult se prefăcură în blocuri de piatră cioplită, viu colorate. Pe marmură te aşezai, pe marmură mîncai, pe marmură te culcai. Stăpînit de nebunia imitaţiei, Maurice Augay-Dupin nu putea vedea o bucată de lemn, de ipsos, sau de fier, fără să fie cuprins de dorinţa de a-i da înfăţişarea aparentă a celui mai nobil dintre materiale. Uneori inventa şi nişte varietăţi care nici nu existau în natură. Cu ce dexteritate distribuia pe suprafeţele netede pete întunecate, concreţiuni vaporoase, fisuri subţiri, cristale geometrice, dîre albicioase. Cu pensula în mînă era aidoma lui Dumnezeu creînd măruntaiele munţilor. În faţa operelor sale, cel mai priceput pietrar n-ar fi putut spune dacă e vorba de o marmură autentică sau de o imitaţie. Într-o zi, chemase nişte hamali să-i mute mobila din salon şi avu plăcuta

surpriză să vadă doi vlăjgani herculeeni opintindu-se ca să ridice o masă de marchetărie care nu cîntărea nici cincisprezece kilograme, dar a cărei tăblie o pictase el, imitînd marmura pătată cu roşu şi negru de Cévennes. După ce transportară dintr-un colţ într-altul şase scăunele, altădată din lemn aurit, acum de porfir verde, se aşezară, cu picioarele tăiate, abia mai putînd răsufla, şi cerură un pahar de vin. Maurice Augay-Dupin era să-i îmbrăţişeze pentru a le mulţumi că s-au lăsat înşelaţi pînă-ntr-atît. Avea acum certitudinea că pictura lui avea greutate.

Din nefericire, situaţia nu-i permitea să se consacre artei. Turba de cîte ori se vedea silit să meargă la birou, să prezideze un consiliu de administraţie, să vîndă tone de *cache-sexe*-uri, slipuri, şosete, şi să cîştige din ce în ce mai mulţi bani, atunci cînd Dumnezeu îl crease — nu încape îndoială — pentru altceva. Dacă ar fi fost singur pe lume, s-ar fi retras din afaceri, ca să ducă o viaţă de artist. Dar, din cauza Adèlei, era ţinut să păstreze un anumit *standing* : o casă mare, şase servitori, două maşini, un şofer... După ce se împăcase în gînd cu soţia sa, începu s-o urască din nou ca pe un obstacol în calea dezvoltării sale fireşti. Adèle, care la un moment dat a crezut că imitarea marmurei i-a salvat căsnicia, a trebuit să recunoască mai tîrziu că s-a înşelat. Bărbatul său devenise din nou acelaşi ins sec şi distrat, totdeauna gata s-o împungă cu vorba. Dacă ar fi renunţat cel puţin la

absurda lui manie ! Pe cînd el, dimpotrivă, părea din ce în ce mai pasionat. Deseori muncea noaptea, la lumina unui proiector. Istovită de atîta plîns, nenorocita nici nu mai protesta în fața invaziei de imitații de marmură din jurul ei. Un frig ca de gheață o cuprindea în casa asta în care totul îi părea falsificat. În fiecare zi se întreba cu groază la ce noi extravaganțe se va mai deda soțul ei sub imperiul ideii sale fixe.

Într-o seară, la cină, *maître-d'hôtel* le servi ouă fierte, a căror coajă imita onyxul chihlimbariu de Algeria. Lui Adèle îi pieri pofta de mîncare și izbucni în hohote de plîns. Maurice Augay-Dupin își aruncă șervetul și strigă :

— A ! Nimic de zis ! Ce bine sînt înțeles în casa mea !

Și, cu sentimentul amar al singurătății pe care-l încearcă adesea artiștii de geniu, părăsi masa, se închise în birou și își aprinse o țigară a cărei hîrtie imita marmura de Jura, marmură multicoloră pe fond violet. De la primul fum îl apucă amețeala. Înțelese că era transportat de o inspirație, mai copleșitoare ca niciodată ! Să picteze ! lute ! Dar ce ? Se uită de jur împrejur și nu zări nici un obiect care să nu fi fost brăzdat, punctat, vărgat, multicolorat, în tonurile cele mai subtile. În fața lui o oglindă îl reflecta din cap pînă în picioare. Imediat, înțelese ce are de făcut. Se dezbrăcă gol, își luă paleta și, încetișor, cu tușe fine, își aplică culorile pe piele.

Atingerea mîngîietoare a pensulei îl gîdila plăcut. Alese, din cochetărie, marmura verde de

Grecia şi se minuna văzînd cum obrazul său banal, burta fleşcăită, picioarele sfrijite cîştigau în noblețe pe măsură ce munca avansa. Trandafiriul palid al cărnii lăsa loc pretutindeni afirmării unor nuanțe verzui bătînd în albastru. Curînd, numai vîrful nasului şi conturul ochilor mai reaminteau, prin albeața lor, că aparțineau unei ființe umane. Sufocîndu-se de emoție, Maurice Augay-Dupin îşi dădu seama că realizase capodopera vieții sale. Mai adăugă cîteva vinişoare gălbui în jurul buricului, îşi făcu o aluniță verzuie pe fesa stîngă, cîte o fisură pe coapse, zebră pulpele picioarelor, şi reveni la obraz, care, fără nici un dubiu, era partea cea mai importantă.

În timp ce termina să dea cu verde pe pleoape simți că-i îngheață sîngele în vine. O amorțire de moarte îi cuprindea brațele. Îngrozit, înțelese că marmura, pe care o imitase cu atîta ardoare, se răzbuna. Într-o ultimă sforțare de apărare, voi să-şi curețe pielea cu esență de terebentină. Dar nu mai avea putere să facă vreo mişcare. Înceremenit, uluit, aştepta din clipă în clipă trecerea sa din regnul animal în regnul mineral. Deodată i se păru că gîndurile i se solidifică : în loc de creier avea un bolovan. Apoi inima i se crispă, luă forma unei scoici cu două valve, se întări şi se opri.

Cînd intră soția sa, care-l căuta ca să-l cheme la culcare, scoase un strigăt de admirație în fața statuii goale, de marmură verde, rămasă în locul lui. Niciodată nu-l văzuse atît de frumos. Dărui

opera întreprinderilor Trapp. Statuia fu așezată pe un piedestal în sala consiliului de administrație. La cererea văduvei, un sculptor de profesie confecționă o frunză de viță de marmură veritabilă pentru a masca atributele virile ale fostului președinte-director general, mort în serviciul artei.

Dracu
îl duce
pe Pierrel

Micul tîrg correzian Laroussilhe era renumit prin păstrăvii din pîrîul său şi prin ateismul locuitorilor. Laroussilhe-enii îşi transmiteau anticlericalismul din tată în fiu, ca o virtute civică. Tinerii îşi afirmau pentru întîia oară virilitatea refuzînd să intre în biserică. În schimb, femeile nu lipseau de la nici o liturghie. La drept vorbind, bărbaţii şi fiii, deşi rîdeau pe socoteala evlaviei retrograde a nevestelor şi a mamelor lor, s-ar fi supărat dacă ele s-ar fi sustras îndatoririlor religioase. Li se părea că nu-i rău ca cel puţin o parte a familiei să fie în mod oficial de partea lui Dumnezeu. Era o chestiune de precauţie şi de tradiţie.

Aşa încît, mulţumită fiicelor şi soţiilor, abatele Martin, preotul din Laroussilhe, mai găsea totuşi cum să-şi folosească timpul prin partea locului. De altminteri, reuşise să cîştige întru Domnul şi un reprezentant al sexului tare : Pierre Babilloud, un nătărău, obiectul de batjocură a întregii co-

mune. Mărunt, pocit, cu buza de jos căzută, cu ochii de un galben-șters, ieșiți din orbite, parcă ar fi fost două ouă la capac, era într-un asemenea hal de îndobitocire încît nimeni n-a putut schimba vreodată măcar două cuvinte ca lumea cu el. Abatele Martin îl făcuse paracliser, îl punea să repare scaunele, îl folosea ca trepăduș... Pierre Babilloud făcea totul anapoda, cu un devotament și o inocență că-ți răpea curajul să-i faci vreun reproș. Singurul său merit era că știa să tragă de minune clopotele. Erau clopote grele, nu ușor de mînuit, și totuși, în zilele de sărbătoare, el reușea să scoată niște melodii pe trei note care încîntau inimile cele mai nesimțitoare. Toate orele libere și le petrecea în rugăciuni, înaintea unuia sau altuia din sfinții de ipsos colorat care împodobeau pronaosul bisericii. Cum lumea știa că n-are nici un fel de nevoi, toți se întrebau ce putea să ceară, cu atîta îndîrjire, de la Dumnezeu. Nu încape îndoială că nici el nu știa. Învățătorul, care era în același timp și secretarul primăriei, susținea că evlavia acestui nenorocit provenea din lenea lui congenitală. După el, Pierre Babilloud găsea în tovărășia lui Dumnezeu o scuză ca să nu facă nimic în tovărășia oamenilor. Măcelarul-cîrnățar Paul Marvejat merse și mai departe și declară că acest „preacuvios prostănac" era o rușine pentru comună.

Întărîtați de acesta, liber-cugetătorii s-au întrunit într-o sîmbătă seară din luna noiembrie la cafeneaua unchiașului Nazaud, pentru a se sfătui cum să dea o lecție dreptoredinciosului prieten al abatelui Martin. Fiind vorba de o

chestiune importantă, femeile au fost înştiinţate că bărbaţii şi fiii lor vor veni tîrziu acasă. Unul după altul, fiecare făcu cinste cu cîte un rînd ; vinul aprinse obrajii, toţi făcură sugestii, şi hohotele de rîs creşteau ca o avalanşă. Frizerul Loiselet obţinu cel mai mare succes, propunînd să-l facă pe Pierre Babilloud să creadă că diavolul îl duce în infern.

Preotul cita adesea un dicton de pe acele meleaguri : „Dracul duce piatra" [1] pentru a demonstra că şi acţiuni rele duc adesea la un rezultat bun. Formula va putea fi folosită, la momentul oportun, cu o mică modificare. Cele mai mărunte amănunte ale operaţiei au fost discutate şi aprobate cu urlete de veselie. Paul Marvejat sugeră să se încerce expediţia chiar în seara aceea. Nu era decît ora opt şi zece minute. La ora nouă fără un sfert, Pierre Babilloud părăsea de obicei presbiterul pentru a se întoarce în şopronul său din dosul garajului unde locuia. Era uşor să-l surprindă în drum şi să-l *kidnappeze*, după eleganta expresie anglo-saxonă a învăţătorului. Bineînţeles, i se va da îndată drumul. Nimeni n-avea intenţia să-i facă vreun rău. O farsă, cel mult un pretext pentru a rîde şi a face şi pe alţii să rîdă...

În mijlocul aclamaţiilor, Paul Marvejat primi să-şi asume executarea proiectului, avînd două

[1] Joc de cuvinte. In franceză dictonul este : „Le diable porte *pierre*", *pierre* însemnînd piatră, dar şi Pierre = Petru, numele personajului din această nuvelă.

ajutoare : pe Théophile, marmorierul din sat, şi frizerul Loiselet, instigatorul. Toţi trei urmau să pună mîna pe Pierre Babilloud şi să-l vîre în sac. În acest scop trebuia mai întîi ca cei trei să se facă de nerecunoscut. Dar Marvejat era atît de înalt şi de vînjos, că putea fi identificat şi după umbra sa. În afară de asta, mirosea a salam cu usturoi de trăsnea. De aceea îşi vărsă în cap o sticlă de cosmetic furnizată de Loiselet, îşi înnegri faţa cu dop ars şi îşi strecură o pernă sub haină, pentru a simula un gheb. Cei doi acoliţi îşi mînjiră şi ei obrazul şi se deghizară cît putură mai bine. Apoi, încurajaţi de toată banda, porniră la drum. Ceilalţi îi urmau la o distanţă de vreo sută de paşi.

Paul Marvejat era mîndru că dînsul conduce banda. Nu putea să nu se lase furat de gîndul că, dacă reuşeşte festa, va căpăta o mare popularitate. De multă vreme se uita cu jind la primărie. Cine ştie dacă aventura asta nu-l va apropia mai mult de obiectul dorinţelor sale decît toate discursurile electorale rostite pînă atunci. Numai gîndul că va putea să-şi încingă burta cu o eşarfă tricoloră îl făcea să sară în sus de bucurie. Mergea repede, cu pasul apăsat, cu răsuflarea scurtă, printre cele două rînduri de case ale străzii cu toate ferestrele închise. O lumină, bănuitoare parcă, se strecura ici colo, dintre obloane. Tot tîrgul terminase masa de seară şi familiile se toropeau în lenta desfăşurare a misterelor digestiei. Voluntarii din „comando" trăgeau pe nări, în treacăt, mireasma bucatelor grase ce mai

emana încă din bucătării. Uneori, un clinchet de pahare sau o larmă de glasuri răzbătea ca din greşeală în stradă.

În piaţa primăriei, se opriră. Biserica romană, drept în faţă, îşi înălţa clopotniţa în cerul înnourat, trist şi rece. O singură stea lumina jos, pe pămînt — fereastra presbiterului. Paul Marvejat se ascunse cu cei doi acoliţi ai săi în dosul pisoarului municipal, o construcţie solidă de ciment care ocupa centrul pieţei. Din acest punct de observaţie, se putea supraveghea casa preotului, fără riscul de a fi văzut. O miasmă acră şi virilă de urină stătută le ustura gîtlejul. Liniştea era tulburată, la intervale regulate, de declanşarea automată a apei, care se scurgea pe plăcile verticale.

— E ora opt şi patruzeci de minute, spuse Paul Marvejat ; nu mai întîrzie mult.

Şi strînse mai tare în mîini sacul de cărbuni cu care se înarmase înainte de a pleca. Théophile şi Loiselet ţineau frînghiile. La celălalt capăt al pieţei, tovarăşii lor se strînseră în faţa dughenii plăcintarului. Era o clipă solemnă — una din acele clipe care se întipăresc — cu un subtitlu — în inima oamenilor. Paul Marvejat stătea concentrat şi simţea în spate forţa unui arc încordat la maximum. Deodată, o dîră de lumină galbenă străpunse noaptea. Casa preotului lepădă prin uşa deschisă o făptură demnă de milă.

— Înainte, băieţi ! şopti măcelarul.

Şi toţi porniră în pas alergător în vîrful degetelor. Înainte ca Pierre Babilloud să fi putut face un gest de apărare, săriră pe el, îi băgară un

căluş în gură, îl legară fedeleş şi-l vîrîră în sac. Paul Marvejat îşi trînti sacul pe umăr ca un hartan de vită. Apoi se îndreptă cu povara spre pădure. În clipa aceea corul intră în acţiune. Mergînd în urma celor trei inşi, care dăduseră lovitura, tovarăşii psalmodiau :

— Îl duce pe Pierre Babilloud !

— Cine-l duce ?

— Cum ? N-ai văzut coarnele ? Şi coada ? Şi copitele de la picioare ? E dracul !

— Da ! Da ! E dracul ! Dracu îl duce pe Pierre ! Dracu îl duce pe Pierre !

Şi cînd se văzură afară din tîrg, ridicară glasurile :

— Dra-cu îl du-ce pe Pi-erre !

Strigătul lor sinistru se ridica pîn-la ceruri ! Dar Pierre Babilloud tăcea mîlc. Paul Marvejat avea într-adevăr impresia că transportă o bucată de carne moartă de la abator. Trînti sacul jos, îl sprijini de trunchiul unui copac şi răsuflă adînc.

— Răsuflă dracul ! strigă Loiselet cu o voce stridentă ! Şi în jurul lui iarba e în flăcări !

— Sapă o groapă care merge de-a dreptul în iad ! mai turnă Théophile gaz peste foc. Şi pe bietul Pierre o să-l dea de-a dura pînă în fund!

— Bietul Pierre ! Bietul Pierre ! Hă, hă, plîngea Nazaud care n-avea nici pic de imaginaţie.

La un semn al măcelarului, toată şleahta, rîzînd pe înfundate, o rupse la fugă. Se opriră la bodegă ca să se mai odihnească puţin şi să se felicite. Patronul îi servi cu salam şi tobă pe care le înfulecară cu pîine neagră. Emoţia le

stîrnise la toţi pofta de mîncare. Hotărîră să-l lase pe Pierre Babilloud să stea legat vreo jumătate de oră. Apoi Paul Marvejat se va duce să-i dea drumul, spunînd că a trecut din întîmplare pe acolo. La ora fixată, măcelarul, după ce se spălă pe obraz, o porni, cu părere de rău, gîndindu-se că ceilalţi rămîn să bea mai departe, la căldură, în mirosul familiar de vinaţ.

Ajungînd la marginea pădurii, constată cu surprindere că Pierre Babilloud nu mai era pe locul unde-l lăsase. Desigur că reuşise să se dezlege singur şi o ştersese, luînd şi sacul cu el. Paul Marvejat fu mai întîi contrariat, dar apoi încercă o uşurare, căci, la urma urmei, era mai bine ca totul să se termine fără nici o supărare.

A doua zi, duminică, Paul Marvejat şi prietenii săi se strînseră în faţa bisericii cînd slujba era cam pe terminate. Pîndeau ieşirea paracliserului şi se bucurau dinainte de mutra pe care avea s-o facă. Îşi spuneau glume, pe şoptite, şi pufneau de rîs, balansîndu-se cînd pe un picior cînd pe altul, în timp ce bătea vîntul aspru al dimineţii. Curînd, se deschiseră uşile şi se revărsă un val de femei, toate îmbrăcate în negru şi avînd în ochi o licărire de înţelepciune şi de milă care va ţine tocmai bine pînă pe-nserat. Dar, contrar obiceiului său, paracliserul nu ieşi în urma doamnelor. Intrigaţi, cumetrii noştri mai stătură puţin în aşteptare. Abatele Martin părăsi ultimul biserica şi încălecă pe bicicletă, căci mai avea să citească liturghia în două sate în-

vecinate. Paul Marvejat se apropie de el şi-l întrebă, cu prefăcută nepăsare, dacă nu cumva l-a văzut pe paracliser.

— A ! nu, răspunse preotul. N-a venit azi dimineaţă. Am fost nevoit să trag eu însumi clopotele. Şi nu prea le-am tras cum trebuie !

Nici nu termină vorba şi se răsuci pe bicicletă, îşi lăsă piciorul cu toată greutatea pe pedala dreaptă, şi plecă — clătinîndu-se — ca o femeie îmbrăcată în negru, pe drumul cu băltoace care sticleau în soare.

— O fi moţăind acasă ! îşi dădu cu părerea Paul Marvejat.

Toţi se grăbiră spre bordeiul paracliserului. Frizerul bătu în uşă :

— Ei ! nu te mai scoli odată, Babilloud ? întreabă părintele de tine !

În jurul lui, ceilalţi mai rîdeau încă, dar cu mai puţină convingere.

— Îţi spun că te caută părintele ! repetă Loiselet urlînd.

Şi împinse uşa. Şopronul era gol, patul desfăcut.

— Unde s-o fi dus ? murmură Paul Marvejat.

— *Sursum corda* [1], spuse învăţătorul. Trebuie să existe undeva o pistă !

În urma propunerii lui, porniră grămadă spre locul unde lăsaseră victima în ajun. Dar, în jurul copacului, pe pămîntul moale, nu găsiră decît

[1] ***Sus inimile*** (în latineşte). Cuvinte pronunţate de preot, la începutul liturghiei, prin care face apel la sentimentele înalte ale credincioşilor.

urma propriilor lor paşi. Dacă paracliserul s-ar fi ridicat în zbor, aşa ar fi trebuit să arate locul, ca acum. Se întoarseră la cafeneaua uncheaşului Nazaud, să ţină sfat. Deşi lăsau să se înţeleagă că paracliserul ar fi luat-o la sănătoasa, şi că se va întoarce spre seară, toţi erau neliniştiţi. Iar Paul Marvejat, cu toată constituţia lui de atlet, era mai tulburat decît ceilalţi. Simţea, în dreptul inimii, un ronţăit neplăcut, ca un început de boală. La fiecare inspiraţie, îl durea mai tare.

După o scurtă dezbatere se hotărî ca, pînă la întoarcerea lui Pierre Babilloud, conjuraţii să păstreze secretul asupra expediţiei lor din ajun. Totuşi Paul Marvejat bănuia pe unii dintre tovarăşii săi că au şi răspîndit ştirea. El însuşi s-a stăpînit anevoie ca să nu-i spună povestea asta nevestei sale, care de altminteri era furioasă că o lăsase singură în prăvălie, numai cu vînzătorii, într-o duminică dimineaţă, zi de mare dever. Chemat la datorie, îşi luă rămas bun de la ai săi şi se întoarse în măcelărie. Aici, cu cuţitul sau cu toporişca în mînă, tăia carnea sub privirea ascuţită a soţiei, care stătea la casă. Porcul, oaia, vaca sau boul, totul îi vorbea de Pierre Babilloud. Parcă era carnea paracliserului aceea pe care o tăia în bucăţi, o cîntărea şi o vindea... I se făcu scîrbă. Cu multă caznă îşi putu vedea de treabă pînă la ora închiderii.

Toată după-amiaza îi fu întunecată de gînduri triste. Din cînd în cînd o ştergea de-acasă — unde, ca în fiecare duminică, se aduna toată familia — şi trăgea o fugă pînă la bordeiul lui Pierre Babilloud. Nimeni ! Nu mai înţelegea ni-

mic ! Noaptea nu putu dormi. Se simţea stingherit de corpul său prea mare. I se părea că duce în cîrcă un munte. De multe ori gemea ca un copil. Pentru întîia oară în viaţa lui, îi fu frică de întuneric, frică să stea singur, frică de vîjîiala propriului său sînge în urechi.

*

Vreme de două zile, măcelarul şi tovarăşii săi organizară, fără ştirea nimănui, adevărate expediţii. Ajunseră pînă la Meymac, pînă la Treignac, pînă la Sornac — zadarnic. Trebuia totuşi să fie undeva afurisitul ăsta de paracliser ! spunea învăţătorul. Paul Marvejat nu mai putea pune gura pe o bucăţică de carne.

Miercuri dimineaţa — nu era greu de prevăzut ! — abatele Martin anunţă la jandarmeria cantonului dispariţia lui Pierre Babilloud. Doi jandarmi mustăcioşi sosiră la Laroussilhe şi interogară persoanele care-l văzuseră în ultimul timp pe paracliser. Nu era posibil ca cei vinovaţi să mai păstreze multă vreme tăcerea. Unul după altul mărturisiră farsa la care şi-au dat concursul. Cum declaraţiile lor concordau în cele mai mici detalii, jandarmii părăsiră ideea că-i vorba de un asasinat cu ascunderea cadavrului. Se opriră la ipoteza sinuciderii, provocată de frică şi disperare. Dar, chiar în cazul acesta, responsabilitatea lui Paul Marvejat şi a amicilor săi apărea zdrobitoare. Fără voia lor, au cauzat moartea unui nenorocit. Cu toate cercetările făcute în pădure şi pe malurile rîului, corpul nu era de

găsit. Lipsa aceasta a probei materiale apărea ca o răzbunare a paracliserului. Topit în văzduh, era mai stînjenitor decît în carne şi oase. Nu se vorbea decît de el în tîrg. Toţi îl plîngeau, îl regretau; sufletele pioase îi descoperiră — prea tîrziu, ce-i drept! — calităţi înălţătoare; unii evocau, cu cîte un oftat, caracterul său modest, simplitatea îmbrăcăminţii, muzica armonioasă, de neîntrecut, pe care o scoteau clopotele mînuite de el. Iar pe „călăii" lui toţi îi condamnau. Gazetele locale nu-şi cruţau acuzaţiile. Un ziar din Paris publică fotografia lui Paul Marvejat, „măcelarul mărginit, instigatorul sinistrei comedii care a costat viaţa paracliserului".

După aceste injurii publice, Paul Marvejat nu mai îndrăznea să se ducă la prăvălie. Nu era mare lucru să-l doboare bigotele, sub loviturile umbrelelor lor, se gîndea el. Stătea închis în casă, cu perdelele trase, cu ferestrele oblonite; se învîrtea ca în cuşcă, şi gemea. Grăsimea, muşchii i se duseră o dată cu lacrimile. Cînd nevastă-sa se întorcea de la măcelărie, asculta toate dojenile ei, cu capul plecat şi mîinile lăsate în jos.

— Dacă nişte ştrengari pun la cale asemenea păcăleli, treacă-meargă! repeta ea. Dar ca nişte oameni în vîrstă, oameni cu greutate, coşcogeamite negustori să se prostească în halul ăsta! A fost dezmăţ, a fost prostie, ce dracu a fost? Ar trebui să vă bage pe toţi la răcoare!

N-au fost băgaţi la închisoare. După trei săptămîni de anchetă infructuoasă, afacerea a fost

clasată. Jandarmii au plecat, lăsînd în urma lor lumea nemulţumită, bănuitoare, nedumerită, sufocată sub povara misterului.

După scurtă vreme, muri subit Loiselet. Medicul vorbea de embolie. Dar, pentru toţi locuitorii din Laroussilhe, era limpede că remuşcările l-au doborît pe frizer.

Fiindcă fusese un ateu convins, înmormîntarea lui avea să aibă loc fără preot. Toţi prietenii defunctului s-au întîlnit în urma carului mortuar. Chiar şi Paul Marvejat, care nu mai ieşise de o lună din casă, nu putu refuza să-l conducă pe frizer la cimitir. O mîrţoagă costelivă trăgea carul. Coroane cu perle violete şi albe tremurau în jurul coşciugului. Cădea o ploaie deasă, rece, pătrunzătoare. Bărbaţii mergeau înainte, după ei femeile ; doi cîte doi, strînşi sub umbrele mari, oamenii grăbeau pasul ; uneori cortegiul trebuia să se desfacă pentru a ocoli băltoacele. După ultimele case rămase în urmă, se întindea cîmpia cu lungile sale arături stropite de ploaie şi apoi păduricele cu crengile înnegrite. Théophile, care umbla cu paşi mărunţi lîngă Paul Marvejat, suspină filozofic :

— Cine ar fi crezut că va pleca atît de repede dintre noi ? Duminica trecută încă, m-a făcut marţ la belotă !

— În chestia cu paracliserul, el a avut ideea ! strecură Paul Marvejat între dinţi.

— El ? întrebă învăţătorul. Glumeşti, se vede ! Nu el, ci tu !

— Eu ?

— În orice caz așa scria în gazetă ! spuse Théophile.

— Și voi credeți ce scriu ziarele ? exclamă măcelarul. Știți prea bine că nu-i adevărat ! Loiselet a fost, el singur. Amintiți-vă, eram cu toții la uncheașul Nazaud ! Și acolo, Loiselet mi-a spus...

— Și totuși tu ai fost acela care l-ai cărat pe Babilloud ! i-o tăie scurt Nazaud.

— Asta da, ticăloșilor și zevzecilor ! Pentru că eram cel mai zdravăn dintre voi !...

— Cel mai zdravăn ! Cel mai zdravăn ! Mai erau și alții zdraveni ! Dacă l-ai cărat e că așa ai vrut tu ! Ca să uluiești lumea ! Rîvneai să ajungi primar !...

— Dumnezeule mare ! mîrîi măcelarul, strîngînd pumnii.

Cîțiva inși, care nu erau la curent, protestară :

— Ssst ! Ssst ! Nu mai terminați odată ? Unde vă treziți ? Sîntem la înmormîntare sau la ce naiba sîntem ?

Paul Marvejat își înghiți mînia cu un mare efort, parcă ar fi fost o bucată mare de pîine uscată, și murmură :

— Mai vorbim noi !

În aceeași clipă, de la mare depărtare, din direcția tîrgului, se auziră bătînd clopotele în dungă, în ritmul lent, obișnuit la ceremoniile funebre. Toate capetele se ridicară mirate.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Théophile.

— E o atenție pe care ni-o acordă preotul, rînji învățătorul.

— Dar nu-i felul lui de a trage clopotele, spuse Paul Marvejat.

Ca şi cum ar fi vrut să-i întărească spusele, o siluetă neagră veni în întîmpinarea cortegiului. Abatele Martin ! Mergea pe jos, împingîndu-şi bicicleta, căci drumul era pieptiş. Se întorcea, desigur, de la o vizită făcută la ferma soţilor Lajoinie. În orice caz nu el era acela care trăgea clopotele la biserică. Cine-l înlocuia oare ? Paracliserul, desigur ! S-a întors ! O bucurie fără margini cuprinse inima lui Paul Marvejat. Lăsîndu-l remuşcările, îşi reveni în fire. Se uită la tovarăşii lui. Şi ei se înveseliseră.

— Pierre Babilloud ! strigă măcelarul. Ah ! ne-a făcut-o, ticălosul !

— S-ar putea zice, interveni învăţătorul, că v-a plătit cu aceeaşi monedă !

— Afurisit porc de cîine ! strigă Théophile dînd vecinilor cu coatele.

Toţi izbucniră în rîs. Frizerul fu uitat în racla lui. Paul Marvejat luă o hotărîre : ieşi din rînd şi o rupse la fugă spre tîrg. Îl urmară şi alţii, în ploaia care-i plesnea pe obraji. Cortegiul se destrămă. Indignate, femeile îşi strigau bărbaţii.

— Alphonse ! Ce te-a apucat ? Întoarce-te imediat !

Ca şi cum ai fi putut întoarce din drum o alunecare de teren pornită din vîrful muntelui. Bărbaţii alergau în grupe, cei slabi înainte, cei graşi în urmă, răsuflînd tare, tuşind şi rîzînd. Picioarele lor băteau vesele îngrăşămintele întinse pe ţarină. Cu toate că era trupeş, Paul Marvejat se menţinu în fruntea plutonului pînă

la capăt. Fericirea că nu era vinovat îi luase jumătate din greutate. Totuşi, cînd ajunse în faţa bisericii, era sfîrşit de oboseală, cu răsuflarea tăiată. Asurzit de bătaia clopotelor, se repezi înăuntru.

— Unde eşti, Babilloud, neam de curvă ? urlă el, trăgîndu-şi în neştire şapca din cap.

Îl ajunseră şi ceilalţi. Toţi strigau :

— Babilloud ! Babilloud !

Dar nu le răspundea decît asurzitorul dangăt de clopote care cădea de sus asupra capetelor lor. Rare puncte luminoase străluceau înaintea sfintelor icoane şi a statuilor de ipsos colorat. Lemnul scăunelelor de rugăciune lucea vag. Paul Marvejat nu mai intrase în biserică de cînd era copil. Îşi rechemă în minte amintirile de demult şi reuşi să se descurce în semi-întuneric.

— Pe aici, băieţi ! strigă el.

Şi, orientîndu-se după sunet, trecu printr-o uşă joasă, urcă vreo douăzeci de trepte, dădu de un fel de strană, în mijlocul căreia atîrnau trei frînghii care serveau la trasul clopotelor. Nimeni nu trăgea de ele şi, totuşi, dangătele continuau tare şi sacadat. Timp de un sfert de secundă, măcelarul nu-şi crezu ochilor. Prietenii lui, rămaşi jos, îl întrebau :

— E acolo ? Hai, spune, e acolo paracliserul ?

Fără să răspundă, Paul Marvejat îşi duse ambele mîini la urechi, simţind că erau gata să se spargă. Apoi coborî scara iute ca o sfîrlează. Dar făcu un pas greşit şi căzu cu toată greutatea înainte. În aceeaşi clipă muzica clopotelor încetă în capul lui. O mantie de întuneric îi

căzu pe umeri. Cineva îl ridică : era uşor ca un copil. Nu mai vedea nimic şi n-avea putere să se mişte. Suspendat între cer şi pămînt, ca într-o nacelă, pornise pe un drum lung în noapte, poticnindu-se din cînd în cînd. De jur împrejur murmure nedesluşite. Auzi :

— Priviţi ! Priviţi ! Dracu îl duce pe Paul ! Dracu îl duce pe Paul !...

Acestea au fost ultimele cuvinte inteligibile care mai ajunseră pînă la creierul lui.

Gestul
Evei

De n-ar fi fost marea grevă a şoferilor de maşini particulare care a paralizat viaţa patronatului francez în iarna trecută, domnul Coquericaud de La Martinière n-ar fi avut niciodată ocazia să facă o călătorie în metro. Mai folosise de vreo două sau trei ori modul acesta de locomoţie, pe la vîrsta de opt ani, mulţumită complicităţii guvernantei sale, care consimţise să-i dezvăluie, fără ştirea părinţilor, universul oamenilor de rînd, dar nu rămăsese decît cu o amintire destul de palidă în urma acestei escapade. În mod obişnuit, se urca în Mercédès-ul familiei — chiar cînd se ducea la liceu. Mai tîrziu, în timpul ocupaţiei, beneficiase de un *ausweiss* — fără să se fi compromis prea mult. Apoi, devenind conducătorul întreprinderii, nu concepea că s-ar putea mişca altfel decît în maşina sa particulară. Ar putea, desigur, ruga pe unul dintre colaboratori să vină să-l ia cu maşina de acasă sau, la rigoare, ar putea comanda un taxi. Dar, cu toată purtarea sa aleasă, era

un temperament foarte combativ, şi prefera să lupte împotriva grevei cu propriile sale mijloace.

Coborî în stradă şi se îndreptă vesel şi sfidător spre cea mai apropiată staţie de metro. Pătrunzînd în subsolul Parisului, încercă un sentiment de înstrăinare datorită lipsei de aer, luminii artificiale, şi unei miasme de nedefinit în care se amestecau felurite mirosuri de ozon, bomboane de mentă şi praf stropit cu apă. Pereţii albi şi lucioşi îi făcură cea mai bună impresie. Se miră de curăţenia relativă a locurilor pe unde trecea. Neavînd de unde să cunoască tariful, se prezentă la ghişeu cu un bilet de o sută de franci şi rămase uluit de cantitatea de hîrtii şi monezi pe care casieriţa i-o dădu ca rest. Într-adevăr, transportul costa o nimica toată! Oamenii de rînd nici nu-şi dau seama ce fericiţi sînt. Totul se face pentru ei în marele oraşe.

Cu o candoare copilărească, se distra apăsînd pe clapele unui pian pentru a vedea cum se aprind pe planul Parisului semnalele care indică pe ce drum trebuie s-o iei.

De-acasă pînă la birou era o linie directă. Simţi oarecare regret, atît de mult îi plăcea această aventură.

Indicatoarele, în stilul lor imperativ, îl conduseră pînă în dreptul unei scări, pe care dispăreau călătorii. Jos trecerea se îngusta şi în faţa unei portiţe şedea o tînără în halat albastru, cu chipiu pe cap. Perfora biletele. De jur împrejurul ei era o grămadă de confete verzi şi galbene, din care cauză aveai impresia că fata vine de la o serbare. Totuşi, nu părea fericită.

O expresie mohorîtă îi îngreuna parcă obrazul. Ochelari cu rame transparente îi stăteau călare pe nasul rotund. Cîrlionți de păr despletit îi acopereau urechile. Cu toate că nu avea pic de grație în fizionomie, domnul Coquericaud de la Martinière nu putea să-și ia ochii de la dînsa. Nici o fată din lume, nici o actriță nu-l fascinase într-atît. Și era doar un om care trăise, care iubise. Celibatar la treizeci și nouă de ani, avusese aventuri sentimentale fără de număr. Ce se întîmpla oare cu el ? Ce vînt îi măturase toată experiența vieții ? De unde, în inima lui, prospețimea asta de novice ? Îi întinse biletul, tremurînd de emoție. Fălcile de oțel ale compostorului se închiseră peste cartonașul verde, și el simți ca o muscătură de metal în adîncul ființei sale. Operația dură un sfert de secundă. Restituindu-i domnului Coquericaud de la Martinière biletul, funcționara nici nu ridică măcar ochii spre el.

Plecă abătut, i se muiaseră picioarele. Făcu vreo trei pași, se întoarse și văzu că tînăra repeta același gest și față de ceilalți călători. Încercă o gelozie surdă și inexplicabilă. Ca să scape de această vrajă, se apucă să citească afișele lipite pe ziduri și-i făcu plăcere cînd recunoscu, așezată într-un loc potrivit, reclama firmei pe care-o conducea cu succes de vreo zece ani. Pe un fundal cu căderi de apă, se detașau două cuburi de mărime inegală, mașina de spălat : *Niagara*, și sora ei, un model mai mic : *Niagarette*. Îl fulgeră un gînd prin minte : să ofere o *Niagarette* tinerei care-i perforase

biletul. Dîndu-şi seama că o luase razna, zîmbi. Cînd lăsa frîu liber imaginaţiei, putea fi sigur că după cîteva minute se va vedea plutind printre nouraşi trandafirii. Sosirea unui tren care intra urlînd ameninţător în staţie îl trezi la realitate. Se urcă într-un vagon de clasa întîi şi măsură cu privirea pe tovarăşii săi de drum. Pentru toţi aceşti necunoscuţi, el era un călător oarecare. Nimeni nu bănuia că, în mijlocul acestei mulţimi, se afla bărbatul căruia milioane de gospodine franceze îi datorau albeaţa lenjeriei lor. În timp ce se bucura de incognito-ul său, se prezentă un controlor şi-i ceru biletul. Cu strîngere de inimă, se uită cum pîngăreşte cu cleştele cartonaşul care purta urmele delicate ale fetei care i-l perforase. Băgă biletul în buzunăraşul pantalonilor şi se întoarse spre geam prin faţa căruia defilau, într-o goană nebună, zidurile sumbre ale subteranei. Viteza aceasta orizontală, luminile întrezărite, zguduirile amortizate, amintirea tinerei fete cu chipiul pe cap, totul se amesteca în mintea lui.

La birou ascultă cu nepăsare ce-i spuneau funcţionarii, semnă scrisorile fără să le citească şi nu încetă să se uite la ceas. La douăsprezece fără un sfert, luă din nou metroul ca să se ducă acasă. Dar, coborînd în staţie, constată cu tristeţe că, pe peronul din faţă, tînăra controloare fusese înlocuită de o colegă.

Toată ziua şi toată noaptea visă la ea, şi a doua zi dimineaţă o porni în grabă, cu speranţa că o va găsi la postul ei. Şi, într-adevăr, era acolo. Mică divinitate subterană înarmată

cu compostor, sfinx perforator, una din parcele moderne care cotizează la Asigurările Sociale! Gestul ei avea o precizie mecanică. Fiecare călător, controlat de ea, avea o zi mai puțin de trăit. Și, totuși, cu cîtă grație inconștientă își înclina capul cu chipiul pus de-a curmezișul! Savurînd pe-ndelete plăcerea de a o revedea, domnul Coquericaud de la Martinière aștepta sosirea unui tren ca să coboare repede scara și să se oprească înaintea portiței închisă de ea. Fata îl măsură cu asprime din cap pînă-n picioare, voind parcă să-l avertizeze: „Pe aici nu se trece!" Și cînd te gîndești că-l credea furios pentru că trebuia să mai aștepte, în timp ce el ar fi dat jumătate din avere ca să poată sta acolo ore întregi! Cînd deschise portița și-i luă biletul, resimți o plăcere mai tulburătoare încă decît prima oară. Era imposibil, se gîndea, ca ea să pună atîta inimă și cînd perforează biletele altor călători. Altminteri ar fi citit pe fețele tuturor semnele unei fericiri neobișnuite.

În urma unei subite inspirații, iată-l urcînd din nou scara rezervată pentru ieșire, și coborînd îndată, cu un bilet nou în mînă, pentru plăcerea de a se vedea iar controlat de ea. De patru ori a repetat această manevră, fără ca fata să fi observat. Cînd, a cincea oară, l-a recunoscut, domnul Coquericaud de la Martinière era aproape să leșine de fericire. Scîntei de surpriză se aprinseră o clipită în dosul ochelarilor ei. Dar nu rosti un cuvînt. Și nici el. În fața ei se simțea tot așa de timid ca la șaisprezece ani. Se urcă, cu inima jubilînd într-un vagon de

metro. În zilele următoare, își permise din nou luxul de a da cinci, șase bilete la perforat înainte de a se urca în tren. Cu siguranță că era cel mai bun client al acestei tinere. Ce-o fi gîndind despre dînsul ? L-o fi luat drept un original sau ghicise ce omagiu fierbinte se ascundea îndărătul zilnicei risipe de bilete ?

Greva șoferilor particulari se terminase de mult și domnul Coquericaud de La Martinière se ducea la birou tot în metro. Silit să stea degeaba, șoferul dădea încet, încet în neurastenie. Dar patronul nu se lăsă înduplecat de privirile sale rugătoare. Prinsese gust pentru transportul în comun. Și nu numai din cauză că o întîlnea pe controloare, dar și pentru că, în felul acesta, se afla în mijlocul oamenilor de rînd ai Parisului. Din dorința de a lua contact cu clasa celor săraci, călătorea numai într-a doua. Înghesuit pînă la sufocare în vagon, se impregna de căldura umană. Privirea sa trecea în revistă sute de figuri de funcționari și muncitori cu salarii mărunte. Se înduioșa uitîndu-se la hainele ponosite ale bărbaților și respira în părul femeilor mirosul rece al bucătăriei. Niciodată, cît timp nu ieșise din birou, nu avusese atît de clar conștiința acestei lumi nevoiașe pe care se întemeia averea sa. Cu voluptate, cu teamă, simțea că devine un om social. Și gîndul că această revelație o datora micuței controloare îl făcea s-o iubească și mai mult.

Curînd, împins de pasiunea sa pentru popor, luă, în mod deschis, partea salariaților împotriva stăpînilor lor. Convocă în cabinetul său dele-

gaţii personalului din întreprindere şi-i pofti să ceară o majorare a lefii. Uluiţi, îşi închipuiră la început că-i vorba de vreo capcană, dar după ce se sfătuiră, solicitară, timid, o urcare cu zece la sută, a salariului de bază. El se indignă de lipsa lor de curaj, şi-i obligă, ridicînd tonul şi bătînd cu pumnul în masă, să ceară dublarea lefilor, reducerea orelor de lucru şi o săptămînă de concediu în plus. Delegaţii semnară, tremurînd, această revendicare exorbitantă. Atunci, redevenind patron, domnul Coquericaud de La Martinière începu tratativele, reduse cîteva cifre şi sfîrşi prin a accepta aproape tot ce le sugerase el să-i ceară. Asociaţii lui credeau că a înnebunit, dar, cum deţinea cea mai mare cotă-parte din afaceri, nu putură decît să se încline în faţa hotărîrii sale.

Începînd din acea zi, oriunde se învîrtea, în tot cuprinsul Societăţii *Niagara* nu întîlnea decît zîmbete. Dactilografele îi umpleau biroul cu flori şi-i aruncau priviri languroase cînd îl zăreau trecînd. Dar el abia le observa, într-atît îl copleşea amintirea funcţionarei de la metro, căreia, de altminteri, nu-i adresase încă nici un cuvînt. Tot ce ştia despre ea era că nu-i măritată — văzuse că nu purta verighetă.

Într-o dimineaţă, luîndu-şi inima în dinţi, în loc să-i prezinte un bilet de clasa a doua, îi dădu o hîrtie pe care scrisese aceste simple cuvinte : „Domnişoară, cum vă numiţi ?" Fără să-şi piardă cumpătul, ea apucă deodată greul său compostor şi, cu o fermecătoare cochetărie, răspunse îndoind foaia şi perforînd-o cu mici

gesturi repezi. Din găurelele făcute, se formară trei litere : E.v.e. Se numea Eve ! Ar fi putut să-şi închipuie ! Prima femeie, singura femeie, femeia !... Scoase repede o altă hîrtie din buzunar şi scrise la repezeală : „Sînteţi de acord să ieşim astăseară împreună ?" Din nou îi răspunse găurind hîrtia cu cleştele, dar cu atîta dexteritate că rămase încremenit : „Nu." „Atunci în altă seară ?" întrebă el tot în scris. Ea dădu din cap, făcu o mină enigmatică şi cleştele din mîna ei albă cu degetele înnegrite de muncă zăngăni vesel. „Poate" citi el, după ce Eve îi înapoiase foaia. O nestăpînită bucurie îl cuprinse. Îndărătul lui, vreo zece persoane protestau :

— Ei, nu mai terminaţi comedia asta ?

Domnul Coquericaud de La Martinière, împins din spate de mulţimea aceea imbecilă, dispăru, plutind în nori.

La birou nu avu nici un pic de răgaz ca să-şi savureze fericirea. La fiecare trei minute suna telefonul, şi cîte un industriaş din specialitatea aparaturii casnice îi reproşa că a uncat salariul personalului într-un mod excesiv, fără să se fi consultat şi cu alţi patroni. O atare decizie putea, după părerea acestor oameni ai banului, să aibă o repercusiune tragică pe piaţa mîinii de lucru. Domnul Coquericaud de La Martinière îi asculta distrat şi contempla, ca un îndrăgostit, în loc de portretul iubitei, biletele perforate de Eve, pe care le strecurase sub sticla unei rame de fotografie.

I-ar fi plăcut să uite tot restul lumii pentru a nu se gîndi decît la ea, dar nu trecu nici o

săptămînă, şi situaţia se complică. Ştirea despre generoasa lui iniţiativă se răspîndise în toată Franţa ca praful stîrnit de furtună, şi revendicările sociale se înteţeau pretutindeni. În cea mai mare parte a întreprinderilor, salariaţii cereau să li se acorde aceleaşi avantaje ca la societatea *Niagara*.

Surprinse de amploarea mişcării, diferitele sindicate se grăbiră să le sprijine pentru a nu fi acuzate de slăbiciune politică. Izbucniră greve, însoţite de manifestaţii de stradă, cîţiva patroni mai slabi de înger depuseră bilanţul, parlamentul se emoţionă, guvernul se clătina şi, aşa cum era de aşteptat, de la sectorul privat agitaţia se întinse la sectorul de stat.

Ducîndu-se să ia metroul, domnul Coquericaud de La Martinière se izbi de porţile ferecate. Ridicînd capul, citi pe o pancartă că traficul de călători este întrerupt pînă la noi ordine. Un fior de groază îl cutremură din cap pînă-n picioare, ca şi cum s-ar fi aflat la uşa unui cavou. În loc să-l întîmpine căldură şi dragoste, aşa cum se aştepta, n-avea în faţa lui decît vid, întuneric şi tăcerea unei subterane părăsite. La gîndul că era în mod indirect răspunzător de această împrejurare potrivnică, disperarea puse stăpînire pe sufletul lui. Faptele sale bune se întorceau împotrivă-i, ca şi cum Dumnezeu ar fi vrut să-l pedepsească pentru că iubeşte prea mult poporul. Îi dădură lacrimile. Făcu apel la şoferul lui — care nu era în grevă — să-l conducă pînă la birou.

De atunci, viaţa lui fu suspendată pînă la reglementarea conflictului social pe care-l declanşase, fără să vrea, şi a cărui principală victimă, se gîndea, era dînsul. Cumpăra toate ziarele, asculta toate emisiunile radiofonice, în speranţa de a afla despre posibilitatea unui compromis între patronat şi funcţionari. Guvernul numi un „comitet de înţelepţi", însărcinat să discute neînţelegerea cu reprezentanţii sindicatului. Le-a trebuit patru zile acestor domni ca să se pună de acord asupra unui program de lucru. După care au început deliberările în mare secret. Din cînd în cînd, presa publica un comunicat laconic, anunţînd că „punţile nu sînt rupte", sau că s-au cîştigat „anumite puncte în ce priveşte detaliile", deşi asupra „esenţialului" abia urma să se hotărască. Prevăzînd o îndelungată încercare a forţelor, Ministerul Lucrărilor Publice luă măsuri pentru înlocuirea vehiculelor în inactivitate.

În fiecare dimineaţă, domnul Coquericaud de La Martinière se urca în maşină şi dădea ordin şoferului să oprească în faţa intrării în metro, care rămînea implacabil închis. Îşi blestema zilele că nu i-a cerut Evei numele de familie şi adresa. Unde-o fi acum ? Cum să dea de ea ? O vedea în imaginaţie cu chipiul pe cap şi cu cleştele acela mare în mînă, şi îndoiosarea, mînia, tristeţea îi răvăşeau inima. Luase un loc prea important în viaţa lui. Nu se mai putea lipsi de ea. Cum se termină greva are să-i ceară mîna. Dar era gelos : ca să fie toată a lui, o va

sili să părăsească slujba. Visa de pe acum la lungile seri conjugale, cînd ea va şedea într-un fotoliu, în faţa focului, şi va perfora biletele pe care el i le va întinde unul cîte unul. Apoi se enerva împotriva „înţelepţilor" care nu mai terminau să lămurească lucrurile. Statul era de o zgîrcenie scandaloasă. Nu li se putea acorda bieţilor oameni cei cîţiva gologani pe care-i cereau ? În clipa aceea, nu era nimeni mai de stînga decît el.

Deodată, cînd Parisul părea lipsit pentru totdeauna de metro şi autobuze, norii se risipiră. Guvernul consimţise la o oarecare majorare pentru categoriile cele mai puţin favorizate, cu începere de la 1 ianuarie a anului următor, măsura fiind socotită de sindicat ca o victorie a proletariatului, şi activitatea fu reluată de la un capăt la altul al ţării.

În zorii zilei, cînd metroul reintră în funcţiune, domnul Coquericaud de La Martinière se duse în grabă la staţie, coborî scara şi se opri, mirat, în faţa altei controloare decît aceea cunoscută de el. Uzurpatoarea voia să pună mîna pe biletul lui, dar el se dădu îndărăt. Ideile i se învîrteau în cap ca lenjeria într-o maşină de spălat *Niagara*. Cîţiva călători grăbiţi i-o luară înainte, bombănind. El aşteptă să-şi recapete calmul, se întoarse la funcţionară şi o întrebă pe nerăsuflate :

— Domnişoara Eve nu vine în dimineaţa asta ?

— Ce-aveţi cu ea ? întrebă înlocuitoarea pe un ton bănuitor.

El avu puterea s-o mintă :

— Sînt o rudă de-a ei. Voiam să ştiu ce mai face.
— A plecat.
— Plecat ? îngăimă el. Cum a plecat ?
— Ei, da. A părăsit întreprinderea.
— Imposibil !
— Realitatea dovedeşte însă că da ! De altminteri, bine a făcut. Pentru cît cîştigăm noi aici !... Chiar cu majorările lor cu tot !... Cumnatul ei, care este mandatar la hală [1], a luat-o cu el. Dacă vreţi s-o vedeţi, n-aveţi decît să vă duceţi acolo.

Chiar în seara aceea se înfiinţă în hală, strecurîndu-se printre munţi de provizii. Pentru întîia oară în viaţa lui se aventura pe aceste străzi acoperite, care-i stîrniră o şi mai mare mirare decît aceea provocată de metro. Totuşi, fiind atît de neliniştit, nu putea gusta pitorescul oferit de oamenii şi tarabele lor de acolo. Îşi dădu seama repede că era prea multă lume ca să poată găsi pe cineva fără o indicaţie precisă.

După ce rătăci vreo două ore, umblînd de la un pavilion la altul, cu capul îmbuiat de strigătele guturale, zăpăcit de lumina crudă şi sufocat de mirosul alimentelor, se opri descurajat. Indivizi suspecţi îl izbeau cu coatele, dar el nu observă nimic. Nu avea decît o singură dorinţă : să se prăbuşească la pămînt, să închidă ochii, să uite tot. Nu trecu un minut şi o porni iar fără să ştie încotro se duce, luat de valul oamenilor, de la măcelărie la negustorul de

[1] Persoană, confirmată de Tribunalul comercial ca intermediar între producătorii din provincie şi negustorii detailişti din Paris.

păsări, de la păsări la crustacee, şi de la crustacee la legume şi fructe.

Deodată nervii îi tresăriră, privirea i se ascuţi. Drept în faţa lui, între două stive de coteţe de păsări, zări o siluetă în mişcare : ea era ! Îşi făcu drum cu coatele, izbind în dreapta şi în stînga, ca să se apropie. Dar, pe măsură ce înainta, entuziasmul său se schimba în decepţie. Întocmai ca acei peşti din străfundurile apelor care îşi pierd strălucirea cînd sînt scoşi la suprafaţă, tot astfel tînăra femeie, smulsă din subteranele Parisului, nu era, la aer liber, decît umbra ei.

Acum, cînd nu se mai scălda în misterul sumbru, plin de sonorităţile drumului de fier din metropolitan, tot farmecul ei dispăruse. Purta un halat cenuşiu şi nu mai avea chipiul pe cap. Instinctiv, domnul Coquericaud de La Martinière îşi îndreptă privirile spre mîna ei, căutînd cleştele. Dar ce-ar fi putut face cu un asemenea instrument în templul acesta închinat burţii ? La gîndul că niciodată nu-i va mai perfora biletul, nefericitul era să urle de disperare. În clipa aceea, ea îl zări. Îl recunoscu sau îl lua drept un client al cumnatului ei ? Ochii îi zîmbiră prin ochelari. În jurul ei, vînzătorii strigau :

— la uite ce frumoase mere avem !... la uite ce renete frumoase !...

Văzînd că domnul Coquericaud de La Martinière nu se mai urnea, Eve luă un măr dintr-un coş şi i-l întinse. Îngrozit, îi întoarse spatele şi se pierdu în mulţime. N-a mai văzut-o niciodată de atunci şi niciodată n-a mai luat metroul.

CUPRINS

Mîinile 5
Carnetul verde 23
Cel mai bun client 57
Întoarcerea de la Versailles. . 75
Bouboule 99
În mijlocul naturii 115
Imitație de marmură 131
Dracu îl duce pe Pierre ! 143
Gestul Evei 161

Redactor responsabil : ANGELA CISMAȘ
Tehnoredactor : AURICA IONESCU

Dat la cules 21.01.1967. Bun de tipar 09.03.1967. Apărut 1967. Tiraj 30.140 ex. broșate. Hîrtie tipar înalt B mat. de 63 g/m². Format 700×900/32. Coli ed. 5,63. Coli tipar 5,5. A. nr. 20 632 C.Z. pentru bibliotecile mari 84 C.Z. pentru bibliotecile mici 84—31=R.

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918", Str. Grigore Alexandrescu Nr. 89—97, București, Republica Socialistă România.
Comanda nr. 80.

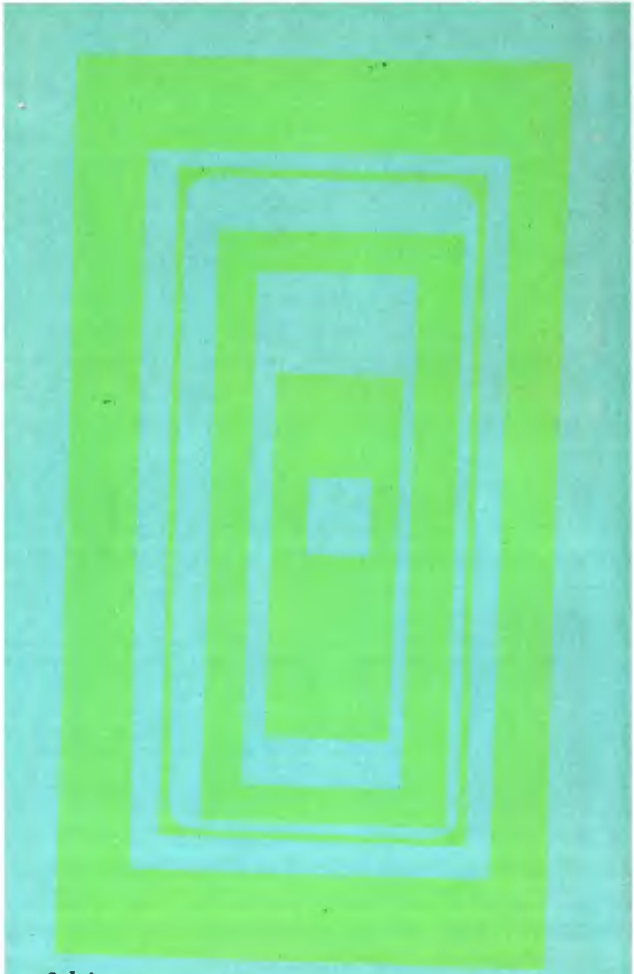

3 lei